

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

KENTSEL SUÇUN KAMU DÜZENİNE ETKİLERİ BAĞLAMINDA
BİR ARAŞTIRMA: KIRIKKALE ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Hasan KAYA

Danışman
Doç. Dr. Hasan YAYLI

Mayıs-2017
KIRIKKALE

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

KENTSEL SUÇUN KAMU DÜZENİNE ETKİLERİ
BAĞLAMINDA BİR ARAŞTIRMA: KIRIKKALE ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Hasan KAYA

Danışman
Doç. Dr. Hasan YAYLI

Mayıs-2017
KIRIKKALE

KABUL-ONAY

Doç. Dr. Hasan YAYLI danışmanlığında Hasan KAYA tarafından hazırlanan “Kentsel Suçun Kamu Düzenine Etkileri Bağlamında Bir Araştırma: Kırıkkale Örneği” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

.../.../2017

(İmza)

[Unvanı, Adı ve Soyadı] (Başkan)

.....

[İmza]

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

.....

[İmza]

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

.....

[İmza]

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

.....

[İmza]

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

.....

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../2017

(Ünvan, Adı Soyadı)

Enstitü Müdürü

KİŞİSEL KABUL

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Kentsel Suçun Kamu Düzenine Etkileri Bağlamında Bir Araştırma: Kırıkkale Örneği” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve faydalandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak faydalanılmış olduğunu beyan ederim.

..../..../2017

Hasan KAYA

ÖNSÖZ

Kent, insan için bir yaşam alanı olmanın ötesinde insanda izler taşıyan ve yine insanda izler bırakan bir varlıktır. Dolayısıyla kentin anlaşılması, içerisinde hayat süren insanların da anlaşılması sonucunu doğurmaktadır.

Kentsel suç ise kentte yaşayan insanların huzur ve sükununu bozan, kamu düzeni açısından ciddi sakıncalara sebep olan, kent ile insan arasında bir gerilime ve kopmaya neden olabilen önemli bir olgudur.

Bu açıdan kentlerde sürekli olarak artış gösteren kentsel suç olgusunun kamu düzenine etkilerinin araştırılması, kentte yaşayan insanların beklentilerinin tespit edilmesi ve üzerine rol düşen birimlerin görevlerini optimum noktada yerlerine getirebilmesi için ipuçlarının ortaya çıkarılması bu çalışmanın temel amacı olmuştur.

Çalışmanın içeriğinde veri toplama ve anket uygulamaları yer almaktadır. Araştırmayı yapmamda yüz yüze görüşmek suretiyle gerçekleştirilen anket uygulamalarına katılım gösteren ve sorulara/önermelere sabırla cevap veren 534 Kırıkkale vatandaşına ilgi ve anlayışlarından dolayı teşekkürlerimi sunuyorum.

Bilhassa çalışmam boyunca desteklerini esirgemeyen, sabırla yol gösteren çok değerli hocam Doç. Dr. Hasan Yaylı'ya, veri analizi ve istatistikler noktasında ciddi yardımları olan çok değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Kamil Şahin'e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

ÖZ

Kaya, Hasan, 'Kentsel Suçun Kamu Düzenine Etkileri Bağlamında Bir Araştırma: Kırıkkale Örneği', Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2017

Bu araştırma, kent, kentleşme, kentlileşme kavramları çerçevesinde kentsel suç ve kamu düzeni ilişkisini incelemek ve kentsel suçun kamu düzenine etkilerinin anlaşılması amacıyla yapılmıştır. Bu amaçla, Kırıkkale il merkezinde yaşayan 18 yaş üzerindeki 534 kişiye anket form uygulanmıştır. Uygulanan anket formda üç farklı ölçek kullanılmıştır. Bu ölçekler bireyi tanımaya dair 'demografik bilgiler', 'kamu düzeni hakkındaki düşünceler' ve 'Kırıkkale'de kendini güvende hissedip hissetmeme düzeyi' şeklindedir. Elde edilen veriler SPSS 18.0 programında analiz edilmiş, ANOVA, t-testi, frekans, korelasyon ve çoklu doğrusal regresyon analizleri kullanılmıştır.

Araştırma bulgularında kentleşme sürecinin kentlileşme ve kentsel suç ile ilişkileri tespit edilmiş ve bu bağlamda bireyi sapmaya iten sebeplerden birinin de kentlileşme düzeyiyle ilgili olduğu anlaşılmıştır.

Araştırma bulgularında elde edilen bir diğer husus ise kentsel suçun kamu düzenini ve bireylerin kamu düzenine dair düşüncelerini doğrudan olumsuz bir şekilde etkilediğidir. Bu olumsuzluklar daha çok bireylerin güvenlik ve sağlık ile ilgili düşüncelerinde ortaya çıkmış ve bu konularda endişeli oldukları anlaşılmıştır..

Anahtar Kelimeler: Kent, Kentleşme, Kentlileşme, Kentsel Suç, Kamu Düzeni.

ABSTRACT

Kaya, Hasan, A Research on the Effects of Urban Crime to the Public Order: the Case of Kırıkkale, Postgraduate Thesis, Kırıkkale, 2017

This research is undertaken to investigate the connections between urban crime and public order within the scope of the urban, urbanization and being urbanite themes to comprehend the impacts of urban crime to the public order.

For this purpose, a survey is conducted to 534 adult denizens of Kırıkkale. The survey form is comprised of three levels of components. These are “demographic information” to get to know the participant, “thoughts on public order” and on their “level of feeling secure or insecure”. The obtained data is analysed with SPSS 18.0, ANOVA, t-test, frequency, correlation, multi-collinear regression methods are implemented.

The presented research findings reveals the connections among urbanization process, level of urbanization and urban crime and in this context, it comes out that the rate of urbanization is one of the motives which is pushing individuals into the crime

On the other hand, research findings also give insight on the matter of urban crime which affects individuals adversely regarding their thoughts on public order. It is found out that denizens’ thoughts and concerns on security and health are interrelated with urban crime and public order perceptions.

Keyword: Urban, Urbanization, Being Urbanite, Urban crime, Public order.

SİMGELER VE KISALTMALAR

AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AÜHFD	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜHFD	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜSBFD	Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi
Bkz.	Bakınız
C.	Cilt
Çev.	Çeviren
E.	Esas
K.	Karar
MÖHUK	Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
RG	Resmi Gazete
s.	sayfa
S.	Sayı

TABLolar / ŞEKİLLER

Tablo 1.	Cinsiyete Göre Kamu Düzeni Hakkındaki Düşünceler T Testi	73
Tablo 2.	Cinsiyete göre Kırıkkale’de Kendini Güvende Hissedip Hissetmeme Düzeyi.....	78
Tablo 3.	Yaş Grularına Göre Kamu Düzeni Hakkındaki Düşünceler Anova Testi	85
Tablo 4.	Yaş Grularına Göre Kırıkkalede Görüşülenlerin Kendilerini Güvende Hissetme Durumu Anova Testi.....	90
Şekil 1.	Görüşülenlerin Cinsiyet Durumu.....	71
Şekil 2.	Görüşülenlerin Yaş Dağılımı.....	72

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZ	ii
ABSTRACT	iii
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	iv
TABLOLAR / ŞEKİLLER	v
İÇİNDEKİLER	vi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. KENT KAVRAMI	4
1.2. KENTLEŞME KAVRAMI	6
1.2.1. Kentleşme Kavramı	7
1.2.2. Kentleşme Nedenleri	11
1.2.2.1. Ekonomik Nedenler	11
1.2.2.2. Teknolojik Nedenler	12
1.2.2.3. Siyasal Nedenler	13
1.2.3. Çarpık Kentleşme	13
1.2.3.1. Kentleşmede Gecikme	14
1.2.3.2. Kentleşme ve Suçluluk	14
1.3. SUÇ KAVRAMI	15
1.3.1. Suçun Hukuki Boyutu	17
1.3.2. Suçun Sosyolojik Boyutu	19
1.4. KENTSEL SUÇ	21
1.4.1. Kent ve Suç İlişkisinde Kavramsal Çerçeve.....	22
1.4.1.1. Kentleşme ve Suça Etkileri	25
1.4.1.1.1. Kent Güvenliği	27
1.4.1.1.2. Chicago Okulu Yaklaşımı	31
1.4.1.1.2.1. Ekolojik Yaklaşım Kuramı.....	32
1.4.1.1.2.2. Anomi Kuramı.....	34

1.4.1.1.2.3. Kùltür Çatışması Kuramı.....	36
---	----

İKİNCİ BÖLÜM

İDARİ KOLLUK VE İDARİ KOLLUĞUN AMACI OLARAK KAMU DÜZENİ

2.1. KOLLUK KAVRAMININ BELİRLENMESİ	38
2.1.1. Adli ve İdari Kolluk Ayrımı	40
2.1.2. Genel İdari Kolluk	43
2.1.2.1. Genel İdari Kolluk Makam, Amir ve Personelleri.....	44
2.1.3. Özel İdari Kolluk	46
2.1.3.1. Mahalli İdare Kolluğu	47
2.1.3.2. Özel Hizmet Kolluğu	48
2.1.3.3. Özel İdari Kolluk Makam, Amir ve Personelleri.....	48
2.2. İDARİ KOLLUĞUN AMACI OLARAK KAMU DÜZENİ.....	49
2.2.1. Klasik Anlayış	53
2.2.1.1. Kamu Güvenliği.....	54
2.2.1.2. Kamu Huzuru.....	56
2.2.1.3. Kamu Sağlığı	57
2.2.2. Modern Anlayış	60
2.2.2.1. Genel Ahlak	60
2.2.2.2. Kamusal Estetik	62
2.2.2.3. İnsan Onuru.....	64
2.2.2.4. Bireylerin Kendine Karşı Korunması	65

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KIRIKKALE'DE KENTSEL SUÇUN KAMU DÜZENİNE ETKİLERİ

ARAŞTIRMASI

3.1. ARAŞTIRMANIN AMAÇLARI	67
3.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	67
3.2.1. Araştırmanın Modeli.....	68
3.2.2. Evren ve Örneklem	68
3.2.3. Veri Toplama Tekniği	68
3.2.4. Geçerlik ve Güvenirlik	69
3.2.5. Verilerin Analizi	70
3.3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI	71
3.3.1. Örneklem Grubun Demografik Özellikleri.....	71

3.3.2. Cinsiyete Göre Kamu Düzeni Hakkındaki Düşünceler	72
3.3.3.Cinsiyete Göre Kırıkkale’de Kendini Güvende Hissetme Düzeyi	77
3.3.4. Yaş Gruplarına Göre Kamu Düzeni Hakkındaki Düşünceler.....	84
3.3.5. Yaş Gruplarına Göre Kırıkkale’de Kendini Güvende Hissetme Düzeyi	90
SONUÇ	99
KAYNAKÇA.....	105

GİRİŞ

Tarih boyunca insanlar ve toplumlar sürekli olarak bir değişim süreci geçirmektedirler. Bu değişim süreci iktisadi, dini, kültürel, teknolojik ve bilimsel sebeplerle olabilmektedir. Şüphesiz toplumların yaşadığı bu sürecin bir sonucu da kentleşmedir. 18. Yüzyıldan itibaren başlayan ve ilk olarak Avrupa’da ortaya çıkan sanayi devrimi; kentleşme sürecini meydana getirmiş ve kentler birer endüstri merkezi haline gelmişlerdir.

Sanayi devrimiyle başlayan kentleşme süreci Avrupa’da olduğu gibi dünyanın birçok yerinde ve tabii ki ülkemizde de kentlerin iktisadi açıdan cazibe merkezleri haline gelmesini sağlamış ve insanlar da bu sebeple kırdan kente doğru hızlı bir göç hareketi içerisine girmişlerdir. Bu süreç doğal bir sonuç olarak hem kentlerdeki nüfusun artmasına hem de kent sayısının artmasına sebep olmuştur.

Yaşanılan bu hızlı kentleşme süreci şüphesiz birçok sorunu da beraberinde getirmiştir. Kentlere göç eden insanları bekleyen uyum problemleri, süreç içerisinde belli başlı sorunlara da yol açmıştır. Yer değiştiren insanlar, kentte heterojen bir yapının oluşmasına sebep olmuş ve kalabalık bir kentli kitlesi içerisinde yaşanan uyum problemleri suçluluğun ortaya çıkmasını da beraberinde getirmiştir.

Kent içerisindeki mekansal eşitsizlikler, gelir dağılımındaki farklılıklar, artan nüfusla beraber birlikte yaşamın sebep olduğu zorluklar, denetim mekanizmasının zayıf olması ve sosyal kontrolün az olması gibi nedenler kentin kendine özgü birçok suç dinamiklerine sahip olmasına yol açmıştır. ‘Kentsel Suç’ olarak tanımlanan bu kavram; günümüzde çağdaş ülkelerin neredeyse tamamının kentleşme sürecini yaşadığı ya da yaşıyor olduğu göz önüne alındığında neredeyse küresel manada bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Günümüzde gelişmiş ya da gelişmekte olan birçok ülkede kent ve suç ilişkisi geniş araştırmalara konu olmuş ve sebepleri ile sonuçları arasında çeşitli değerlendirmeler yapılmıştır. Kent ve suç ilişkisinin bir sonucu olarak insanların toplumsal manada bir arada belli bir düzen içerisinde yaşamasını konu edinen kamu düzeninin sarsıldığını söylemek de zor değildir.

Aynı şekilde ülkemizde de 1950’li yıllardan itibaren yoğun olarak başlayan kentleşme süreci, diğer ülkeler gibi beraberinde birçok sorunu da getirmiş ve kentsel suçlarla beraber kamu düzeninde de bir takım aksamalara neden olmuştur.

Bununla beraber kentlerimizde ortaya çıkan kentsel suç ve bunun kamu düzenine dair etkileri ile ilgili yapılan araştırmalar az sayıda olduğu gibi medyanın da yeteri kadar ilgisini çekmemektedir. Her gün kentlerimizde meydana gelen olaylar, gerek yazılı gerekse görsel basında çokça yer almasına karşın bunun sebepleri ve sonuçları üzerine herhangi bir değerlendirme yapılmaksızın geçiştirilmektedir.

Bütün bunlardan yola çıkılarak kentin ve kentleşmenin kıra oranla gerek niteliksel gerekse niceliksel manada suç olgusuna daha fazla sebep olduğu, insanların kıra göre kentte daha farklı bir tutum ve davranış içerisine girdikleri, kentleşmenin ve neden olduğu sorunların bireylerde sapmaya ve suçluluğa yol açabileceği, kentin kendine has suç ve suçluluk dinamiklerinin olduğu ve bütün bunların kamu düzenini birçok yönden etkileyeceği varsayımından hareket edilerek; Kırıkkale bağlamında bu varsayımın irdelenmesi amaçlanmaktadır.

Tez üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde tez konusunun daha iyi anlaşılabilmesi için bir kavramsal çerçeve çizilmiş ve ‘kent kavramı’, ‘kentleşme kavramı’, ‘suç kavramı’ ve ‘kentsel suç kavramı’ alt başlıklar halinde verilerek kavramlara dair açıklamalara ve yaklaşımlara yer verilmiştir.

İkinci bölümde kentsel suçun kamu düzenine etkilerinin iyi anlaşılması adına kamu düzeni ve kolluk faaliyetlerinin açıklamalarına yer verilmiştir. ‘İdari kolluk ve idari kolluğun amacı olarak kamu düzeni’ başlığında ‘kolluk kavramının belirlenmesi’, ‘idari kolluğun amacı olarak kamu düzeni’ alt başlıklarında kavramlara dair açıklamalara ve yaklaşımlara yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde ‘Kırıkkale’de kentsel suçun kamu düzenine etkileri’ başlığı içerisinde Kırıkkale il merkezinde yaşayan ve 18 yaşın üzerindeki insanlarla rastlantısal olarak yapılan anket ve istatistik çalışmalarına yer verilmiştir.

Anket çalışması 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcı ile ilgili betimsel bilgiler elde edilmiş, ikinci bölümde Kırıkkale kamu düzeni hakkındaki görüşleri sorulmuş ve üçüncü bölümde ise Kırıkkale’de kendini güvende hissetme

düzeyi sorularak istatistikler elde edilmiştir. Anket çalışması toplamda 34 sorudan oluşmakta olup sorular, teorik varsayımların sınanması amacıyla belirlenmiştir.

Katılımcıların anket sorularına dair cevapları cinsiyet ve yaş gruplarına göre analiz edilmiş, tablolaştırılmış ve her önermeye verilen cevaplar ayrı ayrı yorumlanarak kentsel suç ve kamu düzeni çerçevesinde çıkarımlar yapılması hedeflenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. KENT KAVRAMI

Kent, genel olarak ifade edildiğine bireylerin yaşamlarını sürdürdüğü mekan parçası biçiminde tanımlanmaktadır. Bunun yanı sıra belirli ölçütlere göre nitelikleri baz alınarak yapılan tanımlamalar da bulunmaktadır. Yönetmel sınır ölçütüne göre kent, yönetmel örgüt biriminin içerisinde kalan yerler olarak ifade edilmektedir. Genel olarak bu tanımlama ile belediye sınırları içerisinde kalan alanlar işaret edilmektedir. Ekonomik ölçüte göre ise kent, mal ve hizmetlerin üretiminden tüketimine kadar devam eden sürecin var olduğu yerlerin, ekonomik bir mekanizma olarak kabul edilmesinden hareket etmektedir.¹

Kent yurttaşlık haklarının kullanıldığı mekânı ifade etmektedir ve kentsel mekân bu anlamda sosyal bir içeriğe sahiptir.² Kenti anlamak amaçlı yapılacak tüm kavramsal çerçeveler, hem toplumsal hem de coğrafi alanı kapsmalıdır. Toplumsal davranış aynı zamanda kentin belirli bir coğrafyası ve mekânın biçimleri ile ilişkilendirilmelidir. Çünkü mekânsal biçim oluşturulduğunda toplumsal sürecin geleceğinde yer alacak kurumların da gelişme ve belirlenme eğilimi ortaya çıkacaktır. Bu nedenle Harvey, toplumsal süreç içerisinde mekân dizaynının da kozmopolit yapısının bir arada yürütülmesi ve uyumlulaştırılması gerektiğini ifade etmektedir.³

Kapitalizmin gelişiminden evvelki kentlerde belirgin, ayırt edici nitelikler dikkat çekmektedir. Kentlerin etrafının surlarla çevrili olması olağan bir özellik olarak kabul edilmektedir. Surlar kentin kırsaldan ayrılmasında en belirgin özellik olmasının yanı sıra kentlerin kapalılığının da bir göstergesidir. Surlar bu niteliklerin yanı sıra kentin askeri savunma amacına da hizmet etmektedir. Klasik kent

¹ KELEŞ, Ruşen, **Kentleşme Politikası**, İmge Kitabevi, 10. Bası, 2008, Ankara, s.109-110-111

² BAL, Hüseyin, **Kent Sosyolojisi**, s.27

³ HARVEY, David, **Sosyal Adalet ve Şehir**, Çev. Mehmet Moralı, Metis Yayınları, 2013, İstanbul, s.32

merkezlerinde tapınak, saray ve pazar yerleri bulunmakta, bu alanlar tören ve ticaret merkezlerini oluşturmaktadır. Pazar ve ticaret merkezleri ikinci bir sur ile korunmaktadır. Kentler kültür, sanat ve bilimin merkezi olarak görülmektedir.⁴

Bazı uzmanlar ilk kentlerin ilkel birer köy olduğunu, sonra yavaş yavaş kentsel merkeze dönüştüklerini iddia eder. Ancak sırf nüfus artışıyla kente dönüşmüş neolitik bir köy bulunduğuna dair de kanıt yoktur.⁵

Kentler sadece bir mekân olmalarının ötesinde, tarihi, sosyal, kültürel siyasi ve ekonomik özellikleri bünyesinde barındıran yerleşim yerlerini oluşturmaktadır.⁶ Bu anlamda kent yalnızca fiziksel bir mekan olarak algılandığında yanlış önermelere yol açacaktır. Aynı zamanda kent, bünyesinde insan ile doğa arasındaki ilişkilerin karşılıklı yaşandığı bir süreci de ifade etmektedir.

Kent; doğaya insan tarafından el konulmasıdır. İnsanın doğaya karşı eylemidir, insanın korunmaya ve çalışmaya yönelik organizmasıdır. Bir eserdir. İnsan ürünüdür, algılanabilir görüntüler arasındaki karşılıklı ilişkiye aracılık eder.⁷

Kent sözcüğü Osmanlıca’ da şehir, sözcüğüne karşılık gelmektedir. Türklerin ilk yurtlarında *balık (balıĝ)* olarak isimlendirilmiş, Karahanlılar ve Oğuzlar’ da *kend* adını almıştır. Kaşgarlı Mahmut da *kend* sözcüğünün Türklerde şehir, kale ve köy anlamında yerleşim yeri olarak kullanıldığını belirtmektedir.⁸

Kent kavramı, tarihin belirli dönemlerinde bazen bir devleti, bazen bir kenti bazen de bir uygarlık düzeyini ifade etmiştir. Buna örnek olarak, “*cit *” bir devletçiĝi ifade ederken, polis sözcüğü bir savunma alanına işaret ederek kale anlamını taşımıştır. Buna karşılık “*medine*” sözcüğü belirgin bir biçimde bir kent alanını ve o alanlardaki yaşam biçimlerini ve ilişki ağını açıklamak için kullanılmıştır. Bu bağlamda “*medeni*” kelimesi kentli ve “*medeniyet*” kelimesi de kentleşme ve kentlileşme anlamlarında kullanılmıştır.⁹

⁴ GİDDENS, Anthony, **Sosyoloji, Kısa Fakat Eleştirel Bir Giriş**, Çev. Ülgen Yıldız Battal, Siyasal Kitabevi, Ekim 2010, Ankara, s.91

⁵ BEGEL, Egon Ernest, “**Kentlerin Doğuşu**”, Çev. Özden Arıkan, Kent ve Kültürü, Cogito Dergisi, S.8, 1996, s.8

⁶ BAŞARAN, İsmail, **Kent ve Yerel Yönetim**, Okutan Yayınları, 1. Bası, Mayıs 2008, İstanbul, s.18

⁷ Le Corbusier, “**Şehirciliğin Şiarları**”, Çev. İhsan Bilgin, Defter Dergisi, S.1, 1987, s.75

⁸ “*Kend sözcüğü ile tamamlanan bazı yerleşim yerleri şunlardır; Sütkend, Yengikent (Oğuz dönemindeki Otrar ’m diğer adı) , Barçınlĝkend (Oğuzların Salur boyundan Barçın Hatun adına kurulan kent) , Özkend, Taşkent...*”, bkz. BAL, Hüseyin, **Kent Sosyolojisi**, s.27

⁹ BAŞARAN,İsmail, **Kent ve Yerel Yönetim**, s.17

Kentin temel işlevi, gücü biçime, enerjiyi kültüre, ölü maddeyi sanatın canlı simgelerine, biyolojik üremeyi toplumsal yaratıcılığa dönüştürmektir. Kentin pozitif işlevleri, modern insanın bugün yönettiği muazzam enerjilerle başa çıkabilen yeni kurumsal düzenlemeler yaratılmadan ortaya çıkamaz. Bunun için, aşırı büyümüş köyü ve istihkâmlarını, özlü yüksek oranda örgütlenmiş bir düzene sahip kente ilk dönüştürenler kadar esaslı düzenlemeler gerekmektedir.¹⁰

1.2. KENTLEŞME KAVRAMI

Kentleşme kavramı; genel bir görüş olarak "hem kırsal bir toplumun kentsel bir topluma dönüşme süreci, hem de kentsel mekanın ve toplumsal pratiğin değişme ve evrimleşme süreci" olarak ifade edilmiştir.¹¹

Kentleşme dar anlamda, kent sayısının ve kentlerde yaşayan nüfusun artması demektir.¹²

Bir başka görüşe göre, kentleşme; öncelikle demografik bir olgu olarak kabul edilmektedir. Kent nüfusundaki artış doğal büyüme ve göç ile sağlanmaktadır. Kentleşmenin bir yönünü de ekonomik kesimler arası nüfus aktarımı belirlemektedir. Bu açıdan bakıldığında kentleşme, nüfusun tarımdan, endüstri ve hizmet sektörüne doğru kayması ve buna bağlı olarak kentsel sektörlerin ekonomide etkinlik kazanmasını ifade etmektedir. Bir başka ifadeye göre kentleşme, toplumsal değişme ve yeni bir biçimlenme sürecidir. Kentleşmenin bu söz konusu çok yönlülüğü ile sağladığı denge, örgütlü birlik ve sistemli bütünlük arz edecektir. Bu açıdan kent çok organlı ve merkezi bir sistem içinde örgütlenmiş olacaktır.¹³

Kentleşme; "dar mekânlı" cemaat hayatından, "geniş mekânlı" bir cemiyet hayatına geçiş ve bu ikinci yaşama şekline göre yeni sosyal münasebetler ve bunun gerektirdiği "yeni teşkilatlanmalara giriş" olarak da açıklanmıştır.¹⁴

Kent nüfusu, kendi içerisindeki doğurganlıkla ya da başka bir kentten aldığı göç ile artabileceği gibi köyden gelen göçler vasıtası ile de artış göstermektedir.

¹⁰ MUMFORD, Lewis, **Tarih Boyunca Kent**, s.686-687

¹¹ BAL, Hüseyin, **Kent Sosyolojisi**, s.62

¹² UTKU, Eray, "Kentleşme ve Suç", Adalet Dergisi, S.5, Ekim 2000, <http://www.yayin.adalet.gov.tr/adaletdergisi/05.sayi/1eray.pdf>

¹³ BAL, Hüseyin, **Kent Sosyolojisi**, s.62

¹⁴ BAL, Hüseyin, **Kent Sosyolojisi**, s.62

Gelişmekte olan ülkelerde kentleşme söz konusu nüfus hareketlerinin gerçekleşmesi ile sağlanmaktadır. Ancak sadece göç hareketleri ile kentleşmeyi açıklamak eksik ve yetersiz olacaktır. Kentleşme ile birlikte toplumun ekonomik ve sosyal yapılarında da değişim ortaya çıkacaktır. Bu nedenle kentleşme tanımı yapılırken bu değişimlere de yer vermek gerekmektedir. Bu şekilde düşünersek; *“Kentleşme, sanayileşmeye ve ekonomik gelişmeye koşut olarak kent sayısının artması bugünkü kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplum yapısında artan oranda örgütlenme, işbölümü ve uzmanlaşma yaratan, insan davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikim süreci”* olarak tanımlanabilir.¹⁵

Kentleşme, sanayileşme ve modernleşme ile toplumsal yapıda meydana gelen niteliksel değişim olarak tanımlanmaktadır. Üretim ve istihdamın tarımdan, sanayi ve hizmet sektörüne doğru yer değiştirdiği evrensel bir süreç olarak kentleşme olgusu karşımıza çıkmaktadır. Kentleşme, tarım toplumu yerine endüstri toplumu vasıtasıyla bilgi toplumunu inşa etme sürecini kapsamaktadır. Kentleşme ile ortaya çıkan toplum yapısında farklılık, örgütlülük ve uzmanlaşma olguları söz konusudur. Kentleşme sadece kent sayısının artışı ile sınırlandırılabilir bir kavram değildir. Demografik ve ekonomik açıdan kentleşme, kentlerin bölgesel, ulusal ve küresel açıdan ilişkilerinin organizasyonu de ihtiva etmektedir. Kentleşme organizasyonu, kentsel çevrenin, kent toplumunun yaşamını gelecek nesillerin de sürdürebileceği biçimde geliştirilmelidir.¹⁶

1.2.1. Kentleşme Kavramı

Kentlerde yaşayan insanların kent kültürü olarak adlandırılan değerleri davranışları ve tutumları benimsemesidir.

Kemal Kartal, kentleşme ile ilgili yaptığı, Ekonomik Sosyal Yönleriyle Türkiye adlı çalışmasında, kentleşme kavramını, ekonomik ve sosyal boyutlarıyla açıklamaktadır. Ekonomik açıdan kentleşmeyi, bireyin geçim kaynaklarının kente özgü alanlar vasıtasıyla sağlanması durumu biçiminde açıklamıştır. Sosyal açıdan kentleşme ise bireyin kentlilere özgü davranış biçimlerini benimsemesi ile gerçekleşmektedir. Bu anlamda kentleşme ekonomik mekân ve sosyal mekânda

¹⁵ BAŞARAN, İsmail, **Kent ve Yerel Yönetim**, s.19

¹⁶ BAL, Hüseyin, **Kent Sosyolojisi**, s.63

gerçekleşmektedir. Ekonomik mekânı kişinin ekonomik faaliyetlerini gerçekleştirdiği, ekonomik ilişkilerini kurduğu alan; sosyal mekânı ise kişinin benimsediği tinsel norm ve davranışlarını sergilediği alan olarak ifade etmektedir. Kentleşme süreci kırsal alanı dışlarken adım adım kentsel alanı kapsar duruma gelmektedir.¹⁷

Kentleşmek başlığı altında kentleşmenin ulaşılmaması dilenen durumuna yönelerek değer içeren bir kavram anlaşılabilir.¹⁸

Kentleşme ile kente göç edenlerin yeniden sosyalizasyon süreci ifade edilmektedir. Sosyalizasyon süreci ile ifade edilmek istenen göç edenin, kent alanında oluşturduğu, meslek, arkadaş ve aile gruplarını ve toplumun değer sistemini, davranış örüntülerini içselleştirmesi durumudur. Süreç, her bireyin ya da grubun geçen yaşam süresi, kentte bulunma süresi, sosyal çevre, meslek edinilen iş, aldığı eğitim gibi faktörlerin etkisi altında değişim göstermektedir. *“Esas olarak belli bir zamanda belli bir toplumda belli bir kente bağlı olarak gerçekleşen bir kentleşme süreci ve bunun sonunda kabul gören bir kentli insan tipi oluşur. Her kentin kentleşme ve kentleşme süreci farklıdır. İstanbul ile Van’ın, Ankara ile Londra’nın ya da Kahire’nin kentleşme ve kentleşme kaderleri farklıdır.”*¹⁹

Kentleşme basit bir biçimde, bireylerin kent ile bütünleşmesi olarak ifade edilebilir. Bütünleşme ile işaret edilen anlam, bir nüfus grubunun kendisinden daha büyük bir nüfus grubuna uyum göstermesi, kaynaşmasıdır. Kentleşme başka bir ifade ile kırılıktan uzaklaşarak, organize edilmiş bir sosyal hayata, kent alanı ile uyumlu bir biçimde geçiş biçimde tanımlanmaktadır.²⁰

Kentleşme, kentleşme akımı sonucunda, kentli insan davranışlarının bireyde, ailede ve diğer toplumsal gruplar içerisindeki davranışlarında ve ilişkilerinde ve değer yargılarında değişiklikler yaratması sürecidir. Bu süreçte kentlilik kültürünün geliştirilmesi ve kentte yaşayanların aynı çatı altında yaşamının gerek ve sorumluluklarının farkına varması belediyelerin ve sivil toplum örgütlerinin önderliğinde, o kentte yaşayan tüm kesimlerin katılımıyla gerçekleştirilmesi mümkündür.

¹⁷ KARTAL, Kemal, **Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle Türkiye’de Kentleşme**, s.69

¹⁸ HELLE, Hans Jürgen, **“Kentleşmiş İnsan”**, Çev. Zeynep Aygen, Kent ve Kültürü, Cogito Dergisi, S.8, 1996, s.72

¹⁹ BAL, Hüseyin, **Kent Sosyolojisi**, s.70

²⁰ ES, Muharrem / ATEŞ, Hamza, **“Kent Yönetimi”**, s.214-215

Belediyelerin sunmuş oldukları hizmetlerde, kültürel faaliyetler en az diğer faaliyetler kadar önemlidir. Çünkü kültürel hizmetler ve etkinlikler kent bütünü içerisindeki hemşerileri aynı kentte yaşayanlar olarak kaynaştırmakla kalmayıp, ortak yerel ihtiyaçlar ve sorunlar karşısında kentlilik bilincini geliştirir. Aynı zamanda kültürel hizmetler, diğer hizmetleri tamamlayıcı olduğu gibi bu hizmetlerin planlanması ve yürütülmesi sürecinde bir kentlilik bilincini de oluşturmaktadır.²¹

Kentleşme genel olarak birçok çevrede temel bir görüş ekseninde, bir süreç ve bir değişim olarak kabul edilmiştir. Kentleşmenin yönü, kişinin kente özgü ekonomik faaliyetleri sonucu gelişen sosyal yapısında meydana gelen davranış kalıplarının değişimine işaret etmektedir. Bu noktadan hareket edildiğinde, süreç ve değişim birbiriyle bağlantılı olarak ilerlemektedir. Kırdan göçen birey ya da aile gruplarının zaman içerisinde, diğer nesillerinin devamını da kapsamak üzere, kente özgü davranış biçimleri, sosyal değer yargılarında ortaya çıkan değişimler ile gözlemlenmiştir. Bunların yanı sıra temel görüş birliği de ekonomik bakımdan kentleşmenin sosyal bakımdan kentleşmeyi beraberinde getirmesi suretiyle kentleşme sürecinin yaşandığı yönündedir.²²

Bireylerin temel davranış eğilimleri, arzu ve hedeflerini daha hızlı ve kolay elde etme dürtüsü ile grup halinde hareket etme yönündedir. Oluşan grup ve yapılar demokratik yaşam için bireyler kadar önem arz eden aktörler olarak kabul edilmektedir. Söz konusu yapılar kır ve kent alanlarında farklı tezahür etmekle birlikte kır alanlarında cemaatsel yapı niteliği taşımaktayken, kent alanlarında biçimsel yapılar olarak görülmektedirler. Söz konusu yapılar arasında göçe bağlı geçişler yaşanmaktadır. Bu yapı, “geçiş halindeki kent” kavramı ile ifade edilmektedir.²³ Söz konusu sosyal yapılar arasında kent alanı içinde etki bakımından en dikkat çekenlerinden biri hemşehri birlikleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla bu konunun biraz daha açıklanması faydalı olacaktır.

Hemşehri birlikleri sosyal sınıf veya sosyal tabaka olarak algılanmamalıdır. Hemşehri birlikleri içerisinde farklı sosyal sınıf veya tabakalardan bireyler bulunmaktadır. Bu nedenle de bu birlikleri sosyal bir sınıf varsaymak yanlış

²¹ BAŞARAN, İsmail, **Kent ve Yerel Yönetim**, s.21-22

²² UTKU, Eray, “**Kentleşme ve Suç**”

²³ ÖZDEMİR, Gürbüz, “**Tampon Mekanizmadan Siyasal Aktörlüğe Hemşehri Dernekleri**”, Turkish Studies: International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 2013, S.8, C.6, Ankara, s.943

önermelere neden olacaktır. Fakat buna ek olarak aynı sınıf ve tabakadan olanlar arasında ilişkilerin daha yoğun ve sıkı olduğu belirtilmektedir. Hemşehri birlikleri bunun yanı sıra etnik bir grubu da temsil etmemektedir. Hemşehrilik etnik grupların soy, ırk benzeri ortak paylarını taşıma zorunluluğu götürmez. Hemşehri birlikleri karşıt kültür çatışmaları taşımayan alt kültür grubuna daha uygun bir yapı taşımaktadır.²⁴

Kırsal alandan kente göçün en temel sebebi ekonomik açıdan yetersizlikler ve sosyal hizmetlerden daha yüksek seviyede faydalanma ümidi olarak ortaya çıkmaktadır. Kırdan göç eden nüfus kent nüfusuna uyum göstermekte bir takım güçlüklerle karşılaşmaktadır. Bu güçlüklerin temelinde iş bulma, kent alanında barınma, kent alanında kendilerinden evvel var olanlar tarafından kabul görme sorunları baş göstermektedir. Bu güçlükler karşısında bireylerin geliştirdiği savunma mekanizması, dayanışma yolu ile kuracakları örgütlenmeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada kırsal alandaki akrabalık, cemaat ilişkilerinin sürdürülmesine imkân veren hemşehri birlikleri ortaya çıkmaktadır.²⁵

Hemşehri birlikleri kente aynı alt kültür grubundan gelen nüfusun kentte tutunma çabası içinde iken karşılaştığımız geçiş halindeki kent kavramına paralel olarak, bu süreci kapsayacak tampon mekanizmalar olarak gerçekleştirilmiştir. Tampon mekanizma kent alanında kentlileşme ikilemi içinde kalan bireylerin kendi değerlerini de barındırarak kentlileşmelerine imkân tanımaktadır. Bu anlamda kırsalın kentli bir versiyonunu ortaya koyan bu yapılar yaşanan değişme esnasında göçmenlerin sığınağı olma ve var olabilme çabalarının merkezi olmuştur.²⁶

Hemşehri birlikleri kente gelen nüfusun uyum sürecinde tampon kurum olarak görülmesi durumunda, kentleşme ve kentlileşmenin değişim sürecinde, kente yeni göç edenlerin yaşayacakları sorunların üstesinden daha kolay gelmelerini sağlamaktadır. Diğer bir açıdan ise, göç edenlerin kırsaldaki yaşam değerlerini koruyan ve bu kişilerin yaşam biçimlerini sürdürebilmelerini sağlayan bir ortam da sunmaktadır.²⁷ Bu açıdan hemşehri birlikleri, kent alanında kırsalın davranış örüntülerini korurken, kırsalın davranış biçimlerinin kent alanında uyumunu da hedef

²⁴ BAL, Hüseyin, **Kent Sosyolojisi**, s.106

²⁵ ÖZKİRAZ, Ahmet / ACUNGİL, Yavuz, “**Hemşehri Derneklerinin Kentlileşme Sürecindeki Rolü - Tokat Örneği**”, Edebiyat Fakültesi Dergisi, Journal of Faculty of Letter, C.29, S.1, Haziran 2012, s.249

²⁶ ÖZDEMİR, Gürbüz, “**Tampon Mekanizma**”, s.943

²⁷ ÖZKİRAZ, Ahmet / ACUNGİL, Yavuz, “**Hemşehri Dernekleri**”, s.249

almaktadır. Bu da uzun vadede kentleşme ve kentlileşme olgusunda zaman zaman gecikmeye, zaman zaman da yanlış bir kentlileşme algısının oluşumuna neden olmaktadır.

1.2.2. Kentleşme Nedenleri

Kentleşme nedenleri, ekonomik, teknolojik, siyasal ve sosyolojik nedenler olarak temel bir ayrıma tabi tutulmuştur. Önceki bölümlerde sosyolojik olgular açısından temel bir çerçeve çizilmiş bulunmaktadır. Ekonomik, teknolojik ve siyasal etmenlere de yer verilerek kentleşme olgusu anlaşılmaya çalışılacaktır.

1.2.2.1. Ekonomik Nedenler

Bookchin, modern kenti isimsiz alıcı ve satıcılar arasında toplumsal ve etik yönden anlamlı insan birlikteliği kurmaya değil fakat mal değiş tokuşuna yönelik bir etkileşimin olduğu hareketli merkezler olarak görmektedir. Modern kentler sahip oldukları kültürel merkezlerden çok ticari girişimlerin başarısına göre değerlendirilmektedir.²⁸

Kentleşme nedenleri arasında ifade edilen, iletici nedenler, kırsal kenti birbirine bağlayan yolların gelişmesidir. Marshall yardımının da etkisiyle birlikte makineli karayolu yapımına girilmiş, öncesine kıyasla kayda eğer bir uzunlukta bir karayolu ağına sahip olunmuştur. Bu dönemde, kırsal kendi içine kapanık yapısı kırılmış ve kırsaldan kente olan süreli veya daimi amaçlı göçlerin hızlandığı tespit edilmiştir.²⁹

Ekonomik nedenler arasında olumsuz göç nedenlerini kapsayan itici faktörler de yer almaktadır. Bu açıdan bakıldığında tarımsal alanlarda daha az insan gücüne ihtiyaç duyulması durumunda kırsaldan kente göçün hızlandığı görülmektedir. Az gelişmiş ülkelerde tarımdan elde edilen gelir ve verimin köylüyü köy alanlarında himaye etmeye yetmeyecek kadar düşük olduğu görülmekte, bu nedenle de ekonomik saiklerle köylü kente doğru mobilize olmaktadır. Keleş, toprağa bağlı koşulların yetersizliğinin kentleşme hızına etkisinin Türkiye’de geniş ölçüde

²⁸ BAL, Hüseyin, **Kent Sosyolojisi**, s.68

²⁹ BAŞARAN, İsmail, **Kent ve Yerel Yönetim**, s.20

bulduğunu ifade etmektedir.³⁰ Ülkemizde kentleşme nedenlerinin en başında 1950’li yıllardan itibaren başlayan köyden kente yönelik gerçekleşen iç göç hareketleri gelmektedir.³¹

1.2.2.2. Teknolojik Nedenler

17. yüzyıl sonu itibariyle, buhar makinesinin keşfine kadar süregelen zaman diliminde, ancak birkaç kentin nüfusunun 100.000 üzerinde olduğu bilinmektedir. Teknolojik nedenler arasında genel olarak, elektrik enerjisi, ulaşım araçlarındaki gelişmeler ifade edilmektedir.³² Teknolojik nedenler, kırdan kopmayı hazırlayan teknolojik bir yeniliğin kullanıma girmesi bağlamında bir tür itici neden olarak da görülebilir. Kentler yaşanan ekonomik ve teknolojik gelişmeler ile birlikte yerel düzeyde olmanın ötesinde bölgesel ve evrensel düzeyde de önemli aktörler haline gelmiştir. Kırsal alanda traktörün var olması ile birlikte yaşanan teknolojik dönüşümün aile içinde beliren gizli işsizliğin açık işsizliğe dönüşmesine neden olmuş, zaman ve verimlilik açısından kazanca yol açarken istihdam alanında kişisel kayıplara da yol açmıştır.³³

Toplumsal değişimin genel düzlemde, ekonomik politikaların ve politikaların uygulanması esnasında uygulama alanının oluşturduğu ekonomik yapıda, üretim teknolojisi ile yaşanan değişimlerle teknolojik yapıda, ortaya çıktığı ifade edilmektedir.³⁴

Harris ve Ullman’ın görüşünü aktaran Keleş, insanların hareket kabiliyetlerindeki artış ve ulaşım teknolojilerinde meydana gelen gelişmelerin kentleşmenin doğal bir sonucu olduğunu ifade etmektedir.³⁵

³⁰ KELEŞ, Ruşen, **Kentleşme Politikası**, s.31-32

³¹ YAYLI Hasan, “**Köy-Kent Projesi**”, Karınca Dergisi, Sayı:904, 2012, s:9-15

³² UTKU, Eray, “**Kentleşme ve Suç**”

³³ BAŞARAN, İsmail, **Kent ve Yerel Yönetim**, s.5-17

³⁴ ES, Muharrem/ATEŞ, Hamza, "**Kent Yönetimi, Kentleşme Ve Göç: Sorunlar Ve Çözüm Önerileri**" Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, S.48, 2004, s.210

³⁵ KELEŞ, Ruşen, **Kentleşme Politikası**, s.34

1.2.2.3. Siyasal Nedenler

Kentleşme tanım olarak, nüfusun kentlerde birikmesini, kent sayısının artmasına neden olmasını ve aynı zamanda bu alanlarda yaşayanların hayatlarında ekonomik, sosyal ve siyasal davranış açısından etkileyen ve devletin de bir takım faaliyetlerini gerektiren değişikliklerdir. Kentleşme neden ve sonuçları açısından pek çok toplumsal soruna kaynaklık etmesi nedeniyle, planlı bir müdahaleyi gerektirmektedir. Planlı müdahale esnasında gerçekleşen değişme sürecinin toplumsal boyutu olarak kentleşme karşımıza çıkmaktadır.³⁶

Halkın genel itibar ile yalnızca seçmen konumunda olması ile gerçekleşen temsili demokrasi, seçimler ve yerel meclislerde görev almak, yönetsel yapının ve idarenin tam olarak oluşumunu sağlamamaktadır. Modern yönetim alanlarında birçok devlet sistemi içerisinde çağdaş yönetim sistemleri halkın yönetim yapısı içerisinde işlev ve rolünü arttırıcı politikalar belirlemekte ve uygulamaktadır. Bu anlamda halkın yönetsel etkinliklerini arttırıcı, yaşam çevresini biçimlendirebileceği yöntemler geliştirilmekte ve uygulanmaktadır.³⁷

Yönetimde özekçiliğin kentleşme üzerinde etkisine dikkat çeken Keleş, bazı kentler içinde başkent statüsünün verilmesini de ifade etmiş, söz konusu statünün yalnızca statünün verildiği kentleri değil bulunduğu bölgenin tamamen bir kentleşme hızı kazanacağını belirtmiştir.³⁸

Kentleşme nedenleri arasında ifade edilen siyasal nedenler; devlet tarafınca benimsenerek uygulanan ekonomik ve sosyal politikaların kentleşme ile bağlantısı üzerinedir. 1984 yılı itibariyle Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yaşanan siyasi temelli terör eylemleri nedeniyle batı yönüne yaşanan göçler de kentleşmeye yönelik siyasal nedenler arasında sayılabilir.³⁹

1.2.3. Çarpık Kentleşme

Kentleşme sürecinde meydana gelen aksaklıkların, kent alanı içerisinde kentleşmeye bağlı olarak gelişen yahut sonuçlanan, sorunların anlaşılabilmesi

³⁶ ES, Muharrem / ATEŞ, Hamza, “**Kent Yönetimi**”, s.212

³⁷ BAŞARAN, İsmail, **Kent ve Yerel Yönetim**, s.47

³⁸ KELEŞ, Ruşen, **Kentleşme Politikası**, s.35

³⁹ ES, Muharrem / ATEŞ, Hamza, “**Kent Yönetimi**”, s.218

noktasında; kentleşme esnasında yaşanan gecikme, suçluluğun kent alanlarında, kentleşmeye bağlı tezahürleri ve özellikle kırdan kente göç ile kentlerde karşılaşılan bazı sorunlar önem kazanmaktadır.

1.2.3.1. Kentleşmede Gecikme

Yanlış kentleşme; ideal tip kent, kentleşme ve kentlileşmeyi gerçekleştirmede kesintiler yaratmakta dolayısıyla kentleşmeyi geciktirmektedir. Bir diğer ifadeyle kentleşmede gecikme; tıpkı gecekondulaşma gibi kentleşme ve kentlileşme sürecini olumsuz etkileyen bir takım faktörleri içermektedir.

Sezal kentli nüfusu beş ayrı tipolojide sınıflandırmaktadır. Kentleşme ve kentlileşmenin bir süreç olarak ele alındığı görüşünden hareket edildiğinde bu ayrım önem kazanmaktadır. Tipolojiye göre, birinci sırada birinci kuşak kentliler, yani şehre yeni göç edenler yer almaktadır. İkinci sıra, ikinci kuşak kentlileri yani, iç kimlik krizi yaşayanları; köy kimliğini taşıyan ve kentlileşmeye çalışan ebeveynlerin kent alanında doğmuş kentli çocuklarını ifade etmektedir. Üçüncü sıra yeni kentlileri; artık kentli kimliğini kazanmış ikinci kuşağın çocuklarını ifade eder. Dördüncü sırada eski kentliler uzun bir kentlileşme geçmişi olanları ifade ederken; son sırada şehirde yaşayan köylüler yer almaktadır. Şehirde yaşayan köylüler, şehre henüz gelmiş ve köylülük özelliğini devam ettirenlerdir. Bunların bir kısmı koloniler halinde yaşamaya devam ederken bir kısmı köye dönmek zorunda kalırlar.⁴⁰

1.2.3.2. Kentleşme ve Suçluluk

Suç kavramının varlığı neredeyse insanlık tarihi ile eş tutulmaktadır. Toplum, doğa ve insan üçlüsü içerisinde ortaya çıktığı esas alınmaktadır. Bireyler arası etkileşim ile toplumsal gruplar, toplumsal grupların etkileşimi ile de toplumlar inşa edilmektedir. Toplum bu yönüyle ele alındığında değişken ve dinamik bir yapı olarak kabul edilmektedir.⁴¹

Kent alanlarının suç oranlarında artışa neden olduğu ve suç işlemek için kent yapılarının daha elverişli olduğu tezi birçok görüş tarafından kabul görmektedir.

⁴⁰ BAL, Hüseyin, **Kent Sosyolojisi**, s.102-103

⁴¹ ERKAN, Rüstem / ERDOĞDU, Yüksel, “**Göç ve Çocuk**”, s.80

Gözlemler ve sayısal veriler eliyle ileri sürülen tezler kentleşmenin suç oranı ve türlerindeki artışa neden olduğu ve bunun yanı sıra kent dışı alanlar ile kayda değer ölçüde farklılık arz ettiği görülmektedir. Kentleşmenin, devlet görev ve faaliyetlerini arttırıcı, siyasal, toplumsal ve ekonomik hizmetlerindeki artış ile birlikte ele alınması durumunda idari yapının genişlemesi gibi, kendisine özgü etkileri bulunmaktadır. Çok boyutlu bir kavram olarak ifade edilen, bir süreç olarak çerçevelenen kentleşme, tüm bu niteliklerinin yanı sıra, suç nedenleri arasında sayılma özelliğini de taşımaktadır.

Kentsel mekân içerisinde suçlar eşit ve düzenli dağılım göstermemektedir.⁴² Bu noktada, kent mekânlarının suç için elverişli alanlar olmasının yanı sıra, kentsel mekân içerisinde suça dönük istatistiklerin de farklı olması önermeleri göstermektedir ki, kent alanı içinde suçun tek materyali kent alanı sayılamamaktadır. Şüphesiz suçun meydana gelmesinin sebepleri birçok açıdan farklılık göstermektedir. Bu noktada suç kavramının detaylı olarak irdelenmesi ve suçun farklı boyutlarının ele alınması gerekmektedir.

1.3. SUÇ KAVRAMI

Hızla gelişen teknoloji, artan kentleşme ve küreselleşme ölçeğinde suç ve suçluluk olgusu birçok bilim dalı içerisinde artan bir konum teşkil etmeye başlamıştır. Sosyoloji, hukuk, ekonomi, kriminoloji, antropoloji, coğrafya gibi bilim dalları içerisinde yapılan araştırmalara sık sık konu edilmekte olan kavram özellikle zamansal ve mekânsal faktörlerin etkisiyle belirlediği formlarda beşeri coğrafyanın gelişmekte olan bir parçası haline dönüşmüştür.⁴³ Kentleşme ile beraberinde artış gösteren suç oranlarının akabinde bilim adamları, teorisyenler, güvenlik uzmanları, yasa koyucular ve yasayı uygulayıcılar suçların önlenmesine ilişkin tedbirler üzerinde düşünmek durumunda kalmışlardır. Konuya teorik açıdan yaklaşım sergileyen bazı bilim insanları, suçludan daha ziyade suça neden olan dinamikler üzerinde yoğunlaşmış ve potansiyel suçluluk eğiliminde bulunanlara yönelik olarak

⁴² DERDİMAN, Cengiz, “Kentleşmenin Suça Etkisi”, s.52-53

⁴³ ÇALIŞKAN, Vedat / AKSAK, Pervin, “Çanakkale Kentinde Mala Karşı İşlenen Suçların Coğrafi Dağılım Özelliklerinin İncelenmesi – 2007”, Marmara Coğrafya Dergisi, S.22, 2010, s.246-247

caydırıcı fiziksel, çevresel ve mekânsal önlemlerin alınmasının önemi üzerinde dikkatle durmuşlardır.⁴⁴

Suç; biyoloji, psikoloji, din, hukuk ve sosyoloji gibi farklı disiplinler tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır⁴⁵, bu nedenle kavramsal bir çerçeve içerisinde bireyi, çevreyi yahut toplumsal kıstaslarla ortaya konulmuş genel kaideleri temel alan, tinsel veya fiziksel tek kaynaklı bir tanımlama eksik kalacaktır.

İnsanlık tarihinin varlığı ile paralel olarak süregelen suç olgusu gelinen noktada tüm toplumlar için çözümlenmesi gereken sosyal bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. XVIII. yüzyıl itibariyle suç ve suçluluk olgularına çözüm arayışları başlamış, XIX. yüzyıl ile beraber psikoloji ve biyoloji bilimleri söz konusu olguları merceğine almış, XX. yüzyıl ile beraber de sosyoloji boyutlarda çözüm arayışları içine girilmiştir. Yapılan çalışmalar sonucu ortaya çıkan temel izlenim suçun davranışsal olarak dinamik, durağan olmayan bir yapıya sahip olması yönündedir. Yani bu durum; geçmişte suç olarak tanımlanmayan bir davranışın günümüzde suç olarak sayılabileceği yahut günümüz sınırları içerisinde suç kalıplarına uymayan bir davranışın gelecek çağlarda cezai yaptırım gerektirebilecek bir davranış sayılabileceği anlamına gelmektedir.⁴⁶

XVI. yüzyıl reform dönemi sonrası, katolik kilisesinin bölünmesiyle batıl inanç yeniden hortlamış, dini açıdan dayanaksız kalan insanlar din ötesi güçlerden medet ummaya başlamış, cadıların hukuki bir boyut kazanması ve sonrasında birçok işkence metodu ile cadı avcılığı ile beraber cezalandırma boyutu ortaya çıkmıştır. Avrupa'nın tamamına yakın bir coğrafyayı etkisi altına alan bu durumu somutlaştırmak adına 1680 yılında Güney Almanya'da yürütülen son mahkemede yargılanan hükümlülerin % 30'u kadın, bunların neredeyse % 70'inin 22 yaşından daha genç olduğu kayıtlara geçmiştir. Söz konusu kadınların büyük bir kısmı yargı infazı adı verilen alanlarda yakılma şeklinde cezalandırılmıştır. Başlarda hedef alınanların ebeler ve şifalı bitkileri kullanan kadınlar olduğu belirtilmektedir.⁴⁷

⁴⁴SEVİNÇ, Bilal / DOĞAN, H. İbrahim, “Suç Teorileri Ve Şehir Güvenliği: Bitlis İliyle İlgili Genel Bir Değerlendirme”, Polis Bilimleri Dergisi, C.13, S.4, 2011, s.29

⁴⁵ERKAN, Rüstem / ERDOĞDU, Yüksel, “Göç ve Çocuk Suçluluğu”, Aile ve Toplum Dergisi, C.3, S.9, 2006, s.80

⁴⁶BURKAY, Senem, “Teorik Çerçeve ve Suç”, ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar, 2008, S. 2, C.4, s.1-2

⁴⁷AKSAN, Yücel, “1450-1750 Yılları Arasında Avrupa'da Cadılık”, Tarih İncelemeleri Dergisi, C.18, S.2, 2013, s.358-360

Buradan hareketle Avrupa'nın büyük bir kısmında cereyan eden bu olaylar, cezalandırma hatta bugün insanlık suçu sayılan işkence ile infazın, suç sınırları içinde sayıldığını görmekteyiz. Ancak suçun dinamik yapısına dikkat çekebilmek adına bugün şifalı bitkiler ile sağlık arama çabaları yasal sınırlar içinde alternatif tıp olarak karşımıza çıkmaktadır.

Suçta dönük değişim ve dinamizm yalnızca suçun doğasından değil aynı zamanda toplumu oluşturan bireylerin de etkisi ve yapısal değişimi ile karşımıza çıkmaktadır. Giddens' a göre, *“biçimsel olsun veya olmasın, dayatmalar, toplumsal normları güçlendirmek için kullanılırlar ve yasalar, hükümetler tarafından tanımlanan ve uygulanan normlardır; suçlar, bu yasaların izin vermediği eylemlerdir.”*⁴⁸

1.3.1. Suçun Hukuki Boyutu

Ceza ödülün karşıtı, suçun olduğu her yer ve durumda var olan bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Suç kavramına yaptırımı açısından hukukumuzda nasıl yer verildiğine ilişkin gerekli incelemeler Türk Ceza Kanunu içeriğinden değerlendirilmelidir. Ceza olgusu uygarlaşan toplumlarda insan onurunun, bireyin maddi ve manevi bütünlüğünün, mülkiyet haklarının korunması, suça yönelik caydırıcılık sağlanması, suçlunun iyileştirilmesi ve dahi suçlunun da haklarının korunmasını kapsamında barındırmaktadır. Bu nedenle kanunu da kapsamında barındıran daha geniş bir söylemle ceza hukuku insan haklarının teminatı olmak durumundadır. Türk Ceza Kanunu'nun 1. maddesinde ifade edilen “kanunun amacı”, sözü edilen toplumsal kaygının kanuni ifadesidir;

*“Türk Ceza Kanunu'nun amacı, kişi hak ve özgürlüklerini, kamu düzen ve güvenliğini, hukuk devletini, kamu sağlığını ve çevreyi, toplum barışını korumak, suç işlenmesini önlemektir...”*⁴⁹

Suçun şekli tanımında, belli bir hukuk düzeninde suç olan fiiller belirlenmek istenmektedir. Bu yaklaşımda, suç, hukuk düzeni içerisinde kendisine cezai bir yaptırımın bağlandığı haller olarak kabul edilmekte, ceza hukukunca yasaklanan

⁴⁸ ERKAN, Rüstem / ERDOĞDU, Yüksel, “Göç ve Çocuk”, s.80

⁴⁹ 26.09.2004 tarihli, 5237 sayılı, **Türk Ceza Kanunu**, 1. Madde

beşeri fiiller ve hatta ceza kanunun ihlali olarak sayılmaktadır.⁵⁰ Türk Ceza Kanunu 4. madde; “*Kanunu bilmemek mazeret sayılamaz.*” hükmü ile herkesçe kanun hükmünün bilindiğinden hareketle, suç fiilinin yalnızca kanundan kaynaklanabileceğini 2. madde ile açıklamıştır;

Kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. Kanunda yazılı cezalardan ve güvenlik tedbirlerinden başka bir ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunamaz.

Yukarıda yer verilen, Türk Ceza Kanunu’nun 2/I maddesi uyarınca, suçta ve cezada “kanunilik” ilkesine dikkat çekilmekte, kaynağı kanunda yer almayan fiillerin suç sayılarak cezai yaptırıma maruz bırakılmayacağını ifade etmektedir. Kanunsuz suç olmayacağı gibi kaynağı kanun olmayan ceza uygulamaları da mümkün değildir. Suçun karşılığı olarak ceza hâkim tarafından kanunda belirtilen esaslar temel alınarak belirlenir. Türk Ceza Kanunu’nun üçüncü bölümü, 61/I maddesi belirtilen esasları şu biçimde belirtmiştir;

Hâkim, somut olayda; a) Suçun işleniş biçimini, b) Suçun işlenmesinde kullanılan araçları, c) Suçun işlendiği zaman ve yeri, d) Suçun konusunun önem ve değerini, e) Meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığını, f) Failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığını, g) Failin güttüğü amaç ve saiki, göz önünde bulundurarak, ...temel cezayı belirler.

Türk Ceza Kanunu’nda ayrıca “topluma karşı suçlar” kategorisine yer verilmiş, toplumsal ve kamusal değerler bu başlık altında konu edilmiştir. Burada yer alan suçlara bakıldığında bu suçların, içinde normatif düzeni barındıran kamu esenliği, kamu sağlığı, kamu güveni, çevre, kamu barışı, genel ahlak gibi, alt suç kategorileri şeklinde belirlenmiş olan kamu düzeni ile ilgili suçlar olduğu gözlenmektedir.⁵¹

Türk Ceza Kanunu bu bağlamda suçu ve cezayı tanımlamış, kanunilik ilkesi bağlamında kaynağını belirtmiş, bireysel ve toplumsal bağlamda suçun kamusal alandaki sınırlarını da çizmiştir. Suç yasal sınırları içerisinde belirtilmiş ve yaptırımı da ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

⁵⁰ HAFIZOĞULLARI, Zeki, **Türk Ceza Hukuku Ders Notları**, Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ankara, 2007-2008, s.208

⁵¹ GÜNGÖR, Devrim / HAFIZOĞULLARI, Zeki, “**Türk Ceza Hukukunda Suçların Tasnifi**”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.69, 2007, s.31

1.3.2. Suçun Sosyolojik Boyutu

Suç sosyal bir uyumsuzluk ve ahenksizlik işareti olarak kabul edilmektedir, sosyal uyumsuzluklar ise statik bir topluma göre dinamik toplumlarda ve dinamik olarak geçen devirlerde daha yoğun bir biçimde kendini göstermektedir. Sosyal gelişmenin var olduğu her alan dinamizmin de var olduğu alanı içinde barındırmaktadır.⁵²

*Suç davranışını açıklamaya yönelik geliştirilen teoriler bireysel, biyolojik, psikolojik ve sosyolojik olmak üzere dört ana başlık altında toplanmaktadır. İlk teorileri ele aldığımızda genellikle suç davranışını fiziksel ve genetik anormallikler, akıl hastalığı gibi tek bir faktörle açıklama çabası görülürken, daha sonra geliştirilen teorilerde ise birden çok değişkenle suç davranışının açıklandığı görülmektedir.*⁵³

Sosyolojik teoriler içerisinde suç olgusunun açıklanması temel olarak toplum düzeni ekseninde gerçekleştirilmiştir. Sosyolojik teoriler bağlamında suç olgusuna toplum düzeninin içerisinde normal ve fonksiyonel bir alan çizerek öne çıkan isim Emile Durkheim'dır.

Durkheim, suç olgusunu sosyal yapı içerisinde toplumsal bir olgu olarak değerlendirmektedir. Durkheim için “saptanmış olsun ya da olmasın, birey üzerinde baskı uygulayabilecek her yapma biçimi toplumsal olgudur⁵⁴; ya da, bireysel görüşlerden bağımsız, kendine özgü bir varlığı olup, belirli bir toplum sahasında genel olan her şey toplumsal olgudur.”⁵⁵ Toplumsal olgunun işlevi kendiliğinden faydalı sonuçlar doğurması nedeniyle açıkça toplumsaldır; Durkheim toplumun dayanışma içinde ve organik bir varlığı olduğunu şu sözleriyle ifade etmiştir;

*“...toplumsal bir fenomeni açıklamak için, onu üreten asıl neden ile yerine getirdiği işlev ayrı ayrı incelenmelidir.”*⁵⁶

Durkheim'a göre suç her toplumda vardır ve toplumların tümü için kaçınılmazdır. Çünkü suç, kabul edilen davranış normlarının belirginleşmesini

⁵² AKSOY, Erman, “Suç ve Güvenli Kent Yaklaşımı”, Dosya 06, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Bülten 55, Kasım – Aralık 2007, s.12

⁵³ BURKAY, Senem, “Teorik Çerçeve”, s.3

⁵⁴ *Olgu, gözlem ve deneyden doğan, düşünce araştırmalara dayanak sağlayan, süreklilik ve kararlılık bildiren olaylar dizisidir. Olgu kavramı soyutlanma ve genelleme düzeyi daha yüksek olması sebebiyle kullanıma daha uygun görülmektedir.*

⁵⁵ DURKHEİM, Emile, **Toplumbilimsel Yöntemin Kuralları**, Çev. Celal Bali Akal, Bilim, Felsefe, Sanat Yayınları, İstanbul, 1985, s.41

⁵⁶ SWINGWOOD, Alan, **Sosyolojik Düşüncenin Kısa Tarihi**, Çev. Osman Akınhay, Agora Kitaplığı, 2009, İstanbul, s.242

sağlamaktadır. Suç bu noktada kolektif yasaklamış olduğu davranış biçimidir. Suçun varlığının kesin olabilmesinde temel koşul, kolektif bilincin müşterek, belirli ve kesin kanaatlerine karşı gelinmiş olmalıdır. Kolektif bilincin suça karşı duygululuğu arttıkça basit eylem tipleri bile suç olarak algılanabilecek bir hal alacaktır.⁵⁷ Bu nedenle suçun tamamen ortadan kalkması ve toplumdan ayrılması olanaksız görünmektedir.

Nietzsche, suç ve ceza kavramlarının kaynağının sözleşme ve borç sözleşmesi olduğunu savunur: Cezanın kaynağının, mağdura yöneltilmiş zararın tazmininde vuku bulduğunu ve suçlunun, yani borçlunun, gerekli görüldüğü takdirde borcunu bedeni, yaşamı, özgürlüğü ile ödediğini hatırlatmaktadır. Yasanın yani toplum sözleşmesinin ihlali ile gerçekleşmiş eylemlerin tasfiyesinden hareketle hazırlanan ceza yasası normatif suçu tanımlamaktadır. Bu noktadan itibaren suç iradi yaptırıma bağlanmış bir davranış modeli olarak kabul edilmektedir.⁵⁸

Zembroski, suçun 19. Yüzyıldan itibaren biyolojik faktörlerin ekseninden çıkıp, sosyal faktörlerle açıklanmasını ve sosyal yapının suç ve suçlu davranışında konumunu; *“1800’lerin sonları boyunca suçun anormalliğini izah etmek için suçlular ve suçlu olmayanlar arasındaki bireysel farklılıkları açıklayan biyolojik teoriler bilimsel çevrede bir norm sayılıyorken, Durkheim bir toplumda işlenen suçların normalliğinden bahsetmiştir. Durkheim, insanların iyi veya kötü davranışlarının bireysel bağlamda değil de bir grup veya sosyal düzen içinde açıklanabileceğini savunmuştur.”* sözleri ile Durkheim’in kuramlarını temel alarak ifade etmektedir.⁵⁹

Toplumun sosyal organizasyonlarına bağlı olarak suçun gelişiminin sağlandığını ifade eden gerilim teorilerinin önde gelen isimlerinden Robert K. Merton sistematik olarak anomie kavramını ilk kez inceleyen ve geliştiren Durkheim’in izinden gitmiş ve kavramı sosyolojik açıdan ele almıştır.⁶⁰

⁵⁷ KIZILÇELİK, Sezgin, **Sosyoloji Teorileri 1**, Yunus Emre Yayıncılık, Konya, 1994, s.184-185

⁵⁸ İŞSEVENLER, O. Vahdet, **“Suç Kavram ve Teorisinde Dair Bir Deneme”**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, C.70, S.2, 2012, s.54

⁵⁹ ZEMBROSKÍ, David, **Sociological Theories of Crime and Delinquency, Journal of Human Behavior in the Social Environment**, Çev. Sinem Ilgın, Sosyal Bilimler Platformu Çeviri Ekibi, S.21, s.240–254, 2011

⁶⁰ BURKAY, Senem **“Teorik Çerçeve”**, s.9

Merton suçu, diğ er bir ifade ile sapmayı, anomi kavramından yola çıkarak davranış düzeyinde ve toplumsal nedenleri ile açıklamaya çalışmıştır. Anomi kavramının kullanım alanı ile ilgili olarak, kavram, kültürel norm ve amaçlar ile bireyleri uygun ve uyumlu davranışlarda bulunmaya zorlayan toplumsal yapı ile bağlantının kopma halidir.⁶¹ Diğ er bir ifade ile toplumun belirlediğ i hedeflere ulaşılması sürecinde, toplum tarafından belirlenmemiş davranış kalıplarının kullanılması zorunluluğ unun doğ duğ u durumlarda, sosyal ve kültürel yapı arasında, norm ve değ erler açısından ortaya çıkan zıtlık halidir.⁶² Merton işlevselci sosyologlar gibi makro bir analiz kullanarak, suçun, denge konumunu yitirmiş durumda bulunan toplumsal yapılarca suçu işleyene, yani faile dayatıldığını ifade etmiştir. Söz konusu duruma göre, toplumsal yapı, anomi ve sapma için bir gerilim kaynağ ıdır.⁶³

Sosyoloji, psikoloji, hukuk, coğ rafya ve kriminoloji suç olgusunu kendi parametreleri bazında inceleyen alanlardır. Sosyolojik argümanlarla, sosyal yapı içerisinde suç olgusu açıklanmaya çalışılmıştır. Ancak suç kavramına dönük olarak tüm disiplinlerin ortak bir temelden yola çıkarak bütüncül bir sonuç elde edilebilmiş değ ildir.

1.4. KENTSEL SUÇ

Çağ daş ülkeler içerisinde artık nüfusun büyük bir kısmı kent alanlarında yaşamını sürdürmektedir. Ekonomik açıdan sağ lanan gelişmişlik düzeyi ilk tahminlere göre suç oranlarında azalma oluşturacağı yönünde olsa dahi kentsel mekânlarda artan bir suç oranı dikkatleri çekmektedir. Suçun yoğun olduğ u kentsel mekânlar ise güvensizlik hissini oluşturmakta, kamu düzeninin sarsılmasına yol açmaktadır. Söz konusu suç olgusu, yalnızca fiziksel ve ekonomik zararlara yol açmamakta, aynı zamanda suça maruz kalma korkusuna ve kentsel mekâna güvensizlik hissine sebebiyet vermektedir.⁶⁴ Suç, 1950'lerden bu yana giderek artarak, kentleri etkileyen temel unsurlardan biri haline gelmiştir. Gelir dağılımındaki

⁶¹ AYAN, Sezer, “Şiddet ve Fanatizm”, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, C.7, S. 2, 2006, s.195

⁶² KIZILÇELİK, Sezgin, **Sosyoloji Teorileri 1**, Yunus Emre Yayıncılık, 1994, s.469

⁶³ DÜZGÜN, Şebnem, “Suç Olgusuna Teorik Yaklaşımlar ve Disiplinlerarasılık”, Dosya 06, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Bülten 55, Kasım – Aralık 2007, s.5

⁶⁴ ATAÇ, Ela, “Suçun Kentsel Mekândaki Algısı: Güvensizlik Hissi”, Dosya 06, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Bülten 55, Kasım – Aralık 2007, s.16

eşitsizlikler, iç göç ve göçle gelen kentleşme sorunları, mekânsal eşitsizlikler, kentte süregelen göreceli sosyal yoksunluk ve ayrışma, kentsel çelişki ve gerilimler gibi faktörler giderek artan suçluluk oranının temel sebepleri arasında sayılmaktadır.⁶⁵

Ekonominin daha çok kentlerde yoğunlaşması, toplumsal denetimin ve sosyal kontrolün daha az olması, toplumsal bağlılığın zayıflaması sonucu mala karşı suçların artması durumu söz konusu olmaktadır.⁶⁶

1.4.1. Kent ve Suç İlişkisinde Kavramsal Çerçeve

Küreselleşme ile birlikte hızla artan kentleşme hızlı, çarpık ve sağlıksız kentleşme ve kentlileşmemiş olmaktan kaynaklanan olumsuzluklar, kenttaş ve yurttaş olma bilincinde yeterli gelişme sağlanamaması ve küreselleşmenin eşliğinde yerleşmiş değer yargılarının sarsıntıya uğraması kente karşı suç kavramının daha sık irdelenmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Kente karşı işlenen suçlarda gözlenen artış ve suçların nitelik bazında çeşitliliği suç ve suçlu olgusunu suça karşı alınabilecek tedbirleri net bir şekilde belirlenmesini zorunlu kılmaktadır.⁶⁷

Türk Ceza Kanunu'nun 181. ve 184. maddesi kente karşı suçlarla ilgili düzenlemeleri içermektedir.⁶⁸ Söz konusu maddelere istinaden Ruşen Keleş söz konusu kanun maddelerinin ve düzenlemelerinin kente karşı suç konusundaki

⁶⁵ ÖZDEN, Pelin Pınar / ÜN, Kadir Hakan / İNCE, Yusuf, “Kentsel Suç, Mekan ve Dönüşüm: Üsküdar ve Fatih İlçeleri Üzerinden Sorgulama”, s.2

⁶⁶ AYHAN, İrem / ÇUBUKÇU, Mert, “Suç ve Kent İlişkisine Ampirik Bakış: Literatür Taraması”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S.5, 2007, s.36

⁶⁷ KELEŞ, Ruşen, “Kente Karşı Suç”, Dosya 06, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Bülten 55, Kasım-Aralık 2007, s.45

⁶⁸**TCK MADDE 181.** - (1) İlgili kanunlarla belirlenen teknik usullere aykırı olarak ve çevreye zarar verecek şekilde, atık veya artıkları toprağa, suya veya havaya kasten veren kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Atık veya artıkları izinsiz olarak ülkeye sokan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (3) Atık veya artıkların toprakta, suda veya havada kalıcı özellik göstermesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza iki katı kadar artırılır. (4) Bir ve ikinci fıkralarda tanımlanan fiillerin, insan veya hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvanların veya bitkilerin doğal özelliklerini değiştirmeye neden olabilecek niteliklere sahip olan atık veya artıklarla ilgili olarak işlenmesi halinde, beş yıldan az olmamak üzere hapis cezasına ve bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur. (5) Bu maddenin iki, üç ve dördüncü fıkrasındaki fiillerden dolayı tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. **TCK MADDE 184.** - (1) Yapı ruhsatı alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapan veya yaptıran kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Yapı ruhsatı olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade eden kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır. (3) Yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyetin icrasına müsaade eden kişi iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (4) Üçüncü fıkra hariç, bu madde hükümleri ancak belediye sınırları içinde veya özel imar rejimine tâbi yerlerde uygulanır”.

eksikliği giderecek nitelikte olmadığını ifade etmektedir. Kente karşı suç olgusunun somut bir nitelik kazanabilmesi, önlenmesi ve suçlara karşı çözüm getirilebilmesi için kente karşı suçun veya kent suçlarını kanun önünde daha açık ve doğrudan tanımlanması gerekmektedir.⁶⁹

Kent nüfus yoğunluğu ve nüfusun heterojen yapısı nedeniyle kırsal alandan daha zor denetlenen bir alanı teşkil etmektedir. Kırsal alandan kente doğru mobilize olanlar toplumsal ve ekonomik kaygıların derinleştiği ve aynı zamanda savunma güdüsünün en üst düzeye çıktığı kent alanlarında sapmaya daha uygun davranış biçimleri sergilemektedirler.⁷⁰

Kentsel ve kırsal yaşam arasındaki farklılıklar kent ve suç ilişkisinin kavramsal boyutunda incelenmesi gereken faktörlere sahiptir. Kentleşmek yalnızca kent içerisinde bir yaşam alanına sahip olmayı değil, bireysel davranışlarda, insan ilişkilerinde, değer yargılarında, yaşayış biçimlerinde bir değişimin var olmasını da ifade etmektedir. Bu süreç içerisinde nüfus üzerinde azalan denetim söz konusu değişimin sağlanamadığı noktada özellikle gençler üzerinde suç sayılabilecek nitelikteki davranış bozukluklarını ve suç oranlarındaki artışa neden olmaktadır.⁷¹

Kent ve suç kavramları bir arada kullanımında daima kente karşı suç kavramını ifade etmez. “Kentsel suç” kavramı kriminoloji bakımından, kent içerisinde işlenen, gasp, tecavüz, kapkaç ve organize suçları ifade etmektedir. Ancak kente karşı suç mekânsal bakımdan doğrudan doğruya kente karşı, ekonomik, sosyal, fiziksel ve kültürel açıdan verilen zararı kapsamaktadır. Yani kente karşı kentin kent olmasından kaynaklanan değerlerine yönelik saldırıyı ifade etmektedir.⁷² Kentlerin nüfus hareketlerine ve göçlere bağlı olarak artan ve değişen nüfus yapısı sonucu kentleşme, beraberinde suç olgusunu da getirmiştir. Bu değişim sonucu kente karşı suç olgusu ortaya çıkmış ve kent plancıları ve yerel idareler açısından kente karşı suçun önlenmesi öncelik kazanmıştır.⁷³

⁶⁹ KELEŞ, Ruşen, “Kente Karşı Suç”, s.46

⁷⁰ KARASU, Mithat Arman, “Türkiye’de Kentleşme Dinamiklerinin Suça Etkisi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.57, S.4, 2008, s.258

⁷¹ KARASU, Mithat Arman, “Kentleşme Dinamikleri”, s.257

⁷² KELEŞ, Ruşen, “Kente Karşı Suç”, s.47

⁷³ ÇAKIR, Erkan/ SARIHAN, Zekeriya/ ÖZCAN SARIHAN, Nazlı, “Yerel Yönetimlerde Suç Önleme Politikası Olarak Farklılıkların Yönetimi: Seferihisar Belediyesinde Bir Uygulama” Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Özel Sayı 1, s. 229

Keleş'e göre kente karşı suçlar, kent alanlarında işlenen suçlardan ayrılmalıdır. Özellikle ortaya çıkan yeni rant alanları üzerinden hak elde etme çabası içinde bulunanların yeni eylem türleri ile gerçekleştirdiği kentsel şiddet olayları, kentte işlenen suçların bir kısmını oluşturmaktadır. Kent alanında işlenen suçun büyük bir kısmını işgal eden kente karşı suç, kentleşmenin getirdiği olumsuz değişimin bir sonucu olarak ifade edilmektedir.⁷⁴

Gecekondu sorunu imar hukuku ve kent hukuku bağlamında birçok görüş tarafından kente karşı bir suç niteliği taşımaktadır. Gecekondu hakkındaki düzenlemeler ve düzenlemelere ilişkin politikalar temel olarak, iyileştirme, yıkma, önleme ve yeniden yerleştirme amacını taşımıştır. Bu noktada idare sorunun ekonomik ve sosyal yönlerine dönük ilgili kuruluşların desteğiyle sağlıklı politikalar belirlemek zorundadır. Bu noktada kamuoyu desteğinin sağlanabilmesi için gecekondu ve kaçak yapıların kente karşı işlenen suç niteliği taşıdığı, hem idare hem de kamu hizmetinden yararlananlar tarafından kabul edilmelidir. Konuya ilişkin 20 Temmuz 1966 tarihli 775 sayılı gecekondu kanunu konuya ilişkin gerekli tedbirleri düzenlemektedir. Gecekonduların yoğun olarak bulunduğu yerlerde kamu düzenini bozucu nitelikte yerleşim ve yapıların yanı sıra kentleşmeye engel sağlık, güvenlik ve esenlik hususları ortaya çıkmaktadır.⁷⁵ Ülkemizde gecekondu, 2.Dünya savaşından sonra başlayan kentleşme süreciyle beraber 1960'lı yıllarda kendini göstermeye başlamış, kırdan kente mobilize olan insanların kentteki konut ihtiyacını ekonomik gerekçeler sebebiyle karşılayamaması sonucu kendiliğinden geliştirdikleri bir yaşam alanı olarak ortaya çıkmıştır.⁷⁶

Kente karşı işlenen suçlarda kentliler suçun hem faili hem de mağduru olabilmektedir. Yani balkonlara çamaşır asılması, çöplerin yol kenarına bırakılması ve kentin estetik görünümünde bozukluğa yol açan mimari yapılardan zarar gören mekân olarak kent ve aynı zamanda kentte yaşayanlardır.⁷⁷ Suç oranlarının artması ve gelişen teknoloji imkanları doğrultusunda suça ve suçluya ilişkin haberlere daha kolay ulaşılabilmesi suça karşı duyulan korku hissine yol açmaktadır. Suç

⁷⁴ KELEŞ, Ruşen, "Kent ve Çevre Haklarının Korunması Üzerine Gözlemler", Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, S.3, C.49, s.276

⁷⁵ KALABALIK, Halil, **İmar Hukuku**, Seçkin Yayın Evi, Ankara, 2005, s.693-694

⁷⁶ YAYLI Hasan, "Şehirdeki Köyler: Gecekondu ve Gecekonducular", Türk Yurdu, C:25, Sayı:217, Eylül 2005, s: 71-74

⁷⁷ KELEŞ, Ruşen, "Kente Karşı Suç", s.47

oranlarındaki artış beraberinde kentlerde güvenlik sorununu getirmiştir. Yapılan araştırmalar toplumda tedirginliği arttıran gasp, cinsel taciz, kapkaç gibi günlük yaşamda etkisi daha kolay ve yoğun hissedilen suçların önemli ve büyük bir kısmının kentlerde işlendiğini göstermektedir.⁷⁸

Mala verilen zararın karşılanması için dava hakkı zarar gören mal sahibinde bulunmaktadır. Kente karşı işlene suçlarda zarar gören kent veya kentin bir kısmıdır. Bu noktada dava hakkının kimin elinde bulunduğu çözümlenmesi gereken bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Keleşe göre kentin sahipleri zarar gören kentte yaşayan ve kentin varlığı için vergi ödeyip, kent sistemini düzenleyecek yöneticileri belirleme hakkı olan kenttaşlardır. Bu anlamda dava açma hakkı da bu kenttaşlara ait olmalıdır.⁷⁹

1.4.1.1. Kentleşme ve Suça Etkileri

Kentleşmenin sosyal, kültürel, mimari, davranışsal ve hatta siyasal etkileri toplumsal alanda bireysel değerlerin ve davranış kalıplarının üzerinde gözlemlenebilmektedir. Teknolojik gelişmeler ile beraber kırsal alanda genç nüfusun kentsel alandaki istihdam olanaklarının çekiciliğine kapılarak kırsal alandan göç etmeleri tarım arazilerinin boş kalması ve verimsizleşmesine yol açmakta kentsel alanda nitelikli iş gücünün absorbe olmasına neden olmaktadır. Bunun yanı sıra kentte oluşan nüfus yoğunluğu, kırsal alandan göç eden nüfusun kent alanında yaşayış biçimine uyum gösterme sürecinde yaşanan psikolojik gerilimler sosyolojik bunalımları tetiklemektedir. Kırdan göç eden nüfusun kentleşme evriminde suçun kendisi de var olacak ve Durkheim 'in da ifade ettiği şekilde toplu alanda duyguların suç aracılığıyla yeni bir şekil alması⁸⁰ kaçınılmaz olacaktır.

Kentler çok sayıda nüfusu içinde barındıran toplumsal bağları ve akrabalık ilişkilerini kent dışı alanlara nazaran daha zayıf bulunduğu alanlardır. Bu açıdan kent ve kent dışı alanlarda işlenen suçlar türleri bakımından farklı nitelikler taşımaktadır.⁸¹ Kentin yalnızca yüzeysel ilişkiler ve toplumsal denetimdeki zayıflık

⁷⁸ KARASU, Mithat Arman, “Kentleşme Dinamikleri”, s.256

⁷⁹ KELEŞ, Ruşen, “Kente Karşı Suç”, s.45-46

⁸⁰ KIZILÇELİK, Sezgin, **Sosyoloji**, s.185-186

⁸¹ DİRDİMAN, Cengiz, “Kentleşmenin Suça Etkisi Ve Kentlilerin Suçla Mücadelesinin Sosyal ve Hukuki Boyutları”, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, C.19, S.3, Temmuz 2010, s.53

nedeni ile suça teşvik edici nitelik taşıdığı yargısı yanıltıcı olmaktadır. Zira yoğun trafik, ulaşımda yaşanan güçlükler, işsizlik, yüksek hizmet maliyetleri, merkez ve çevre arasındaki fırsat eşitliğinin nitelikli olarak sağlanamaması, çevre kirliliği, ekonomik imkânlar, sosyolojik bunalımlar ve son dönemde artan terör eylemlerine maruz kalma endişesinden doğan güvensizlik hissi olumsuz etkiler yaratmakta ve şiddet eğilimiyle beraber suç oranlarını da arttırmaktadır.⁸²

Kentleşme teorisine göre, suçlar kent hayatına uyum gösteremeyen davranış biçimi olarak veya bu davranış biçimlerinden kaynaklanan, karşıt eylem tipinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Ülkemizden örnek veren Derdiman, kırsal alanda bireysel ilişkilerin daha yoğun olması nedeniyle, yüz kızartıcı suçların, kent alanlarına nazaran daha az meydana geldiği gözlenmektedir. Kalabalık kent alanlarında nüfusun yoğun olması ve bireysel ilişkilerin daha yüzeysel örüntüler taşınması nedeniyle yüz kızartıcı suçlara eğilimin arttığı gözlemlenmektedir.⁸³

Suç niteliklerine bakılarak yapılan tanımlar üzerinden hareketle, neden, fail, mağdur, mekân, zaman, yöntem, çeşit gibi özelliklere sahiptir. Suçun insan tarafından gerçekleştirilebilen bir eylem olması nedeniyle bir mekân üzerinde işlenmesi durumu suçun sosyal ve mekânsal özelliğine dikkat çekmektedir. Rengert 'in ifadesi ile suçu mekânsal dağılımında üç belirleyici faktör söz konusu olmaktadır. İlki, suça eğilimli nüfusun bulunduğu yer, ikincisi, suçun işlendiği yerin özellikleri ve sonuncusu ise suç potansiyeline erişebilirlik faktörüdür.⁸⁴ Bir yerleşim yerinde işlenen suçların yoğunluğu, nüfus ile ilişkilendirilmektedir. Bununla birlikte, bir yerleşim yerinde nüfus ne kadar fazla ise suç işlenme olasılığı da doğru orantılı olarak artış göstermektedir. Bu nedenle, suçlara ilişkin doğru istatistiki bilgiler elde edebilmek için suç türlerinin illere ve yıllara göre dağılımının yanı sıra bu illerin nüfus bilgilerine de gereksinim duyulmaktadır.⁸⁵

Nüfus, şehirlerin kuruluşu ve şehirleşme, beşeri açıdan suçu teşvik etmekte ve uygun mekân sağlamaktadır. Ayrıca sanayileşme, turizm ve ticaret nüfus açısından, çekici faktörler olarak ortaya çıkmakta ve suç artışına neden olmaktadır. Malatya ili

⁸² KARASU, Mithat Arman, "Kentleşme Dinamikleri", s.258

⁸³ DİRDİMAN, Cengiz, "Kentleşmenin Suça Etkisi", s.54

⁸⁴ TEMUÇİN, Kadir/YAKAR, Mustafa, "Türkiye Kırsalında Suçlar Ve Suçların Türlerine Göre Dağılışı (1997)", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, C.6, S.28, 2013, s.404

⁸⁵ TÜRK, Tarık, "Türkiye'de Meydana Gelen Suçların Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) ile İncelenmesi", Jeodezi, Jeoinformasyon ve Arazi Yönetimi Dergisi, C.1, S.104, 2011, s.15

baz alınarak yapılan çalışmada, Boyraz ve Glkıran, 2010 yılında meydana gelen 617 hırsızlık suçunun dağılışına bakıldığında suçların rastgele bir dağılışı özelliği göstermediği; nüfus yoğunluğunun, hırsızlık suçunun yüksek görülmesine neden olduğu, çalışma alanı içerisindeki hırsızlık suçlarının dağılışında sosyoekonomik yapının önemli derecede etkili olduğu yönünde sonuç elde etmişlerdir.⁸⁶

Modern kentleşme ile birlikte sosyo-kültürel sorunlar da ortaya çıkmış, en başta kent hayatının kaotikliği ile kuşanmış bireyin, “kimlik bunalımı” ve “yabancılaşma” kavramlarına karşı çözüm arayışları söz konusu olmuştur.⁸⁷ Özden’in eserinde, kültürel farklılığın iki temel boyutundan hareket edildiğinde birinci nokta yoksul kesimin yabancılaşması, ikinci nokta ise zengin kesimin dışa kapanması olarak ele alınmıştır. Hızlı kentleşme ile metropollere gelen yeni kent sakinlerinin formel sektörde iş imkanı elde edememesinin yanında enformel sektörde dahi iş imkanı elde etme konusunda çekilen zorluklar, iş imkanının gerçekleşmesi halinde de yeterli geçim kaynağını finanse edememektedir. Kente entegre bir yaşam kurulamaması sonucu gettolaşma ve gettolaşmanın görüldüğü yerlerde kente zarar verme eylemlerinin bir arada olduğu görülmektedir.⁸⁸ Bunun yanı sıra kent alanlarında ortaya çıkan gelir kaynaklı bu savaşın, varlıklı kesime etkisi ise, şehrin merkezinden uzaklaşma tutumu ile sonuçlanmaktadır. Banliyölerde daha izole bir yaşam sürme gayesi ile varlıklı kesimin oluşturduğu eğlence, ticaret, sosyal ve kültürel etkinlik merkezleri ve eğitim merkezleri kent alanları içinde yabancılaşma ve cemaat ve cemiyet ayırımına yol açmaktadır. Farklı kültürel alanlara hapsedilmiş gruplar arasında yaşanması muhtemel olumsuzluklara karşı alınacak önlemlerde temel sorumluluk yerel yönetim ve sivil toplum kuruluşlarına düşmektedir.⁸⁹

1.4.1.1.1. Kent Güvenliği

Kent ve suç bağlamında ortaya konulan çalışmalar, kentlerin, güvenlik sorunlarına çözüm önerisi getirebilme ve kentlerin daha yaşanılabilir mekânlar haline dönüşmesi kaygısını taşımaktadır. 20. yüzyılın son yıllarına gelindiğinde, kentsel

⁸⁶ BOYRAZ, Zeki/GLKIRAN, Utku, ”Suç Analizlerine Coğrafı Bir Yaklaşım Örneği: Beydağı (Malatya) Karakolu Etki Alanı”, Journal of World of Turks - Zeitschrift für die Welt der Türken, C.6, S.1, 2014, s.65-84

⁸⁷ ÖZDEN, Kemal, **Kentleşme Yazıları**, Seçkin Yayınları, 2. Baskı, 2014, Ankara, s.55-58

⁸⁸ ÖZDEN, Kemal, **Kentleşme Yazıları**, s.59-62

⁸⁹ ÖZDEN, Kemal, **Kentleşme Yazıları**, s.69-70

alanları meşgul eden, en önemli tartışma konularının şiddet, fanatizm, kanunsuzluk, suç korkusu ve ortak anlamda suç olgusu olduğu gözlemlenmektedir. Söz konusu tartışma konuları, yalnızca kentsel alanların değil; ekonomik, sosyal ve siyasal kesimlerin de söylemlerini oluşturan, başlıklar haline dönüşmüştür. 21. yüzyıl itibariyle, artan terör eylemlerinin oranı ve terör eylemlerine maruz kalan kitlenin alanı, genişleme göstermiş, böylece kent güvenliği önemini arttırmıştır.⁹⁰

İlk kentler, Mezopotamya'da, Mısır'da, Çin ve Hindistan'da, yani ekolojik yönden uygun büyük su kaynaklarının kullanılabilir, insan nüfusunu besleme açısından yeterli, verimli ovalarda kurulmuştur.⁹¹ Kentler çevrelenmiş yahut bir dizi alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Mezopotamya'da kent devletinin dinsel nitelikleri dikkat çekmektedir.⁹² Mezopotamya'da bulunan Ur kentinin doksan hektarlık bir arazi üzerinde 10.000 civarında nüfus kapasitesi ile kurulduğu bilinmektedir. Neolitik çağda kurulan, kent olarak nitelendirilen yerleşimlerin büyük bir çoğunluğu nüfus bakımından; temel geçim kaynağının hayvan gücü ile sağlanması, taşımacılıkta karşılaşılan güçlükler olması, kente göçün zorluğu ve kent güvenliği nedeniyle yoğunluğu az olan kentlerdir.⁹³ Ekonomik gelişmeler sonucunda ülke kontrolünü eline geçiren yöneticiler tarafından ortaya çıkan yüksek duvarlar ve devasa kaleler, güvenlik ihtiyacının önemini göstermektedir.⁹⁴

İlk kentlerde açık bir sınıf sisteminin olduğu ve sosyal tabakalaşma görülmektedir. Yönetenler, elitler, tüccarlar, zanaatkârlar, eli kılıç tutanlar, din adamları arasında oluşan tabakalaşma kent toplumunun temelini oluşturmaktadır. Şehrin yöneticisi başrahip olarak din kimliğine, komutan olarak asker kimliğine ve yönetici olarak siyasi kimliğe sahiptir. Devletin halka karşı yegâne sorumluluğu güvenliğin sağlanmasıdır. Bu noktada karşımıza çıkan, "site devleti" şehrin ve devletin bütünleşmiş olduğunu göstermektedir.⁹⁵

Çatalhöyük, kentlerin varoluşunda, ilk sırada yer aldığından, varoluşunun temel nedeni dinseldir. Kent obsidyen madeninin yanında kurulmuş ve gıda

⁹⁰ AKSOY, Erman, "Suç Ve Güvenli Kent Yaklaşımı", Dosya 06, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Bülten 55, Kasım-Aralık 2007, s.13

⁹¹ BAL, Hüseyin, **Kent Sosyolojisi**, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2006, s.30-31

⁹² MUMFORD, Lewis, **Tarih Boyunca Kent**, Çev. Gürol Koca/Tamer Tosun, Ayrıntı Yayınevi, 2007, İstanbul, s.32

⁹³ BAL, Hüseyin, **Kent Sosyolojisi**, s.31-32

⁹⁴ GÖKULU, Gökhan, "Kent Güvenliği Kentleşme Ve Suç İlişkisi", Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, C.24, S.1, 2010, s.210

⁹⁵ BAL, Hüseyin, **Kent Sosyolojisi**, s.33

maddeleri için temel takas aracı olarak kullanılmıştır. Kentte çok sayıda dinsel anıt ve mezar bulunmuştur. Aynı zamanda kalın duvarlar ve küçük meydanlar kalıntıları arasında yer almıştır.⁹⁶ Uruk 'tan Harappa'ya kadar etrafı surlarla çevrili bölgeler, kentteki diğer yapılardan ayrılan binalar, abartılı ve yüksek kalınlıktaki kale surları dikkat çekmektedir. Özellikle saray, tahıl ambarı ve tapınaklar söz konusu alanların içerisinde dikkat çekmektedir. Buradan hareketle Eliade ile Mumford aynı fikri savunmuş, kalenin simgesel amacının askeri işlevinden önce geldiğini, ifade etmişlerdir.⁹⁷

Bookchin'e göre Çatalhöyük'te ortaya çıkan kalıntılar güçlü dinselliği simgelemektedir. Bookchin bu noktadan hareketle genel bir yargı oluşturmuş ve *“Kentlerin yükselişi tahıl ekiminin, sabanın ve evcil hayvanların keşfi ile değil, anıt mezarlar, kültürel uygulamalar ve doğalcı semboller yönünden zengin tapınaklar yardımıyla gerçekleşmiştir.”* genel kanısını, söylemi ile ifade etmiştir.⁹⁸

Kentlerin varoluşu üzerine yapılan ilk çalışma Ernest Bergel'in *“Kentlerin Doğuşu”* adlı makalesidir. Makale çağlar boyunca ortaya çıkan kentlerin genel özelliklerini incelemiş ve ilk kentlerin metal çağında ortaya çıktığı görüşüne ulaşmıştır. Efendi ve köleler şeklinde sınıf farklılaşması ile ortaya çıkan egemenlik mücadelesinde efendiler, askeri kaygılarla yerleşim oluşturmuşlar, bu yerleşimler kentlerin ilk örnekleri olarak ortaya çıkmıştır.⁹⁹

Bergel, kentlerin iç egemenliklerini kurduktan sonra birbirleri ile savaşmaları sonucunda kent devletleri içerisinde güçlü olanların bölgesel devlet konumuna yükseldiğini ifade etmiştir. Roma İmparatorluğu'nun kent devletinden imparatorluğa doğru giden yönetiminde, Roma'nın ikiye bölünmesi sonucu kentler merkezileşip, otokrasiye bağlı merkez durumuna gelmişlerdir.¹⁰⁰ Mumford 'a göre kaba denetim sisteminin doğal sınırları vardır. İmparatorluk Roma'sı, Sovyet Rusya gibi tüm totaliter devletler bu doğal sınırlarla yüz yüze gelmiş; sürekli polis denetimine başvurmadan gönüllü rıza sağlayan yönetim organı görünümüne bürünmek durumunda kalmışlardır.¹⁰¹

⁹⁶ BAL, Hüseyin, **Kent Sosyolojisi**, s.34

⁹⁷ MUMFORD, Lewis, **Tarih Boyunca Kent**, s.53-54

⁹⁸ BAL, Hüseyin, **Kent sosyolojisi**, s.34-35

⁹⁹ BAL, Hüseyin, **Kent sosyolojisi**, s.35

¹⁰⁰ BAL, Hüseyin, **Kent sosyolojisi**, s.36

¹⁰¹ MUMFORD, Lewis, **Tarih Boyunca Kent**, s.52-53

Kent mekânları içerisinde, 16. yüzyılda rahiplerin isteği ve engizisyon etkisi ile Yahudilerin, Venedik kent merkezinden uzak, kontrollü bir bölgede, kapalı bir alanda toplanması uygun görülmüştür. Bu formuyla getto ilk kez ortaya çıkmıştır. 1797 tarihinden itibaren gettonun kapıları kentin diğer alanlarına açılmıştır. Getto terimi günümüzde ise aynı yerleşim alanından gelen, yoksul insanların ortak yaşam alanını ifade eden bölüm anlamını taşımaktadır.¹⁰² Ancak Wacquant, gettonun fakir bireylerin toplandığı kent mekanı olarak ifade edilmemesi gerektiğini belirtmektedir. Bu açıdan afrikalı amerikalıların yaşadığı, Bonzeville' nin refah seviyesi, gettonun yoksullukla ilişkilendirilmesi boyutunda, hatalı bir saptama ortaya çıkaracaktır.¹⁰³

Getto kavramı günümüzde çoğunlukla ABD' de yaşayan siyahların bulunduğu kentsel mekanlara yönelik çağrışım yapmaktadır.¹⁰⁴ Amerika' da, Ferguson' da yaşayan kesimin büyük bir çoğunluğu Afro – Amerikan ırktan oluşmasına rağmen polis gücünün büyük bir çoğunluğu beyaz ırktan oluşmaktadır. Michael Brown' un Ferguson' da sokak ortasında bir polis tarafından vurulması ile cereyan eden olaylar kentsel mekan bağlamında, kentsel güvenlik açısından polis, suç ve kent alanında yaşayan hakim grup ekseninde hareket etmektedir. Brown'un ölümünün ardından Ferguson' da devam eden protesto hareketleri psikolojik faktörlerin hakim olduğu ve siyasi bir hareket alanının kent alanı ile bağlantılı olarak varoluşunun görüldüğü bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁰⁵

Artan terör, adi suç oranları, şiddete yönelim, zorunlu göç gibi unsurlar ile kent alanları bir yönü ile birçok sorunun kaynağı haline dönüşmüştür. Bu açıdan bakıldığında güvenlik olgusu kentsel yaşamın kalitesinin yükseltilmesine temel unsurlardan biri haline gelmiştir.¹⁰⁶

¹⁰² ATEŞ, Sevim, **Venedik Gettosu: Dünyadaki İl Getto Yerleşmesinin Mimari Kurgusu**, C.11, S.1, Anadolu Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi, 2010, s.60 (s. 59-79)

¹⁰³ DUMAN, Betül, **Getto Tartışmasına Bir Metropolden Bakmak**, International Journal of Social Science, S. 2, C.5, 2012, s.58

¹⁰⁴ CANATAN, Kadir, **Hollanda'da Etnik İlişkiler, Gettolaşma ve Paralel Toplum Tartışmaları**, Sosyoekonomi Dergisi, Özel Sayı 1, 2011, s.11 (s.7- 28)

¹⁰⁵ ACAR, Yasemin, **Ferguson ve Akılsız Kitle Üzerine**, s.1-2

¹⁰⁶ KAYPAK, Şafak, **Kentsel Bir Sorun Olarak Kentsel Güvenlik**, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, S.33, 2016, s.50

1.4.1.1.2. Chicago Okulu Yaklaşımı

Kentin sosyolojik bir kuram içerisinde, kent çevresinin insan davranışları üzerindeki etkilerinin açıklanması ve kent sosyolojisinin gelişmesinde en temel adım Chicago Okulu ile atılmıştır. Bundan dolayı bu yaklaşım ve görüşleri detaylı olarak incelenecektir.

Chicago Okulu'ndan, Louis Wirth, çevreden ziyade, kültürü temel almış “Bir Yaşam Tarzı Olarak Kentleşme” çalışmasında kentlerin heterojenliğinin, miktar olarak nüfusun büyüklük ve yoğunluğunun, kişisel ilişkilerin azalmasında ve coğrafi mobilizasyonun artışında rol oynadığını ifade etmiştir.¹⁰⁷

Kentlerin oluşum, gelişim, dönüşüm ve mekânsal yapılanması üzerinde çalışan Park, Darwin ve Ricardo 'nun görüşlerini bir araya getirmiş ve sentezci bir kuram ortaya koymuştur. Darwin'in doğada güçlü olanın hayatta kaldığı tezi ile Ricardo 'nun arazi piyasası üzerindeki tezi Park'ın çalışması ile istila, yerine geçme ve egemenlik kurma kavramları temelinde doğal alanlar modeli ile birleşmiştir. Yani göçmenler ilk göç ettikleri yede iş yerlerine yakın bölgeler yerleşirken zaman içerisinde aynı köken veya sınıftan gelenlerle bir araya gelip dış halkalara dâhil olurlar böylece kendinden olmayanı kovma eğilimi ortaya çıkar ve getto bölgeleri üretimi başlar.¹⁰⁸

Chicago Okulu¹⁰⁹ tarafından ortaya konulan “ekolojik yaklaşım”, Wirth tarafından geliştirilen, “şehrin bir yaşam biçimi” olarak nitelendirilmesi yaklaşımı kent sosyolojisi araştırmalarının temel iki kavramı olarak karşımıza çıkmaktadır.¹¹⁰

Kentleşme ve suç arasındaki ilişkiyi açıklamaya yönelik ilk görüşler 1920'lerde Chicago'da ortaya çıkmıştır. Shaw ve Mckay'in Chicago modeline göre suç oranları kent merkezlerinde yüksek oranlara ulaşmıştır. Bunu nedeni merkez binalarının ve yerleşim alanlarının büyüme baskısı ve bunu yanı sıra bölge evleri ve imkanlarında ortaya çıkan kötüleşmedir. Chicago Okulu'nun görüşüne göre kentte

¹⁰⁷ BAL, Hüseyin, **Kent Sosyolojisi**, s.16

¹⁰⁸ ŞENTÜRK, Ünal, “**Mekân Sadece Mekân Değildir: Kentsel Mekânın Yeni Tezahürleri**”, Doğu Batı Dergisi, Şehir Yazıları-1, S.67, 2014, s.97

¹⁰⁹ *Chicago Üniversitesi'nde, 1925-1925 yılları arasında yürütülen çalışmalar “The City” adlı kitapta toplanmıştır; çalışmada Robert E. Park, Ernest Burgess, Roderick D. McKenzie'nin araştırmaları ilk sistematik şehir teorisinin temelini oluşturmuştur.*

¹¹⁰ BAL, Hüseyin, **Kent Sosyolojisi**, s.145

yaşayanların barınma ve belediye hizmetlerinden sağladıkları fayda düzeyi suçla ilintilidir.¹¹¹

Kent ve suç ilişkisinin teorik yaklaşımları söz konusu olduğunda Chicago Okulu'nun ortaya koyduğu ekolojik yaklaşım; kentte yaşayan genç bireylerin geleneksel yaşam değerleri ile kent değerleri arasındaki çelişkiye dikkat çekmektedir. Çelişkinin bir tarafında kilise, aile gibi geleneksel değerler ve kurumlar yer alırken diğer tarafında okul, polis teşkilatı gibi ikincil gruplar yer almaktadır. Chicago Okulu suç ve sapmaların bu iki değer sistemi içerisinde yaşanan çelişkidenden kaynaklandığını ifade etmektedir.¹¹² Yine Chicago Okulu'nda Shaw ve Mckay sosyal düzen bozukluğu teorisinde geleneksel kurumların bireyler üzerindeki kontrolüne dikkat çekmektedir.¹¹³

1.4.1.1.2.1. Ekolojik Yaklaşım Kuramı

Giddens' a göre; *“Ekolojik yaklaşım, kuramsal bir bakış açısı olarak değerli olduğu kadar, ilerlemesine katkıda bulunduğu deneysel araştırmalar için de önemli araç olmuştur”*.¹¹⁴

Kent ve kentli kavramının sosyoloji kapsamında, özgün ve öncü bir biçimde incelenmesinin yolunu açan Chicago Okulu'nun geliştirdiği ekolojik yaklaşım, The City kitabında ele alınmıştır. Chicago Okulu'ndan Burgess okulun temel öğretilerinden biri olan ekoloji kavramının kentleşme sürecini açıklamak için kullanmış ve kent ekolojisi üzerine yoğunlaşmıştır. Chicago kentini esas alarak kent yerleşmelerini, aynı merkezden çevreye doğru yayılan çemberler şeklinde ayırmıştır. Aynı merkezli daireler kuramına göre en içte bulunan dairede endüstri tesislerinin toplandığı iş ve ticaret merkezleri yer alır. Bu bölge sürekli olarak genişleme eğilimindedir. İkinci daire geçiş bölgesini ifade eder. Bu bölgede ticaretle birlikte imalat sanayi birlikleri de bulunmaktadır. Geçiş bölgesi konumu nedeniyle daima birinci bölgenin tehdidi altındadır. Bölgedeki insanlar genel olarak göçmen işçiler, dar gelirli ve suça eğilimli bireylerden oluşmaktadır. Üçüncü daire endüstri

¹¹¹ GÖKULU, Gökhan, **“Kent Güvenliği”**, s.216

¹¹² KARASU, Mithat Arman, **“Kent ve Suç Üzerine”**, s.176

¹¹³ YİRMİBEŞOĞLU, Funda / ERGUN, Nilgün, **“İstanbul'da Suç”**, s.24

¹¹⁴ GİDDENS, Anthony, **Sosyoloji, İfade edilen yaklaşım kitabın 21. Bölümünde**, *“Şehirler ve Kentsel Alanlar”* altında incelenmiştir. Her bölüm farklı çevirmenler tarafından yayına hazırlanan kitabın, bu başlık altında 21. Bölümüne atıf yapılmıştır. Çev. İsmail Yılmaz, Kırmızı Yayınları, 2012, s.948

işçilerinin bulunduğu mahalleleri oluşturur. Dördüncü bölge yüksek ölçünlü oturma alanlarını oluşturmaktadır. Bu bölgede orta tabaka olarak ifade edilen gelir sınıfının genellikle müstakil, çift katlı konutlarda yaşam sürdüğü ve alışveriş merkezlerinin kurulduğu ifade edilmektedir. Son dairede yörekentler, banliyöler ya da peyk kasabalar bulunmaktadır. Aynı zamanda kentin en varlıklılarının en zenginlerinin yaşam sürdüğü alandır.¹¹⁵

Ekolojik kuramın öncülerinden, R. Park, ilkel güdülere sahip insan tipi ve bu güdülerin oluşturduğu insan tipinden meydana gelmiş toplum yapısını, temel alarak, kenti, bu durumun bir yansıması olarak ele almıştır. Buradan hareketle kentin ve kentte meydana gelen eylem biçimlerinin, söz konusu insan tipinde olduğu gibi doğal ve değiştirilemez olduğu varsayımında bulunmuştur.¹¹⁶ Park, sosyal ve mekânsal yapılar arasında oluşan bağın tanımında, Haeckel' in "ekoloji" terimini kullanmıştır. Ernst Haeckel, yunanca Oikos (ev, mekân) ve Logos (bilim) köklerinden yararlanarak, ekoloji terimini kullanmış, ekolojinin "*doğanın ekonomisi ile ilgili tüm bilgileri belirtmek ve bu bilgilerin de hayvanların organik ve inorganik çevreleriyle olan tüm ilişkileri*" kapsadığını vurgulamıştır.¹¹⁷

Yaklaşımaya yönelik eleştirilerin başında, ekolojik yaklaşımın, kentsel gelişimin doğal bir süreç olduğunu kabul ederek, şehrin kurulmasında ve tasarlanmasında bilinç ögesinin göz ardı edilmesi, gelmektedir.¹¹⁸

Castells 'in kurama dönük eleştirisi, teorinin içerisinde süreç olgusunun göz ardı edilmesidir. Bu anlamda kuramın statik bir yapıda olduğunu ifade etmiştir. Bu eleştirilerin yanı sıra kuramın ortaya koyduğu kentsel modellerin yalnızca Amerika'ya özgü olması da temel eleştiri sebeplerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.¹¹⁹

¹¹⁵ BAL, Hüseyin, **Kentleşme Sosyolojisi**, s.151; Ayrıca bkz. KELEŞ, Ruşen, **Kentleşme Politikası**, İmge Kitabevi, 2006, s.125-126

¹¹⁶ SERTER, Gencay, "**Şikago Okulu Kent Kuramı: Kentsel Ekolojik Kuram**", Planlama Dergisi, S.2, C.23, s.70

¹¹⁷ILGAR, Rüştü, "**Sosyal Ekoloji Ve İnanç İlişkisinin İrdelenmesi**", Marmara Coğrafya Dergisi, S.13, s.95-112, İstanbul, Ocak- 2006, s.95-96

¹¹⁸ GİDDENS, Anthony, **Sosyoloji**, s.948

¹¹⁹ GÜLLÜPINAR, Fuat, "**Kent sosyolojisi Kuramları Üzerine Bir Literatür Değerlendirmesi**", Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, C.21, S.3, Temmuz 2012, s.10

1.4.1.1.2.2. Anomi Kuramı

Anomi kavramı, Hüseyin Bal 'ın Kent Sosyolojisi adlı kitabında, sözlük anlamı olarak; *“toplum ya da gruptaki değerlerin bozulması ya da eksikliği yoluyla oluşan normsuzluk, kuralsızlık, karmaşa durumu, belirlenen hedeflere ulaşmada ortaya çıkan sosyal yapı ile kültürel yapı arasındaki zıtlık hali”* biçiminde tanımlanmıştır.¹²⁰

Kent alanlarında suç olgusunun sosyolojik incelemelerini içeren kuramın öncüleri, kavramı ilk kez sistematik olarak inceleyen Durkheim ve Durkheim 'in izinden giden ve kavramı geliştiren R. Merton olarak karşımıza çıkmaktadır.

Durkheim suç ve sapmayı toplumsal olgular biçiminde değerlendirmiş, her iki olgunun da modern toplumlar açısından kaçınılmaz ve mutlak bileşenleri olduğunu ifade etmiştir. Durkheim' in bakış açısına göre, modern dönemlerde insanlar geleneksel toplumlara nazaran daha az kısıtlanmış durumdadır. Modernite sürecinin etkisi ile bireysel seçimlere daha fazla yer açılmıştır. Bu nedenle uyumsuzluğun varlığı daha muhtemeldir. Durkheim bu nedenle hiçbir toplumda yönetici norm ve değerler arasında tam bir uyumluluk bulunamayacağını ifade etmektedir.¹²¹

“Normallığı asıl oluşturan, bir işaretten ibaret kalan genellikten de çok, toplumla olan bu tekabüliyet ve karşılıklı ilişkisidir. Bu şekilde tanımlanan normallik, toplumun iyiliğiyle özdeşleştirilen, dolayısıyla toplumun uyum çabasını yönlendirmeye yönelik sağlığı oluşturur.” Bu ifadeden hareket ile genellik yanılıcı olabilmekte, değişimin söz konusu olduğu durumlarda bile eski bir davranış tarzı genellik özelliğini sürdürebilmektedir.¹²²

“Durkheim, kentleşmenin ekonomik gelişmeyi, bireyin yaratıcılığını ve yeni moral düzeninin oluşmasını teşvik edeceğini umut eder.” Kentleşmenin aynı zamanda anomi ve düzensizlik yaratacağını da yadsımaksızın bu görüşünü ifade etmektedir. Kentleşme aynıdır ancak sonuçlarının yönü değişken bir nitelik arz etmektedir.¹²³ Durkheim 'in anomisinde, birey koyduğu ve ulaşmaya çalıştığı

¹²⁰ BAL, Hüseyin, **Kent Sosyolojisi**, s.295, Ayrıca, adı geçen eserde “sözlük” bölümünün hazırlanmasında Ruşen Keleş'in Kentbilim Terimler Sözlüğü'nden yararlanılmıştır. Aktaran; Bal, Kent Sosyolojisi, s.295

¹²¹ GİDDENS, Anthony, **Sosyoloji**, s.844-845

¹²² DURKHEİM, Emile, **Sosyoloji Dersleri**, Çev. Ali Berktaş, İletişim Yayınları, 2006, İstanbul, s.21

¹²³ BAL, Hüseyin, **Kent Sosyolojisi**, s.16

hedefler ile hedeflerinin gerçekleşmesi ihtimali biçiminde tanımlanmıştır. Bireyin hedef ve arzuları biyolojik ve toplumsal özelliklere sahiptir.¹²⁴

Anomi; düzensizlik hali, ahlâkî bir boşluktan, yani eylemler üzerinde bağlayıcı güce sahip ahlâk normlarının olmayışından ziyade, aktörlerin gerçekleşme ihtimali olmayan belirli özelemlere sahip oldukları durumlardan kaynaklandığı ölçüde hesaba katılır.¹²⁵

Merton, anomiyi, kültürel olarak belirlenmiş hedefler ile bunlara ulaşmak için toplumsal olarak belirlenmiş araçlar arasında bir zıtlık meydana geldiği anda oluşan bir durum biçiminde tanımlamaktadır.¹²⁶ Merton'ın anomiyi kavramı genel anlamı ele alındığında, kültürel ve sosyal yapıyı içerir. Kültürel yapı, değerler grubunu ifade ederken; sosyal yapı organize edilmiş sosyal ilişkileri ifade etmektedir. Bu noktada Merton'ın anomisinde, bireyler kültürel yapının işaret ettiği hedeflere erişmeyi arzu ederler; ancak başarısızlıkla sonuçlanan durumlarda birey sapmaya yönelecektir. Söz konusu durumda bireylerin yasal yollar ile başarıya ulaşma şanslarının düşük olduğu yerlerde birey yasal olmayan yöntemlere başvuracak ve sapma oranında artış gözlenecektir.¹²⁷

Anomiyi teorisi bireyin sapan davranış göstermesinin nedeniyle doğrudan ilgili değildir. Merton, toplumda var olan suç oranlarına dikkat çekmiş, hedefe ulaşma esnasında kullanılacak yolların eşit dağıtılmadığı düşüncesinden hareket ederek anomiyi açıklamıştır. Merton'a göre, *"suç, bireylerin değil içinde bulunulan toplumsal koşulların ürünüdür."*¹²⁸

Merton anomide ikili bir ayırımıda bulunmuştur. Birinci ayırımıda ifade edilen basit anomiyi, bir grup ya da toplum içerisinde doğan huzursuzluktur. Huzursuzluk sonrası gruptan kopma durumu söz konusu olabilir, ancak gruptan kopma kesin ve ani bir biçimde ortaya çıkmaz. Basit anomide huzursuzluk durumunun yol açtığı etken topluluk içinde eritilebilir. İkinci olarak şiddetli anomide ise, toplumdaki değer sisteminin bütünüyle çözülmesi ve çökmesi söz konusudur. Şiddetli anomiyi

¹²⁴ SWINGEWOOD, Alan, **Sosyoloji**, s.125

¹²⁵ GIDDENS, Anthony, **Sosyolojik Yöntemin Yeni Kuralları**, Çev. Ümit TATLİCAN / Bekir BALKIZ, Paradigma Yayınları, İstanbul, 2003, s.133

¹²⁶ TURHAN, Emin Abdullah, **"Anomiyi ve Sapma (Merton)"**, <https://eminabdullahurhan.wordpress.com/2014/04/04/anomiyi-ve-sapma-merton/>

¹²⁷ KIZILÇELİK, Sezgin, **Sosyoloji**, s.471

¹²⁸ BURKAY, Senem, **"Teorik Çerçeve ve Suç"**, s.9

durumunda ortaya çıkan çözümlenin, denetim mekanizması tarafından kontrol altında tutulması oldukça güçtür.¹²⁹

Celkan, anominin toplumsal alanda varlığını; “Sosyal patolojinin özünde mevcut olan marazileşme eğilimi toplumların en büyük handikapı olmuştur. Çözumsuzlük, kararsızlık, belirsizlik ve acizyet sosyal realitenin gizli tehditlerinin en önemlilerinden birini; yani anomiye ortaya çıkarmıştır.” sözleri ile ifade etmiştir.¹³⁰ Toplumsal alan içinde sosyal ve kültürel yanların bütünleşmesi eksik ve yetersiz bulunduğu durumda, kültürel yapının istek duyduğu davranışlar, sosyal yapının tutumu ile engellenmiş olması durumu söz konusu olacaktır. Bu durum ise anomiye, yani normların yıkılmasına doğru yönlenecektir.¹³¹

1.4.1.1.2.3. Kültür Çatışması Kuramı

*Hayat ile formları arasında daha en başından mevcut olan, varoluşumuzun ve etkinliklerimizin bir noktasında patlak verecek gücül bir gerilim söz konusudur. Bu gerilimin birikmesi, uzun vadede, kapsamlı bir kültürel rahatsızlığa yol açabilir: Her form, hayata zorla dayatılmış bir şey olarak duyumsanmaya başlar.*¹³²

Bu noktadan itibaren çatışmanın, özsel ve varoluşumuz ile ilintili ve eşgüdümlü bir olgu olduğu kabul edilmektedir.

Kültür çatışması kavramına ilk kez Amerika’ da artan suç oranlarının sorumlusu olarak göçmenlerin gösterildiği çalışmalarda rastlanmaktadır. Bu alanda karşımıza çıkan Sellin 1938 yılında yayımlanan “Kültür Çatışması ve Suç” adlı eserinde, göçmenlerin beyaz nüfusa göre daha düşük oranlarda suç işlediklerini ortaya koymuştur. Söz konusu bulgunun yanı sıra Sellin aynı zamanda göçmenlerin yalnızca belirli tipte suçları işlediklerine de dikkat çekmiştir.¹³³ Thorsten Sellin’in

¹²⁹ KIZILÇELİK, Sezgin, **Sosyoloji**, s.472

¹³⁰ CELKAN, Hikmet Yıldırım, “**Toplumsal Anomi**”, Türk Yurdu Dergisi, Mayıs 2011, S. 285, s.16

¹³¹ DEMİRBAŞ, Timur, “**SUÇUN NEDENLERİ – SUÇ ETOLOJİSİ**”, http://www.kriminoloji.com/Sucun_Nedenleri_Sosyolojik_ve_Sosyopskolojik_Nedenler-Timur_Demirbas.htm

¹³² SİMMELE, Georg, **Modern Kültürde Çatışma**, Çev. Tanıl Bora/Nazile Kalaycı/Elçin Gen, Sanat Hayat Dizisi 2, İstanbul, İletişim Yayınları, 2003, s.59

¹³³ DEMİRBAŞ, Timur, “**Suç Nedenleri-Suç Etoolojisi**”, http://www.kriminoloji.com/Sucun_Nedenleri_Sosyolojik_ve_Sosyopskolojik_Nedenler-Timur_Demirbas.htm#_ftn10

çalışması, suçun da suçlunun da, güç ilişkilerinin belirlediğini savunan görüşlerden, beslendiğini ifade etmektedir.¹³⁴

Sellin kriminoloji alanında çatışma teorisini ortaya atan ilk kriminologlardan birisi olarak kabul edilmektedir. Sellin 'in üzerinde durduğu kavram “davranış normları” kavramı olmuştur. Sellin, modern toplumu farklı gruplardan oluşan çoğulcu bir toplum olarak görmektedir. Çoğulcu toplum içerisinde yer alan her grubun kendine özgü kültürel davranış normları ve kuralları vardır. Söz konusu gruba aidiyetini kabul eden her birey içinde bulunduğu grubun davranış normlarına göre kendi davranışlarını dizayn etmektedir.¹³⁵

İnsan varlığını ilk andan itibaren içine doğmuş olduğu kültür ortamı ve bu ortamda bulunan örf ve adetlere, inançlara, kişi ve sosyal alanlar arasında edindiği ilişkilerinde şekillenmektedir. Bireyin içinde bulunduğu bu süreç fikir temellerini, söz konusu fikir temelleri de kültürün elemanlarını oluşturmaktadır. Oluşan kültür elemanları bireyin yaşam tarzı içerisinde birey ile bütünleşerek karakter halini almaktadır. Bu esnada Sellin 'e göre farklı davranış taşıyan yabancı kültürler birbirine yaklaşacak bu yaklaşmanın sonucunda ise kültür ortamlarında gelişecek mobilite suçluluğu ortaya çıkaracaktır.¹³⁶

Göç ve suçluluk olgularının birçok disiplin içerisinde çalışma alanı oluşturmasının temel nedenlerinden biri de göç ile ortaya çıkması kuvvetle muhtemel olan uyum sorunlarıdır. Göç bir süreç olarak ele alındığı takdirde aile bağları, toplumsal kontrol mekanizmaları üzerinde olumsuz etkileri görülmektedir. Toplumsal sürekliliğin ve geleneksel yapıların koruyucusu konumunu üstlenen aile kurumunun göç ile beraber etkisini yitirmesi sonucunda yabancılaşma olgusu hasıl olacaktır.¹³⁷

¹³⁴ ÇAKMAK, Caner, “Suçu Açıklayan Sosyo-Ekonomik Temelli Yaklaşımlar”, International Journal Of Political Science Researches, 2015, C.1, S.1, s.28

¹³⁵ TOSUN, Hamza/KARĞIN, Vedat, **Kriminoloji Suç Teorileri Ve Uygulamalar**, “Sosyal Güç Ve Suç Oluşumu: Çatışma Teorileri”, Ed. Ekrem Muş, Karınca Yayınevi, 2016, Ankara, s.194-195

¹³⁶ ALPASLAN, Şükrü, “Yabancı İşçilerin Suçluluğu”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C 41, S.1-2, 1975, s.119

¹³⁷ GÖKULU, Gökhan, “Kent Güvenliği”, s.221

İKİNCİ BÖLÜM

İDARİ KOLLUK VE İDARİ KOLLUĞUN AMACI OLARAK KAMU DÜZENİ

2.1. KOLLUK KAVRAMININ BELİRLENMESİ

İdarenin birincil ve temel görevi kamu düzenini korumak ve toplumun güven ve huzur içerisinde varlığını sürdürmesini sağlamaktır. Bu anlamda idarenin kamu düzenini korumak ve sağlamak amacıyla gerçekleştirdiği faaliyetlerin tümü kolluk kavramı ile ifade edilmektedir.¹³⁸ Kamu düzeninin tesis edilmesi ve devamlılığının sağlanması bağlamında, “kolluk”, en temel organ olarak karşımıza çıkmaktadır. Kolluk kamusal alanda kargaşa çıkmasını öngörüp önlemekle yahut aksi durumun varlığı halinde ise kargaşaya son vermekle yükümlüdür.¹³⁹ Kolluk, ülkenin iç huzur ve emniyetini, genel sağlık ve düzenini temin, bireylerin can ve mallarına karşı saldırılarını önleme amacıyla, karar mercii idare olan ve uygulanması bazı yaptırımlara bağlanmış hizmetlerin tümünü ifade eden geniş bir kavramı ifade etmektedir.¹⁴⁰

Kolluk kavramı organik ve maddi açılarından tanımlanmaktadır; organik anlamda kolluk tanımı personelin tamamını kapsamaktayken, maddi anlamda kolluk kavramı kamu düzeninin korunması ve bozulması durumunda eski haline getirilmesinin sağlanması ile yükümlü kılınmış etkinliğin yerine getirilmesini ifade etmektedir.¹⁴¹ Kolluk, kanun ihlallerini önlemek ve suç kapsamındaki ihlallerde suç delilleri ile birlikte suçlunun savcıya intikalini üstlenen birimdir. Türk hukukunda dar anlamda “polis” kolluk biriminin temelini oluşturmaktadır.¹⁴²

Kolluk alanında etkinliklerin düzenlenmesi ve kamu hizmeti ölçütü söz konusu olduğunda iki tip etkinlik ve işlem söz konusu olmakla beraber ölçütün sınırları kesin

¹³⁸ GÜNDAY, Metin, **İdare Hukuku**, İmaj Yayınevi, 10. Bası, 2015, ANKARA, s.289

¹³⁹ ATAY, Ender Ethem, **İdare Hukuku**, s.614

¹⁴⁰ ONAR, Sıddık Sami, **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, C.3, Hak Kitabevi, 3. Bası, c.3, s.1475-1476

¹⁴¹ ATAY, Ender Ethem, **İdare Hukuku**, s.614

¹⁴² ÇOLAK, Haluk, “**Kolluk Teşkilatı ve Adli Kolluk**”, Sayıştay Dergisi, Ocak-Mart, 1998, s.85

olarak belirlenememektedir. Bu noktada, idari kolluk uygulamaları, etkinliğin sunulma usullerine ilişkin olarak karşımıza çıkmaktadır. Karşımıza çıkan sonuç, kamu düzeni maksatlı kamu hizmetine ilişkindir.¹⁴³ Kolluk, bir yandan kamu düzenini sağlayan ve koruyan ya da bozulduğunda eski durumuna getiren idari faaliyetler, diğer yandan da bu tür faaliyetleri yürüten görevlilerdir.¹⁴⁴

İdari kolluk önlemleri, kamu düzeninin kurulması, korunması ve yeniden inşası maksadıyla hürriyetlerin sınırlandırılmasını öngören yetkileri kapsamaktadır.¹⁴⁵ Anayasal düzeni hukuk devleti ilkesine bağlı ülkelerde idari kolluk alanındaki yetkilerin ve kapsamlarının belirlenmesi, hâkim ilkelerin kararlaştırılması, idari kolluğun münhasır karakteri sebebiyle kamu düzenine etkileri öngörülebilir mahiyette belirlenmelidir. Özay'a göre, bu noktada "yasallık" ve "ölçülülük" ilkeleri başköşede yerini almalıdır.¹⁴⁶ Ölçülülük ilkesi kolluk yetkilerinin kullanılmasında önemli bir kıstastır. Bu bağlamda Türk Hukukunda ve Fransız Hukukunda ölçülülük ilkesi kolluk alanında geniş biçimde kullanılmaktadır. Kolluk makamlarının uygulamaları hukuk devletine uygun olarak yerine getirilmeli ve uygulamaların etkinliği hukuka uygunluk derecesine bağlı olarak ortaya konulmalıdır. Bu anlamda karmaşanın giderilmesini öngören karar hakkın özüne dokunmayacak mahiyette olmalıdır.¹⁴⁷ Hukuk devletinin en temel ilkelerinden biri olan yasallık ilkesi doğrultusunda, devlet faaliyeti keyfi ve takdiri kurallara değil hukuk kurallarına tabi olmaktadır.¹⁴⁸ Yasallığın bir boyutu "anayasaya uygunluk" diğer bir boyutu ise yürütme yetkisinin yasalarla kurulmuş türevsel bir yetki olması bağlamında ifade edilmektedir. Yasallık ilkesi norma uygun işlem kuramı ile yargısal denetimi içermekle beraber yürütme erkinin, yasalara, her durumda, uygunluğunun tesisi bağlamındaki "kanun devleti"nden farklı bir nitelik arz etmektedir. Yasallık ilkesi yalnızca anatüze ile sınırlı değil; aynı zamanda evrensel hukuk normlarını da içermektedir.¹⁴⁹ Kısaca, "yasallık" idarenin eylem ve işlemlerinin keyfi varoluşunun

¹⁴³ ATAY, Ender Ethem, **İdare Hukuku**, s.614-615

¹⁴⁴ GÖZÜBÜYÜK, Şeref, **Türkiye'nin Yönetim Yapısı**, Turhan Yayınevi, 2001, s. 45

¹⁴⁵ ATAY, Ender Ethem, **İdare Hukuku**, s.618

¹⁴⁶ ÖZAY, İl Han, "**İdari Kolluk – Adli Kolluk**", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.71, S.1, 2013, s.949

¹⁴⁷ ATAY, Ender Ethem, **İdare Hukuku**, s.617-618

¹⁴⁸ BAYRAKTAR, Erman, "**Takdir Yetkisi ve Yargı Yoluyla Denetimi**", Danıştay Tasnif ve Yayın Bürosu Yayınları, 1976, s.256-257

¹⁴⁹ ALİEFENDİOĞLU, Yılmaz, "**Hukuk – Hukukun Üstünlüğü – Hukuk Devleti**", Ankara Barosu Dergisi, C.2, 2001, s.32

önüne geçmek ve modern bir hukuk âlemi tesis edebilmenin “hukuk devleti” ilkesi içerisinde var olması gereken unsurlardan bir tanesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

İl Han Özay’ın ifadesinde kolluk kendine özgü ve özel yöntemlerle gerçekleştirilen kamu hizmetlerini ifade etmektedir. Bunun yanı sıra, Özay, Duran’ın ifade ettiği, kolluk etkinliklerinin kamu hizmeti olmadığı görüşünü gerçekçi bulmamaktadır.¹⁵⁰

Kamu düzenin korunması çeşitli şekillerde karşımıza çıkmaktadır, düzenleyici işlem yapılması ve birel işlem yapılması idari kolluğun kamu düzeninin korunmasına ilişkin yetkilerindedir. İdari kolluk yetkilerinin kullanılmasının gerektirdiği durumlar söz konusu olduğunda kolluk mercileri alacakları önlemlerin belirlenmesinde ilgililer ile görüşerek karar alınması veya yetkilerin sözleşme ile başkalarına devri mümkün değildir. Kolluk makamı bu yetkiye haiz değildir.¹⁵¹ Kolluk faaliyetlerinin nihai amacı kamu düzeninin tesisi olmakla beraber, yetkili kolluğun eylem ve işleminin hukuka uygunluğunun kaynağı, kamu düzenini sağlama maksadıdır.¹⁵² İdare yetkileri, etkinliklere yönelik olarak kanun düzeyinde yetkilendirme metodu ile belirlenmelidir.¹⁵³ Kamu düzeni kavramı tüm toplumlarda kabul görmüştür. Ancak doğası gereği değişkenlik göstermiştir. Değişkenlik söz konusu olsa dahi tüm çağlar içerisinde, var olduğu toplumlarda, temel olarak toplumsal alanda, özgürlüklerin kullanılmasına ilişkin bir biçimde içeriği şekillendirilmiştir.¹⁵⁴

2.1.1. Adli ve İdari Kolluk Ayrımı

Ayrım kuramsal açıdan ve uygulama açısından önem taşımaktadır. İdari kolluk idari makamların emri doğrultusunda faaliyetlerini gerçekleştirmektedir. Bu duruma bağlı olarak faaliyetlerden doğan uyuşmazlıkların çözümü idari yargı usulleri ile sağlanmaktadır. Bu durum adli kolluk söz konusu olduğunda ise, adli makamların

¹⁵⁰ ÖZAY, İl Han, *Günışığında Yönetim*, Alfa Yayınları, İstanbul 1996, s.229

¹⁵¹ ATAY, Ender Ethem, *İdare Hukuku*, s.615

¹⁵² GÖZLER, Kemal, *İdare Hukuku*, Bursa, Ekin Yayıncılık, c.2, s.418

¹⁵³ ÖZAY, İl Han, “*İdari – Adli Kolluk*”, s.950

¹⁵⁴ ATAY, Ender Ethem, *İdare Hukuku*, s.616

emri altında bulunan adli kolluk faaliyetlerinden doğan uyuşmazlıklar adli yargıda çözümlenmektedir.¹⁵⁵

Diğer bir farklılık adli ve idari kolluk görevlilerinin görevlerinden doğan suçlar işlediklerinde suçların kovuşturulması aşamasında ortaya çıkmaktadır. İdari kolluk görevlilerinin görevlerinden doğan suçlardan dolayı yargılanmaları 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun¹⁵⁶ hükümlerine bağlanmıştır. Adli kolluk görevlilerinin görevlerinden doğan suçları ise Ceza Muhakemesi Kanununun 161' inci madde 5' inci fıkrası uyarınca¹⁵⁷ Cumhuriyet Savcısı tarafından ve doğrudan soruşturulmaktadır.¹⁵⁸

Uygulama açısından söz konusu olan adli ve idari kolluk faaliyetlerinde teşkilat yönünden bir karmaşa durumu söz konusudur. Karmaşanın temel nedeni kolluk etkinliklerinin aynı makam ve personel tarafından yerine getirilmesidir.¹⁵⁹ Temel farklılık kolluğun görev ve amaçları açısından söz konusu olmaktadır. İdari kolluğun birincil görev ve amacı kamu düzeninin bozulmasını önlemektir. Buna karşılık, adli kolluk, kamu düzenini bozan ve suç teşkil eden hallerde harekete geçer. Adli kolluk, suçun faili ve şüphelilerini ortaya çıkartarak, bunları belirlenmiş makamlara teslim eder.¹⁶⁰ Diğer bir ifade ile idari kolluk faaliyetleri önleyici ve durdurucu nitelik arz etmekteyken, adli kolluk faaliyetleri bastırıcı niteliktedir.¹⁶¹ İdari kolluk

¹⁵⁵ GÜNDAY, Metin, **İdare Hukuku**, s.293

¹⁵⁶ 4483 sayılı ve 1999 tarihli **Memurlar Ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun, Madde 1:** “Bu Kanunun amacı, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan dolayı yargılanabilmeleri için izin vermeye yetkili mercileri belirtmek ve izlenecek usulü düzenlemektir.”

¹⁵⁷ 5271 sayılı ve 2004 tarihli **Ceza Muhakemesi Kanunu,**

Madde 161/5- “...adliye ile ilgili görev veya işlerde kötüye kullanma veya ihmalleri görülen kamu görevlileri ile Cumhuriyet savcılarının sözlü veya yazılı istem ve emirlerini yapmakta kötüye kullanma veya ihmalleri görülen kolluk âmir ve memurları hakkında Cumhuriyet savcılarınca doğrudan doğruya soruşturma yapılır.”

¹⁵⁸ GÜNDAY, Metin, **İdare Hukuku**, s.293-294

¹⁵⁹ “Anayasa Mahkemesi, “kolluk” etkinliklerini, “güvenlik hizmeti” ve “polislik mesleği” olarak nitelendirmektedir.” Bkz. GİRİTLİ/BİLGEN/vd., **İdare Hukuku**, s.1148, Anayasa Mahkemesi'nin ilgili kararı; “Güvenlik hizmeti ve polislik mesleğinin toplumsal barış ve huzur adına taşıdığı önem nedeniyle güvenlik görevlileri ile ilgili düzenlemelerde kendine özgü kuralların konulması doğal olmakla birlikte, iki yıllık bir eğitimin sonucu olarak kişinin, sağlık sebepleri dışında bir nedenle, mecburi hizmet yükümlülüğünü yerine getirmeden kurumdan ayrılması durumunda, kendisine yapılan öğretim masraflarının dört katı tutarında yüksek bir tazminata maruz kalmasının, ölçülülük ilkesine ve bu bağlamda Anayasa'nın 2. maddesine uygun olduğu söylenemez.”

E: 2012/28, **K:** 2012/134, **T:** 27.09.2012, **RG:** 01.01.2013

¹⁶⁰ GİRİTLİ, İsmet, / BİLGEN, Pertev, / vd., **İdare Hukuku**, s.1148

¹⁶¹ GÜNDAY, Metin, **İdare Hukuku**, s.294

faaliyetlerinin kamu düzenine ilişkin eylemlerinde en belirleyici özellik önleyici nitelik taşımasından kaynaklanmaktadır.¹⁶²

Bazı hallerde kamu düzenini bozan eylem ve işlemler Türk Ceza Kanunu kapsamında suç olabileceği gibi İdare Hukuku kapsamında “kamu düzenini ihlal” olarak ifade edilmektedir. Bu noktada birbirine karıştırılmaması gereken husus, adli ve idari faaliyetin aynı kolluk görevlisinde birleşmesi halidir.¹⁶³

Teşkilatlanmaları ve görevlileri açısından adli ve idari kolluk ayrımı muğlak bir tablo oluşturmaktadır. Çünkü, her iki kolluk İçişleri Bakanlığı’na bağlı Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde örgütlenmiştir. Bunun yanı sıra her iki kolluk görevlilerinin de çoğunlukla aynı olması durumu söz konusudur.¹⁶⁴ Bu durumun somut ifadesi ise 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu’nun 9/c maddesinde yer almaktadır. Kanunun ilgili maddesinde; “*Adli polis; asgari tam teşekküllü bir polis karakolu bulunan yerlerde, adli işlerle uğraşmak üzere Emniyet Umum Müdürlüğüne kadrodan ayrılan bir kısımdır.*”¹⁶⁵ Şeklinde belirtilen hüküm göstermektedir ki ancak tam teşekküllü polis karakollarında adli kolluk kadroları bulunacaktır. Günday’ a göre, bu durumda tam teşekküllü polis karakollarının bulunmadığı hallerde, adli kolluk görevi, idari kolluk görevlilerince yerine getirilecektir.¹⁶⁶ İlgili kanunun 12’ inci maddesi de Günday’ ın ifadesini belirtmektedir;

*“Polis teşkilatı yapılmayan yerlerde teşkilat yapıncaya kadar adli polis vazifeleri diğer zabıta tarafından yapılır. İdari zabıta adli zabıtaya icabında veya Cumhuriyet Müddeiumumisinin talebi üzerine yardımla mükelleftir.”*¹⁶⁷

İdari kolluk ve adli kolluk görevlerinin de iç içe geçmesi durumunun söz konusu olduğu haller de mevcuttur. Trafik düzenini sağlayan bir idari kolluk görevlisinin, bir trafik kazası yaşanması durumunda düzenleyeceği tutanak ile adli kolluk görevini yerine getirmesi mümkün olmaktadır.¹⁶⁸ Emniyet Teşkilatı Kanunu’

¹⁶² ÖZAY, İl Han, “**İdari Kolluk Eylemlerinde Amaç**”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.45, S.1-4, s.315

¹⁶³ GİRİTLİ, İsmet, /BİLGEN Pertev, /vd., **İdare Hukuku**, s.1149

¹⁶⁴ GÜNDAY, Metin, **İdare Hukuku**, s.294

¹⁶⁵ 3201 sayılı ve 1937 tarihli **Emniyet Teşkilatı Kanunu**

¹⁶⁶ GÜNDAY, Metin, **İdare Hukuku**, s.294

¹⁶⁷ 3201 sayılı ve 1937 tarihli **Emniyet Teşkilatı Kanunu**

¹⁶⁸ GÜNDAY, Metin, **İdare Hukuku**, s.294

nun 10' uncu maddesinin 2' inci fıkrası uyarınca adli kolluk görevlileri, adli görevleri haricinde, idari kolluk amirlerinin emri altındadırlar.¹⁶⁹

Günday, idari kolluk ve adli kolluk arasında teşkilat ve görevlileri yönünden bir ayırımın yapılmasının söz konusu olmadığını, ayırımın yalnızca görevlerin niteliği ve amaç yönünden yapılabileceğini ifade etmiştir.¹⁷⁰

İdari kolluk, genel idari kolluk ve özel idari kolluk olarak ikiye ayrılmaktadır.¹⁷¹

2.1.2. Genel İdari Kolluk

Genel idari kolluk, tüm ülkede kamu düzeninin sağlanması amacını taşımakta ve yurttaşların tüm etkinlikleri üzerinde yürütülen kolluk önlemlerini ifade etmektedir.¹⁷² Kemal Gözler genel idari kolluk ve özel idari kolluk ayırımının yetki unsuru bakımından sağlandığını ifade etmiştir. Her türlü faaliyet için yetkili olan kolluk genel idari kolluktur.¹⁷³ 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun 3'üncü maddesi doğrultusunda, genel kolluk; polis ve jandarmadan oluşup, emniyet ve asayiş sağlama yükümlüdür.¹⁷⁴ Genel idari kolluk ve özel idari kolluk ayırımı kesin hatlarıyla ifade edilememektedir. Bazı görüşler belediye kolluğunu genel idari kolluk olarak nitelemektedirken, bazı görüşler de özel idari kolluk şeklinde nitelemektedir. Gözübüyük ve Tan, genel idari kolluğun konu bakımından, kamu düzeni kavramının güvenlik dışındaki unsurlarını içeren, belediye kolluğunun genel idari kolluk sayılabilemesinin mümkün olduğunu ifade etmiştir.¹⁷⁵ 5393 sayılı ve 2005 tarihli Belediye Kanunu'nun 51'inci maddesinde Gözübüyük ve Tan'ın ifade ettiği ayırım yer bulmaktadır;

¹⁶⁹ GİRİTLİ, İsmet, / BİLGİN, Pertev, / vd., **İdare Hukuku**, s.1151

¹⁷⁰ GÜNDAY, Metin, **İdare Hukuku**, s.294

¹⁷¹ GÖZÜBÜYÜK, Şeref, / TAN, Turgut, **İdare Hukuku**, s.480

¹⁷² GİRİTLİ, İsmet, / BİLGİN, Pertev, / vd., **İdare Hukuku**, s.1151, GÖZÜBÜYÜK/TAN, **İdare Hukuku**, s.480

¹⁷³ GÖZLER, Kemal, **İdare Hukuku**, s.443

¹⁷⁴ 3201 sayılı ve 1937 tarihli **Emniyet Teşkilatı Kanunu**

Madde 3- "Zabıta teşkilatı: (a) Umumi ve hususi olmak üzere iki kısma ayrılır.

(b) Umumi zabıta: Silahlı bir kuvvet olan polis ve jandarmadır..." bkz. GÜNDAY, **İdare Hukuku**, s.295

¹⁷⁵ GÖZÜBÜYÜK, Şeref, / TAN, Turgut, **İdare Hukuku**, s. 481

“Belediye zabıtası, beldede esenlik, huzur, sağlık ve dzenin sağlanmasıyla görevli olup...”¹⁷⁶

Bunun yanı sıra 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu 8’ inci madde, *“Belediye zabıtası işleri; lüzum görülen yerlerde idari polis kadrosundan ayrılan ve tahsisatı belediyelerden alınan bir kısım tarafından ifa edilir.”* hükmünü içermektedir.¹⁷⁷ Sözü edilen kanun hükümleri doğrultusunda Gözler, Türkiye’ de belediye kolluğunun, genel idari kolluk olarak kabul edildiğini ifade etmektedir.¹⁷⁸

Özel yasalar yoluyla düzenlemesi yapılan genel idari kolluğun uzmanlaşmış dalları ile özel kolluk ayırımında karışıklık yaşanmamasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Örneğin, 654 sayılı Toplum Zabıtası Kurulması Hakkında Kanun ile oluşturulan “toplum polisi” ve 2696 sayılı polis Çevik Kuvvet Yönetmeliği ile oluşturulan “çevik kuvvet”, genel idari kolluğun uzmanlaşmış birimlerini ifade etmektedir.¹⁷⁹

2.1.2.1. Genel İdari Kolluk Makam, Amir ve Personelleri

Kolluk faaliyetleri, kolluk makamları ve kolluk personeli tarafından yürütölmektedir. Kolluk makamları, kamu dzeninin korunması amacıyla düzenleyici ve birel işlem tesis etmeye haiz mercilerdir.¹⁸⁰ Genel idari kolluk makamları, Bakanlar Kurulu, İçişleri Bakanı ve mülki idare amirlerinden oluşmaktadır.¹⁸¹ Kolluk makamları kolluk alanında düzenleyici ve birel işlem yapmaya yetkili kılınmıştır. Kolluk makamları genellikle kolluk teşkilatının başı ve kolluk personelinin hiyerarşik amiridir. Bu nedenle çoğunlukla kolluk makamı ve kolluk amirinin aynı kişiler olduğu görölmektedir. Yani, aynı kişi hem kolluk işlemlerini yapmakla hem de kolluk personelinin yönetmekle görevli olabilmektedir.¹⁸²

Kolluk amiri kolluk personeli üzerinde hiyerarşi yetkisine sahiptir. Hiyerarşi yetkisi, emir ve talimat verme, denetleme, disiplin cezası verme, özlük işlemleri

¹⁷⁶ 5393 sayılı ve 2005 tarihli **Belediye Kanunu**

¹⁷⁷ 3201 sayılı ve 1937 tarihli **Emniyet Teşkilatı Kanunu**

¹⁷⁸ GÖZLER, Kemal, **İdare Hukuku**, s.443

¹⁷⁹ GÖZÜBÜYÜK, Şeref, / TAN, Turgut, **İdare Hukuku**, s.482

¹⁸⁰ GÜNDAY, Metin, **İdare Hukuku**, s.297

¹⁸¹ GÖZÜBÜYÜK, Şeref, / TAN, Turgut, **İdare Hukuku**, s.198-199

¹⁸² GÖZLER, Kemal, **İdare Hukuku**, s.447

yapma yetkilerini içermektedir. Bakanlar Kurulu dışında kalan kolluk makamları aynı zamanda kolluk amirleridir. Makam ve amir değişikliği noktasında, İçişleri Bakanı ülke düzeyinde en yüksek ve yetkili kolluk amiridir.¹⁸³

Kolluk makamlarından, Bakanlar Kurulu, kolluk kanunlarının uygulanması ve kanunların emrettiği işlerin belirtilmesi adına tüzük çıkarma yetkisine sahiptir. Ayrıca, Bakanlar Kurulu ve İçişleri Bakanı kolluk kanun ve tüzüklerin uygulanmasını sağlama maksadıyla yönetmelik yayınlama yetkisine sahiptir.¹⁸⁴ Emniyet Teşkilatı¹⁸⁵ ve Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu'nun¹⁸⁶ ilgili maddelerince İçişleri Bakanı genel idari kolluğun başıdır. 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'na¹⁸⁷ göre mülki idare amirlerinin kolluk yetkileri düzenlenmektedir. Kanunun ilgili 9'uncu maddesine göre valiler kolluk alanında genel emirler çıkarma yetkisine sahiptir. Valilere tanınmış olan bu yetkiler, gerekli düzenlemelerle, valilikler tarafından, kaymakamlara da verilebilmektedir. 442 sayılı Köy Kanunu¹⁸⁸ ile muhtarlara da tanınmış kolluk yetkileri olduğu görülmektedir.¹⁸⁹

Kolluk personeli kolluk alanında işlem yapma yetkisine haiz olmayan ancak kolluk makamlarının tesis ettiği işlemleri uygulamakla ve kolluk amirlerinin vermiş olduğu emirleri yerine getirmekle yükümlü kamu görevlilerini ifade etmektedir.¹⁹⁰ Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun 1'inci maddesine göre genel idari kolluk personeli polis ve jandarmadır. Polis, şehir ve kasabaların; jandarma ise kırsal alan ve yörelerin kolluk personelidir.¹⁹¹ Polis ve jandarma ayrımı konu bakımından değil yer bakımından yapılmaktadır. 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu 10'uncu madde doğrultusunda, jandarmanın görev ve sorumluluk alanı polis görev ve sorumluluk alanlarının dışında belirlenmektedir.¹⁹²

¹⁸³ GÖZLER, Kemal, **İdare Hukuku**, s. 453-454

¹⁸⁴ GÜNDAY, Metin, **İdare Hukuku**, s. 298

¹⁸⁵ 3201 sayılı ve 1937 tarihli **Emniyet Teşkilatı Kanunu**

¹⁸⁶ 2559 sayılı ve 1934 tarihli **Polis Selahiyet ve Vazife Kanunu**

¹⁸⁷ 5442 sayılı ve 1949 tarihli **İl İdaresi Kanunu**

¹⁸⁸ 442 sayılı ve 1924 tarihli **Köy Kanunu**

¹⁸⁹ GÖZÜBÜYÜK, Şeref, / TAN, Turgut, **İdare Hukuku**, s. 483

¹⁹⁰ GÖZLER, Kemal, **İdare Hukuku**, s. 455

¹⁹¹ GÜNDAY, Metin, **İdare Hukuku**, s. 301

¹⁹² GÖZLER, Kemal, **İdare Hukuku**, s. 455

2.1.3. Özel İdari Kolluk

Özel kolluk, toplumun belirli ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla yürütülen belirli faaliyetleri ifade etmektedir. Özel kolluk, genel kolluk dışında kalan, özel yasalara göre kurulan ve mahsus hizmetlere tayin edilmiş kolluk kuvveti olarak ifade edilmektedir.¹⁹³ Özel kolluk, Emniyet Teşkilatı Kanunu 3' üncü maddeye göre, genel kolluk haricinde kalan kolluktur.¹⁹⁴ Örneğin, orman, gümrük, hayvan, tarım, ay, çevre, turizm, kara, deniz ve hava yolları kolluğu özel kolluk faaliyetlerini ifade etmektedir.¹⁹⁵

İl Han Özay, özel idari kolluk tanımında ikili bir ayırım gözetmiştir. İlk anlamı ile özel kolluk, genel kolluğun amaçlarından bir ya da birkaçına yönelik olmakla beraber farklı hukuk düzenine bağlı olduğunu ifade etmiştir. Örneğin, yıkılmaya yüz tutmuş tehlike arz eden ve sağlık koşullarına uygun olmayan yapılara yönelik faaliyet yürüten imar kolluğu, güvenlik ve sağlık gibi genel kolluğun temel amaçlarını oluşturan unsurlar ile de ilgili bulunmaktadır. Bu kolluk İmar Kanunu ile özel bir düzenlemeye tabi tutulduğundan ve yerel yönetimlerin görev ve yetki alanı içinde bulunduğundan dolayı özel idari kolluk olarak kabul edilmiştir.¹⁹⁶

Özay'ın, ikinci ve asıl anlamı olarak kabul ettiği, özel idari kolluk, genel idari kolluğun yöneldiği kamu düzeni amacından tamamen farklı alan ve konuda korunması ve sağlanması istenen düzeni ifade etmektedir. Örneğin, doğal ve kültürel varlıkların korunmasına yönelik özel kolluk faaliyetlerinde, sit alanları ve tarihi yapılara ilişkin kolluk görev ve yetkileri, yalnızca estetik amaca yönelmiş işleviyle görülmektedir.¹⁹⁷

¹⁹³ GÖZÜBÜYÜK, Şeref, / TAN, Turgut, **İdare Hukuku**, s. 480

¹⁹⁴ GÜNDAY, Metin, **İdare Hukuku**, s.296

¹⁹⁵ ÖZKAN, Ahmet Fatih, "**Ekonomik Kamu Düzeni ve Ekonomik Kolluk Faaliyeti**", s.79

¹⁹⁶ ÖZAY, İl Han, **Günışığında Yönetim**, s. 487

¹⁹⁷ ÖZAY, İl Han, **Günışığında Yönetim**, s. 487

2.1.3.1. Mahalli İdare Kolluğu

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 442 sayılı Köy Kanunu il özel idarelerine, belediye ve köy idarelerine, dirlik, esenlik ve genel sağlığın korunması görevi verilmiştir.¹⁹⁸

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 55' inci maddesine göre il genel meclisi, "...yeme, içme, eğlenme, dinlenme, yatma, bakım ve temizlenme gibi ihtiyaçlarla ilgili ticaret, sanat ve meslekleri yapanlar tarafından işlenmesi durumunda..." idari ceza yaptırımını uygulama yetkisine sahiptir.¹⁹⁹ Buna göre, il genel meclisinin dirlik, esenlik ve genel sağlığın korunması görevinin bulunduğu ifade edilebilmektedir.²⁰⁰

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 51'inci maddesine göre; "*Belediye zabıtası, beldede "esenlik", "huzur", "sağlık" ve "düzenin sağlanması" ile görevli olup bu amaçla, belediye meclisi tarafından alınan ve belediye zabıtası tarafından yerine getirilmesi gereken emir ve yasaklarla bunlara uymayanlar hakkında mevzuatta öngörülen ceza ve diğer yaptırımları uygular.*"²⁰¹5 Kanunun ilgili maddesi göz önünde bulundurulduğunda belediye idaresinin kamu düzenine yönelik kolluk faaliyetlerinin var olduğu ifade edilebilir. 442 sayılı Köy Kanunu'nda köyün uymakla yükümlü olduğu, mecburi işlerini düzenleyen 13'üncü madde genel anlamda köy içinde sağlık, huzur ve esenliğin sağlanmasına yönelik olduğu görülmektedir. Köy Kanunu 13'üncü maddede yer alan mecburi işlerin bazıları şu şekildedir;

"Sıtma, sivrisinek tarafından aşılandığı ve sivrisinek de su birikintilerinde barındığı ve ürediği için her şeyden evvel köy sınırı dâhilindeki su birikintilerini kurutmak...

...Köy meydanının bir tarafında ihtiyar meclisinin toplanıp köyün işlerini görüşmeleri için bir köy odası yapmak...

¹⁹⁸ GÜNDAY, Metin, **İdare Hukuku**, s.296

¹⁹⁹ 5302 sayılı ve 2005 tarihli İl Özel İdaresi Kanunu, **MADDE 55.** — "*İl özel idaresinin görev ve yetki alanına giren konularda, kanunların verdiği yetkiye dayanarak il genel meclisi tarafından alınan ve usulüne uygun olarak ilân edilen kararlara aykırı davrananlara... para cezası verilir...*"

²⁰⁰ GÜNDAY, Metin, **İdare Hukuku**, s.296

²⁰¹ 5393 sayılı ve 2005 tarihli Belediye Kanunu

*...Birdenbire yıkılarak altında adam ve hayvanat kalacak derecede çürümüş veya eğilmiş duvar veya damları bir sakatlık çıkarmaması için yıktırmak veya tamir ettirmek*²⁰² ...²⁰³

Yer verilen ilgili kanun maddelerine göre, il özel idaresi, belediye ve köy idarelerinin de kolluk görevlerinin olduğu ve 3201 sayılı Emniyet Kanunu'nun 3'üncü maddesine göre özel idari kolluk olduğu ifade edilebilmektedir.²⁰⁴

2.1.3.2. Özel Hizmet Kolluğu

Özel idari kollukların bir kısmına, farklı bir örgüt ve personel şeklinde olması durumunda, hizmet zabıtası ya da hizmet kolluğu adı verilmektedir.²⁰⁵ Hizmet kolluğu bağlı olduğu bakanlık ve kuruluşa göre değişkenlik göstermektedir. Örneğin, su av kolluğu; 1971 tarihli ve 1280 sayılı Su Ürünleri Kanunu'na göre düzenlenmiş olup, kolluk makamı Tarım Orman ve Köyişleri Bakanı olarak belirlenmiş ve kendine özgü kolluk personeli bulunmayıp, faaliyetleri genel idari kolluk personeli tarafından yürütülmektedir. Benzer olarak çevre kolluğu, 1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu'na göre düzenlenmiş, kolluk makamı Çevre Bakanı olarak belirtilmiştir. Aynı şekilde kolluk faaliyetini genel idari kolluk personeli yürütmektedir.²⁰⁶

2.1.3.3. Özel İdari Kolluk Makam, Amir ve Personelleri

Özel idari kolluk makamlarının belirlenmesinde genel idari kolluk makamlarına nazaran yaşanan güçlüğü nedeniyle, özel idari kolluk yetkilerinin dağınıklığıdır. Çünkü özel kolluklar farklı alanlara yayılmış ve mahsus yasalar ile düzenlenmiştir.²⁰⁷

Mahalli idarelerde, belediyeler için kolluk yetkisine sahip makamlar belediye encümeni ve belediye başkanıdır. Belediye Kanunu'nun 38' inci maddesine göre

²⁰² Benzer bir kanun hükmüne özel idari kolluk tanımında yer verilmiştir. Söz konusu kanun hükmü 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 39' uncu maddesinde bulunmakta, yıkılmaya yüz tutmuş tehlikeli yapıların yıkımının belediye tarafından gerçekleştirileceğini ifade etmektedir. Bkz. 3194 sayılı **İmar Kanunu**, GÜNDAY, Metin, **İdare Hukuku**, s.296 ve ÖZAY, İl Han, **Günlükte Yönetim**, s.487

²⁰³ 442 sayılı ve 1924 tarihli **Köy Kanunu**

²⁰⁴ GÜNDAY, Metin, **İdare Hukuku**, s. 296

²⁰⁵ ÖZAY, İl Han, **Günlükte Yönetim**, s. 488

²⁰⁶ GÖZLER, Kemal, **İdare Hukuku**, s.473

²⁰⁷ GÖZÜBÜYÜK, Şeref, / TAN, Turgut, **İdare Hukuku**, s. 483

belediye başkanının denetim yetkisi bulunmaktadır. Belediye encümeni idari para cezalarının tesisi, umuma açık yerlerin açılış ve kapanış saatlerini belirleme yetkisine sahiptir.²⁰⁸

Mahalli idare kolluğu, il özel idaresinde; il genel meclisi, il encümeni ve validir, belediyede; belediye meclisi, belediye encümeni ve belediye başkanıdır, köy idarelerinde; köy ihtiyar meclisi ve köy muhtarıdır.²⁰⁹ Büyükşehir belediyelerinde kolluk yetkisi, büyükşehir belediye meclisi, büyükşehir belediye başkanı ve büyükşehir belediye encümeni tarafından kullanılmaktadır.²¹⁰

İl özel idarelerinde kolluk amiri, validir. Belediyelerde kolluk amiri, belediye başkanı ve köylerde ise muhtar kolluk amiri olarak görev yapmaktadır. Belediyelerde özel kolluk personeli olarak belediye zabıtalrı, köylerde özel kolluk personeli olarak köy korucuları faaliyet yürütmektedir.²¹¹

Hizmet kolluğu makamı, hizmet kolluğunun bağlı bulunduğu bakanlık ve idari kuruluşa göre değişkenlik göstermektedir. Ormanların korunması görevi verilen Orman Genel Müdürlüğü'nde düzenleyici işlem yetkisine sahip olan makam Orman Genel Müdürü ve birel işlem tesis etmeye yetkili orman işletme ve bölge müdürleri hizmet kolluğu için örnek olarak ifade edilebilir. Hizmet kolluk amiri teşkilatın hiyerarşik en üst amiridir. Orman Genel Müdürlüğü örneğinde kolluk amiri Orman Genel Müdürü'dür. Kolluk personeli kolluğun bağlı bulunduğu bakanlık ve idari kuruluşa göre değişkenlik göstermektedir.²¹²

2.2. İDARİ KOLLUĞUN AMACI OLARAK KAMU DÜZENİ

Aristo'nun ifadesi ile insan toplumsal bir yaratıktır.²¹³ İnsanın toplumda düzen ve barış içerisinde yaşamasının en temel faktörlerinden biri, sosyal düzenin sağlanmasından geçer.²¹⁴ Emir ya da yasak biçiminde bulunan sosyal kuralların

²⁰⁸ GİRİTLİ, İsmet, / BİLGİN, Pertev, / vd., **İdare Hukuku**, s. 1162

²⁰⁹ GÜNDAY, Metin, **İdare Hukuku**, s.298-299

²¹⁰ GİRİTLİ, İsmet, / BİLGİN, Pertev, / vd., **İdare Hukuku**, s. 1162

²¹¹ GÖZLER, Kemal, **İdare Hukuku**, s.473

²¹² GÜNDAY, Metin, **İdare Hukuku**, s. 299

²¹³ KANTARCI, Zeynep, "En İyi Yönetime Giden Yol: Aristoteles'in Siyaset Felsefesi", MAVİ ATLAS Gümüşhane Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 2014, S. 2, s.21

²¹⁴ IŞIKTAÇ, Yasemin, "Dikkat Cehalet Peçesinde Yırtık Var", Hukuka Felsefi ve Sosyolojik Bakışlar - V" Sempozyum, İstanbul Barosu – Hukuk Felsefesi ve Sosyoloji Arkivi - Bildiriler / 2, İstanbul, 13-17 Eylül 2010, s.34

amacı; toplumsal yaşamı düzenlemek ve uyulmaması durumunda yaptırım sağlamaktır.²¹⁵ Fransız düşünür Bossuet, “Herkesin istediğini yapabildiği bir yerde kimse istediğini yapamaz; baş olmayan yerde herkes baş ve herkesin baş olduğu yerde herkes köledir.” sözüyle sosyal kuralların ve özellikle hukuk kurallarının gerekliliğine işaret etmiştir.²¹⁶ Söz konusu çıkarımların ışığında ise hukuk kuralları, toplumsal alanda huzur, barış ve düzeni gözetmekle mükelleftir. Toplumu düzenlemek amacıyla devlet tarafından tanınan kuralların temel niteliği uyulmaması durumunda yaptırıma bağlanmış olmalarıdır.²¹⁷ Toplumsal alanın devamlılığı esas alındığında, karşılıklı ilişkiler ağı içerisinde düzenin tesis edilebilmesi, beraberinde hukuk âlemini ve hukuk âleminden doğan kuralların uygulayıcısı cebri icrayı zaruri kılmıştır.²¹⁸

Kamu düzeni hukuk sistemi içerisinde bütüncül olarak değerlendirme altına alınması durumunda tek ve tam bir tanımlama yapılması mümkün olmayan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Kamu düzeni, Medeni Hukuk içerisinde yapılan değerlendirmede şahsa sıkı sıkıya bağlı hakların ve dahi şahsi menfaatin korunmasına ilişkin²¹⁹; Borçlar Hukuku’nda, satım sözleşmelerine konu olanın satımında, kamu düzenine aykırılık teşkil etmemesine ilişkin²²⁰; Milletlerarası Özel Hukuk kapsamında iç hukuktan daha sınırlı bir anlam ile ortaya çıkmakta ve yabancı hukukun uygulanmasının engellenmesi, mahkeme veya hakem kararlarının tanınması ve uygulanmasının engellenmesine ilişkin²²¹; İdare Hukuku açısından kolluk hizmetlerinin yerine getirilmesinde maksat unsuruna ilişkin²²², işlevleri yerine getiren bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu durumda, kamu düzeni toplumsal sahanın dinginliğinden daha geniş bir alanı kapsamaktadır. Ancak

²¹⁵ BİLGE, Necip, **Hukuk Başlangıcı**, Turhan Kitabevi, 2013, s.3

²¹⁶ EREM, Faruk, “**Siyasi Haklara Karşı İşlenen Suçlar**”, AÜHFD, 1951, S.1, C.8, s.73

²¹⁷ KARAKOÇ, Yusuf, “**Sosyal Düzen Kurallarının İşlevi**”, “Hukuka Felsefi ve Sosyolojik Bakışlar - VI” Sempozyum, İstanbul Barosu, HFSA Bildiriler, 26-29 Kasım 2012, İstanbul, s.215

²¹⁸ AYM, E: 1993/1, K: 1993/2, T: 23.11.1993, R.G.: 14.02.1994; “...kamu düzenini ve haklarının koruyucusu sıfatıyla Devlete denetim yetkisi tanınması...”

²¹⁹ ALTUĞ, Yılmaz, “**Amme İntizamı ve Tesirleri: Bir Özet**”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, c.27 S.3, 1972, s.371

²²⁰ ARSEBÜK, Esat, “**Hususi Akit Tipleri Etrafında İncelemeler**”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, c.5, S.1, 1948, s.108

²²¹ TANRIVER, Süha, “**Yabancı Hakem Kararlarının Türkiye’de Tenfizi Bağlamında Kamu Düzeninin Etkisi**”, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 1997-1998: PROF. DR. YILMAZ ALTUĞ’A ARMAĞAN, c.17, S. 1-2, s.477

²²² DURAN, Lütfi, “**Sosyal Hareketler ve Milli Güvenlik**”, İktisat ve Maliye Dergisi, c.17, S.4, 1970, s.165

çalışmanın kapsamı gereği kamu düzeni temel olarak idare hukuku kapsamında ele alınarak daha somut varsayımlar elde edilmeye çalışılacaktır.

Öğretide kamu düzeni, soyut düzlemde ve genel olarak, toplumun temel yapısını ve temel çıkarlarını koruyan kurallar bütünü şeklinde tanımlanmaktadır.²²³ Kamu düzeni “*amme intizamı; kamunun her bakımdan genel çıkarlarını koruyucu hükümlerin tümü; bir ülkede kamu hizmetlerinin iyi yapılması, devletin güvenliğini, düzenini ve bireyler arasındaki hukuku, huzuru ve ahlak kurallarına uygunluğu sağlamaya yarayan kurum ve kuralların tamamı*” olarak ifade edilmektedir.²²⁴

Anayasa Mahkemesi kararında kamu düzenine ilişkin yapılan tanımlama kapsayıcı bir nitelikte olup, devlet teşkilatına ve hukuk kuralları kapsamına dikkat çekmektedir;

“...kamu düzeni deyiminin; toplumun huzur ve sükûnunun sağlanmasını, devletin ve devlet teşkilâtının muhafazasını hedef tutan her şeyi ifade ettiği, bir başka deyimle cemiyetin her sahadaki düzeninin temelini teşkil eden bütün kuralları kapsadığı sonucuna varılmaktadır.”²²⁵

Türk Hukuk Lügati ise kamu düzeni (*amme nizamı*) deyimine²²⁶; “*Bir memlekette âme hizmetlerinin iyi yapılmasını, Devletin emniyet ve asayişini ve fertler arasındaki münasebetlerde huzuru ve ahlâk kaidelerine uygunluğu temine yarayan müessese ve kaidelerin hepsi.*” ifadesiyle yer vermektedir.

Kamu düzeni, bireylerin kamusal alan içerisinde, düzen ve nizamın tesis edilmesi ile karışıklık ve kargaşanın yokluğunun mevcut olduğu, tehdit ve tehlikenin uzağında hayatlarını idame ettirebilmelerini mümkün kılan ortamın sağlanmasıdır.²²⁷ Uygulanmasında ve uygulanmasında kamunun kesin yararının bulunduğu hallerde geçerli kurallar bütünü kamu düzeni kavramının tanımlamalarından birini teşkil etmektedir.²²⁸

²²³ ORTAN, Ali Necip, “**Medeni Yargılama Hukukunda Görev Bağlamında Kamu Düzeni Mevzuatçılığı’nın Uygulanmasındaki Kayıtsızlık**”, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Akar ÖCAL Armağanı, Eskişehir, Mayıs 2016, S.3, s.55

²²⁴ YILMAZ, Ejder, **Hukuk Sözlüğü**, 5. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 1996, s. 846,

²²⁵ AYM, E: 1963/128, K:1964/8, T: 28.1.1964, R.G.: 17.4.1964/11685

²²⁶ *Kamu düzeninin diğer ifade biçimleri; “intizamı amme”, İngilizce; “public policy”, “public order”; Fransızca; “ordre public”, Almanca; “öffentliche Ordnung”. Ayrıca, TDK’nın, Güncel Türkçe Sözlüğü’nde kamu düzeni; “Bütün toplumu ilgilendiren düzen.” olarak tanımlanmıştır.*

²²⁷ ATAY, E. Ethem, **İdare Hukuku**, 3. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2012, s.613-614

²²⁸ ATAKAN, Arda, “**Kamu Düzeni Kavramı**”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.13, S.1-2, s.60

Kabul görmüş temel tanımlardan bir diğerine göre, Türk hukukunda kamu düzeni, idarenin zabıta veya kolluk faaliyetlerinin konu veya amacı olarak karşımıza çıkmaktadır.²²⁹ Kolluk faaliyetlerinin nihai amacını ifade eden kamu düzeni kavramı özel hukukta ifade edilen ve toplumun doğrudan doğruya menfaatlerini hedef alan kamu düzeninden farklılık arz etmektedir.²³⁰

Kavramın sınırının belirlenmesi ve felsefi öğreti içerisinde de belirsizliklerin var olmasında yaşanan temel problem, idarenin sınırı belirlenmemiş müdahale alanının varlığı, sınırın belirlenmesinde ortaya çıkan güçlükler ve değer çatışması olarak karşımıza çıkmaktadır.²³¹ Mevzuata bakıldığında çeşitli tanımlamalar ile sık sık sözü edilen kamu düzeni, söz konusu duruma rağmen net bir anlamlandırma yapılamamaktadır. Her kanunda, kanunun gerekçesi ve lafzına bağlı olarak anlam değişkenliğinin söz konusu olduğu ya da tam tersine mevzuat bağlamında bir anlam bütünlüğünün söz konusu olduğu çıkarımı yapılamamaktadır. Ne yönde bir çıkarım yapılması gerektiğine dair bir düzenleme mevcut değildir. Kavrama dair söz konusu ikilem bazı çevrelerce hüküm içi boşluk olarak düzenlenip yorumunun hakime bırakılmasının istenmesinden kaynaklandığı yönünde çıkarımda bulunmaktadır.²³²

Kamu düzeni öz bir tanımlama ile toplumun temel yapılarının ve çıkarlarının korunması olarak ifade edilebilir.²³³ Genel çerçevede içerisinde yapılan tanım nazarında, kamu düzeni, bireylerin toplumsal alanda kendilerini özgür bir ortam içinde hissederek, tehdit ve tehlikeden uzak bir yaşam sürmelerini, varlıklarını sürdürebilmelerinin yanı sıra; toplumun bütünü mevzu bahis edildiğinde, siyasi, sosyal, ekonomik, ahlaki ve hukuki açılardan temel yapı ve çıkarların korunmasını ifade etmektedir.²³⁴

Süreç içerisinde geline nokta örgütlenmiş güç olgusunun ortaya çıkması, beraberinde toplumsal alanda, herkesin eşit faydalandığı temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alındığı bir yapı gereksinimini doğurmuştur. Örgütlenmiş güç olgusu bu bağlamda güvencenin tedarikçisi ve aynı zamanda koruyuculuğunu üstlenen bir

²²⁹ TUNCAY, Aydın, “**İdare Hukuku ve İdari Yargının Bazı Sorunları**”, Ankara, Başbakanlık Basımevi, 1972, s.20

²³⁰ GÖZÜBÜYÜK, Şeref / TAN, Turgut, **İdare Hukuku, Genel Esaslar**, Ankara, Turhan Kitabevi, 1998, C.1, s.473

²³¹ ATAY, E. Ethem, **İdare Hukuku**, s.616

²³² ORER, Gürsel, “**Ekonomik Kamu Düzeni ve Devletin Ekonomiye Müdahalesi**”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, S.6, 2015, S.366

²³³ ATAKAN, Arda, “**Kamu Düzeni Kavramı**”, s.61

²³⁴ ATAY, E.Ethem, **İdare Hukuku**, s.616-617

konum almıştır. Bu durum söz konusu ortak çıkarın ve doğal sonucu olarak kamu düzeninin sağlanmasının doğal zorunluluğu olarak karşımıza çıkmaktadır.²³⁵ İdari kolluğun temel maksadı kamu düzeninin tesisi ve muhafazasını sağlamak olarak kabul edildiğinden, “risk” taşıyan etkinliklerin en başından belirlenerek, düzenlenmesi ve gerektiği durumlarda yaptırım yoluyla mevcut ihlallerin ortadan kaldırılması yaklaşımı önem arz etmektedir.²³⁶ Bu bağlamda, idari kolluk, kamu düzenine ilişkin işlemlerinde iki noktada önem teşkil etmektedir. İlk olarak, kolluk otoritelerinin alanının kamu düzenine ilişkin unsurlar bağlamında sınırlandırılması durumu karşımıza çıkmaktadır. İkinci olarak, kolluk işlemlerinin temel gerekçesi kamu düzenine yönelmiş tehlikenin varlığıdır; kolluk önlemi ancak zorunlu hallerde, hukuka uygun, kamu düzenine yönelik tehlikenin ağırlığı ile orantılı olmak durumundadır.²³⁷

Kamu düzeni kavramı tarihsel bir süreç dâhilinde tanımlanırken, Klasik Anlayış” ve “Modern Anlayış” olarak ikili bir sınıflandırma söz konusu olmaktadır. Klasik anlayış içerisinde “Kamu Güvenliği, Kamu Huzuru ve Kamu Sağlığı” unsurları ele alınmaktadır. Modern anlayış, klasik anlayışı kapsayan unsurları kabul etmekle beraber, “Genel Ahlak, Kamusal Estetik, İnsan Onuru ve Bireylerin Kendilerine Karşı Korunması” unsurlarını da kamu düzeni içinde kabul etmektedir.

2.2.1. Klasik Anlayış

Klasik anlayış temelinde, karşımıza çıkan ilk isimlerden Maruice Hauriou, 1900’lü yılların başında kamu düzenini, “maddi” ve “dış düzen” olarak tanımlamıştır. Kolluk yetkisini ve kamu düzenini klasik anlayış içerisinde ele aldığımız boyutta “ahlak düzeni” bu tanımın dışında yer almaktadır. Bu çerçevede içerisinde, maddi anlamda sunulan klasik anlayış, 1900’lü yılların ilk yarısında Fransız Mahkemesi’nce kabul edilmiş ve uygulamaya konulmuştur.²³⁸

²³⁵ ATAY, E. Ethem, **İdare Hukuku**, s.617

²³⁶ ÖZAY, İl Han, “**İdari - Adli Kolluk**”, s.950-951

²³⁷ ATAY, E. Ethem, **İdare Hukuku**, s.617

²³⁸ GÖZLER, Kemal, **İdare Hukuku**, s.419

Klasik anlayış, kamu düzenini “kamu sağlığı”, “kamu güvenliği” ve “kamu huzuru” olarak karşımıza çıkan üç temel kavram²³⁹ bağlamında, “geleneksel üçlü” ile tanımlanmaktadır.²⁴⁰ Bu noktada kamu düzeni, toplumun sağlık, huzur ve güven içerisinde yaşamını sürdürebildiği bir sistematik olarak karşımıza çıkmaktadır.²⁴¹

2.2.1.1. Kamu Güvenliği

Lütfi Duran’ın ifadesiyle güvenlik, “*kişilerin umum ve umuma açık yerlerde saldırıya, zorlamaya, itilip kakılmaya, kazaya ve engellemeye (durdurulma, bekletilme, alıkonma) uğramadan dolaşmaları ve bu yönde inanç ve kanaat sahibi olmalarıdır.*” Güvenlik kavramı kamu düzenine ilişkin temel bir unsur olmanın yanı sıra idari kolluk ve belirli özel idari kolluk gruplarının maksatlarından birini teşkil etmektedir. Güvenlik kavramı bazında yapılan değerlendirmelerde geniş bir anlam taşımaktadır. Devletin korunması dahil olmak üzere kazaların önlenmesine kadar genişleyen bir alana sahiptir. Bireylerin can ve mal güvenliklerinin sağlanmasının yanı sıra saldırılara karşı da korunmasının içeriğini belirleyen mefhumlar olduğunu belirtmek gerekmektedir.²⁴²

Kamu güvenliği, Onar’dan aktaran, K. Gözler’ in yer verdiği biçimde; “şahsa ve eşyaya zarar verecek kazaların ve tehlikelerin yokluğudur”.²⁴³ Genel tanım içerisinde güvenlik²⁴⁴, umuma açık alanlarda bireylerin can ve mal varlıklarının kaza ve tehlikelere karşı korunmasını, tehdit ve tehlikenin, olası saldırıların önlenmesini öngören, kamu düzenine ilişkin öncelikli unsurdur.²⁴⁵

Fransız Danıştay, idare kavramını, re’sen yapılan işlemlerde, güvenliğin sağlanması amacıyla, bir kamu hizmetinin yerine getirilmesi anlamında, tanımlamaktadır. İdareye ilişkin söz konusu tanım, Türk hukukunda mevzuat hükümlerinde ve yargı kararlarında da yer almaktadır.²⁴⁶ Buna ilişkin olarak 3 Mayıs

²³⁹ ASLAN, Zehreddin, “**Meslek Kuruluşlarına Zorunlu Üyeliğin Üzerine Hukuki Bir Değerlendirme**”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.15, Özel Sayı, 2013, s.1233

²⁴⁰ GÖZLER, Kemal, **İdare Hukuku**, s.419-420

²⁴¹ ÖZKAN, Ahmet Fatih, “**Ekonomik Kamu Düzeni ve Ekonomik Kolluk Faaliyeti**”, Ankara Barosu Dergisi, S.4, 2009, s.77

²⁴² GÖZÜBÜYÜK, Şeref / TAN, Turgut, **İdare Hukuku**, s. 474

²⁴³ GÖZLER, Kemal, **İdare Hukuku**, s.420

²⁴⁴ Diğer ifade biçimleri olarak; “emniyet”, “amme emniyeti”, “emniyet ve asayiş” terimleri kullanılmaktadır. Bkz. ATAY, E. Ethem, **İdare Hukuku**, s.618

²⁴⁵ ATAY, E. Ethem, **İdare Hukuku**, s.618

²⁴⁶ ATAY, E. Ethem, **İdare Hukuku**, s.615

1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nun "Kamunun Selameti İçin Alınması Gereken Tedbirler" başlıklı 40'inci maddesi uyarınca; "*Arsalarda, evlerde ve sair yerlerde umumun sağlık ve selametini ihlal eden, şehircilik, estetik veya trafik bakımından huzurlu görülen enkaz veya birikintilerin, gürültü ve duman tevlimeden tesislerin hususi mecra, lağım, çukur, kuyu; mağara ve benzerlerinin mahzurlarının giderilmesi ve bunların zuhuruna meydan verilmemesi ilgililere tebliğ edilir. Tebliğde belirtilen müddet içinde tebliğe riayet edilmediği takdirde belediye veya valilikçe mahzur giderilir; masrafı %20 fazlasıyla arsa sahibinden alınır veya mahzur tevlit edenlerin faaliyeti durdurulur.*"²⁴⁷ ifadesine yer verilmiştir. Kamu düzeninin bozulmasına sebebiyet verebilecek yapıların önlenmesine ilişkin bir kolluk ve kamu hizmeti faaliyeti söz konusudur.

Günümüz devlet ve toplumlarında giderek değişkenlik göstermekte olan iç güvenlik algısına dair olarak daha bütüncül yaklaşımların söz konusu olduğu ifade edilebilir. Modern anlamda iç güvenlik anlayışı söz konusu olduğunda, emniyet ve asayişin, kamu düzeni ve kamu güvenliği kavramlarının dışında, ülke içerisinde güvenliği tehdit edebilecek salgın, doğal afet, kitlesel göç hareketleri, siber saldırılar, sınır güvenliği, terör saldırıları gibi farklı alanların kapsama dâhil edildiği görülmektedir.²⁴⁸

Kamu güvenliği kavramının sınırlarının ifade edilmesi, adına siyasi güvenlik, toplumsal güvenlik ve milli güvenlik kavramlarına yer verilmesi önem arz etmektedir. Bu bağlamda siyasi güvenlik kavramı devlet yapısı içerisinde istikrarı, devletlere meşruiyet kazandıran toplumsal mutabakatın sürekliliğini ifade etmektedir. Toplumsal güvenlik, ferdi niteliklerin bir tehdit karşısında savunulması yahut bir topluluğun homojen yapısını ortaya koyan kimliğe yönelik tehdit ve saldırıların önlenebilir olmasıdır.²⁴⁹ Milli güvenlik kavramı ve kamu düzenine ilişkin sözü edilen güvenlik kapsamı öz itibarı ile birbirinden farklı kavramlardır. Milli güvenlik kavramında ülkenin tamamını hedef alan içerden veya dışardan yöneltilmiş bir tehlike veya tehdit söz konusu olup, tehlike veya tehdit; devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğüne yönelik olması durumunda ortaya çıkmaktadır. İç

²⁴⁷ 1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu

²⁴⁸ AKYÜZ, Bilal, "Türkiye'de İç Güvenlik Algısının Değiştirilmesi: İç Güvenlik Teşkilatı'na Yönelik Yeni Yapılanma Modeli", Savunma Bilimleri Dergisi, C.14, S.1, Mayıs 2015, s.78

²⁴⁹ WAEWER, Ole, "Toplumsal Güvenliğin Değişen Gündemi Uluslararası İlişkiler", C.5, S. 18, 2008, s.153

güvenliği bozan faaliyetlerin kamu düzenini ihlal etmesi durumu söz konusu iken milli güvenliğin hedef alındığına yönelik bir ifade yanlış bir önermeye yol açacaktır.²⁵⁰ Bu noktada kavramların ve içeriklerinin birbirlerinden dikkat ve titizlikle ayrılması oldukça önemlidir.

2.2.1.2. Kamu Huzuru

Toplum içerisinde düzensizliğin, karışıklığın, yokluğunu ifade etmekte²⁵¹ ve toplumsal alan içerisinde sistemli, devamlı ve müreffeh bir seyrin tesis edilmesini işaret etmektedir. Dirlik ve esenlik, toplumsal alanda bireyin, sükûnet, huzur ve rahat içerisinde yaşamını idame ettirebilmesini ifade eder.²⁵² Esenlik, toplum düzeninin üzerinde, düzeni aşan maddi rahatsızlıkların olmamasını ifade etmektedir. Toplum düzeni içerisinde bireylere zarar verebilecek nitelikteki gürültü, toz, duman gibi etkenlerin olağan sınırlarını aşmasının engellenmesi kamu düzeninin sağlanmasından ve kamu huzur ve esenliğinin korunmasındandır.²⁵³

“*Kamu huzuru (âmme selameti, âmme sükûnu, tranquillité publique)*”, “*cemiyette, intizamsızlığın, karışıklığın yokluğu, hayatın normal seyrini takip etmesi demektir*”.²⁵⁴ Kavram kamu huzuru olarak da adlandırılmaktadır. Kamu düzenine ilişkin dirlik ve esenlik toplum halinde yaşayışın genelinde geçerli olan rahatsızlıkların aşılmasını, oluşabilecek rahatsızlıkların giderilmesini öngören unsurdur.²⁵⁵ “Toplumsal yaşamın minimum birlik ve uyum koşulu ve siyasal iktidarın varlık nedeni olarak da tanımlanan kamu düzeni, bireylerin, her yerde ve günün her saatinde dirliğini ve dinginliğini bozucu dışsal etkenlerle rahatsız edilmemesidir.”²⁵⁶ Genel bir anlatımla, kamu huzuru, toplumsal alanda alışlagelmiş yaşam kaidelerinin olası bir tehlike ile kamu düzenini sarsıcı nitelikte cereyan edebilecek etkinliklerin önlenmesi vasıtasıyla muhafaza edilmektedir. Kabahatler Kanunu’nun 35’ inci maddesinde, sarhoş olarak başkalarının huzur ve sükununu

²⁵⁰ ATAY, E. Ethem, **İdare Hukuku**, s.619

²⁵¹ GÖZLER, Kemal, **İdare Hukuku**, s.420

²⁵² ATAY, E. Ethem, **İdare Hukuku**, s.619

²⁵³ GÖZÜBÜYÜK, Şeref, / TAN, Turgut, **İdare Hukuku**, s. 474

²⁵⁴ ONAR, S.Sami, **İdare Hukuku**, s.1479

²⁵⁵ ATAY, E. Ethem, **İdare Hukuku**, s.619

²⁵⁶ AKINCI, Müslüm/TAŞKIN, Cankat, “**İdarenin Düzenleme Konusu Olarak İnternet Ve İnternete Erişim Yasakları**”, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Özel Sayı I, s.156-157

bozacak şekilde davranışlarda bulunan kişiye, kolluk görevlileri tarafından idarî para cezası verileceği belirtilmiştir. Buna benzer olarak, başkalarının huzur ve sükununu bozacak şekilde gürültüye neden olanlara da idari para cezası verileceğini Kabahatler Kanunu' nun 36'ncı maddesinde görmekteyiz.²⁵⁷

Dirlik ve esenlik, sosyal barış ve mutabakatın sağlandığı, bireylerin günün her anında ve buldukları yaşam alanları içerisinde kendilerini güvende hissetmelerine bağlı olarak sürdürdükleri huzurlu yaşamı kapsayan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.²⁵⁸

Kamu huzurunun sağlanması idari kolluk görev ve yetkileri kapsamındadır. Onar'dan aktaran Özay, taşınmaz mal zilyedliğine saldırıların önlenmesi ve kaldırılmasına ilişkin özel yasal düzenlemelerin kaymakamları kolluk görev ve yetkileri ile donattığını ifade etmiştir. Genel idari kolluğun kamu düzenini kamu huzuru bakımından korumasının en önemli sorunu olarak genel ahlak konusunda görmektedir.²⁵⁹

2.2.1.3. Kamu Sağlığı

Sağlık, varoluştan gelen kullanılabilir bir değerdir. Bunun yanı sıra insan hayatının vazgeçilmez bir unsuru olmakla beraber temel haklardan birini teşkil etmektedir. Sağlık yalnızca nitelik yönünden sosyal bir gereksinim olmasının yanı sıra halka ait, ortak bir kullanım değerini ihtiva etmektedir.²⁶⁰ Yalnızca hastalık veya sakatlığın olmaması durumunu değil, fiziksel, sosyal ve ruhsal refah durumunun bütünsel olarak varlığını ifade eder. Sağlığın teşviki ve geliştirilmesi bağlamında sağlık, soyut bir durumdan çok fonksiyonel terimlerle anlatılabilen bir sonuca ulaşma aracı olarak, insanların bireysel, sosyal ve ekonomik olarak verimli bir yaşam sürmesine izin veren bir kaynak olarak düşünülmektedir. Sağlık, günlük yaşam için

²⁵⁷ 5326 sayılı ve 2005 tarihli **Kabahatler Kanunu**

Madde 1- “*Kanunda; toplum düzenini, genel ahlâkı, genel sağlığı, çevreyi ve ekonomik düzeni korumak amacıyla...*” Kanunun amacı kamu düzeninin korunmasıdır.

²⁵⁸ ATAY, E. Ethem, **İdare Hukuku**, s.619

²⁵⁹ ÖZAY, İl Han, **Günüşğında Yönetim**, s. 483-484

²⁶⁰ YILDIZ, Özkan, “**Küreselleşme, Sağlık ve Toplum**”, Gaziantep Tıp Dergisi, 2008, S.14, C.1, s.32

bir kaynaktır. Sosyal ve kişisel kaynakları ve fiziksel kapasiteyi öne çıkaran pozitif bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.²⁶¹

Kamu sağlığı, toplum içerisinde bireylerin bulaşıcı ve salgın hastalıklardan korunmasını, sosyal hayat içerisinde aksamaya sebebiyet verici sağlıksız koşulların, tedbirinin alınmasını ve ortadan kaldırılmasını öngörmektedir. Bu noktadan hareketle, kamu sağlığı kavramı, toplumdaki her birey için ayrı bir sağlık koşulu tesis edilmesinin ötesinde, topyekûn bir unsur ihtiva etmektedir. Kolluk, bu maksatla gıda üretiminin denetimi, sağlıksız ürünlerin imhası ve satışının yasaklanması yetkilerini kullanabilir.²⁶² 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 38'inci maddesinde, belediyelerde kolluk amiri olan belediye başkanının görev ve yetkileri arasında, *“Belde halkının huzur, esenlik, sağlık ve mutluluğu için gereken önlemleri almak.”* hükmü yer almaktadır.²⁶³ 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu 30'uncu maddesine göre, il özel idarelerinde kolluk amiri olan valinin görev ve yetkileri arasında *“Belde halkının huzur, esenlik, sağlık ve mutluluğu için gereken önlemleri almak.”* hükmü yer almaktadır.²⁶⁴

Sağlık, kamu alanında toplumun ve bireylerin bulaşıcı ve yaygın hastalıklardan korunmasını ifade etmektedir. Kamu düzenininin maddi unsurlarından biri olan sağlık bireysel anlamda değil genel sağlık kavramı içerisinde değerlendirilmelidir.²⁶⁵

Literatürde karşılaşılan en sık kullanılan tanım 1920 yılında Winslow' un yaptığı tanım olarak karşımıza çıkmaktadır; “kamu sağlığı, çevrenin sanitasyonunu düzelterek, bulaşıcı hastalıkları kontrol ederek, bireylere kişisel sağlık bilgisi eğitimi vererek, hastalıkların erken tanı ve tedavisini sağlayacak şekilde tıbbi ve hemşirelik hizmetlerini organize ederek ve her bir bireyin sağlıklı bir yaşam sürmesine olanak sağlayacak sosyal bir ortamı geliştirerek, hastalıklardan koruyan, insanların yaşam süresini uzatan ve organize toplumsal çalışmalar yapan ve bu sayede bu hizmetleri

²⁶¹ Sağlıkın Teşviki ve Geliştirilmesi Sözlüğü, T.C. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2011, Ankara, *“Sağlığın Teşviki ve Geliştirilmesine Yönelik Ottawa Sözleşmesi”*, WHO, Cenevre, 1986, s.1

²⁶² GÖZLER, Kemal, *İdare Hukuku*, s.420

²⁶³ 5393 sayılı ve 2005 tarihli Belediye Kanunu

²⁶⁴ 5302 sayılı ve 2005 tarihli İl Özel İdaresi Kanunu

²⁶⁵ GÖZÜBÜYÜK, Şeref, / TAN, Turgut, *İdare Hukuku*, s. 474

her vatandaşa doğuştan kazanılmış bir sağlık ve yaşam hakkı olarak sağlayan bir bilim ve sanattır.”²⁶⁶

Sağlık Enstitüsü, 1988 yılındaki, kamu sağlığı tanımını, bizim, toplum olarak, inşaların sağlıklı bir biçimde yaşamını sürdürebilmesi için gereken koşulları kitlesel bir biçimde garanti altına almamız durumu, biçiminde ifade etmiştir.²⁶⁷

İnsan varlığının yanında genel olarak “atık” biçiminde ortaya çıkan sorun “kamu sağlığı” sorununu da yanında getirmektedir. Yaygın kanaate göre kamu sağlığının yalnızca fiziksel çevre olarak algılanmadığının da altını çizmek gerekmektedir. Bununla beraber kamu sağlığı bir alan olarak toplumsal sahada uygulama ve araçların etkin olarak yönlendirildiği kısmı oluşturmaktadır.²⁶⁸ Kabahatler Kanunu’nun 41’ inci maddesi, atık ve kamu sağlığına ilişkin, “*Eysel atık ve artıkları, bunların toplanmasına veya depolanmasına özgü yerler dışına atan kişiye, yirmi Türk Lirası idarî para cezası verilir.*” ifadesine yer verilmiş ve fiziksel çevreye ilişkin kolluk önlemesi mevzuatta yer almıştır.²⁶⁹

Genel sağlığın korunmasını amaçlayan Umumi Hıfzısıhha Kanunu’na²⁷⁰ göre, genel sağlığın korunması kolluğun amaçlarından. 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun²⁷¹ halkın yeme, içme, eğlenme, gezme gibi etkinliklerini sürdürdüğü çalışma yerlerine izin verme ve denetleme yetkisinin amacı sözü edilen genel sağlığın korunmasını amaçlamaktadır. Özay’a göre genel sağlığın korunması yetkisi idari kolluğa verilmekle beraber genel sağlığın korunması amacı idari kolluğun ikinci amacıdır.²⁷²

²⁶⁶ KILIÇ, Bülent/ŞAHAN, Ceyda/BAHADIR, Hande, “Türkiye’de Halk Sağlığı Uzmanları İçin İnsangücü Planlaması (2013-2023)”, HASUDER Sağlık Politikaları ve İstihdam Çalışma Grubu Raporu, 2014 - 1, s.2

²⁶⁷ DİNÇER, Edip/ÖZÇEVİK, Özlem, “Kentli Hakkı Olarak Kent Sağlığı ve Şehir Planlama”, Sağlıklı Kentler Birliği, S.7, 2011, s.10

²⁶⁸ TOPRAK, Zerrin, “Çevre Hakkı ve Yerel Yönetimler”, İnsan Hakları Yıllığı, S.10, 1989, s.92-93

²⁶⁹ 5326 sayılı ve 2005 tarihli **Kabahatler Kanunu**

²⁷⁰ 1593 sayılı ve 1930 tarihli **Umumi Hıfzısıhha Kanunu**

Madde 1- “Memleketin sıhhi şartlarını ıslah ve milletin sıhhatine zarar veren bütün hastalıklar veya sair muzır amillerle mücadele etmek ve müstakbel neslin sıhatli olarak yetişmesini temin ve halkı tıbbi ve içtimai muavenete mazhar eylemek umumi Devlet hizmetlerindedir.”

²⁷¹ 5393 sayılı ve 2005 tarihli **Belediye Kanunu**

Madde 15 – “Gayrisihhi müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek.”

²⁷² ÖZAY, İl Han, **Günişığında Yönetim**, s. 482

2.2.2. Modern Anlayış

Klasik anlayıştan farklı olarak kamu düzeni kavramı içerisinde, yeni kavramların yer alması ile karşımıza çıkan modern anlayışın kapsamında, “genel ahlak”, “kamusal estetik”, “insan onuru” ve “bireylerin kendi kendine karşı korunması” unsurları eklenmektedir.²⁷³ Zaman içerisinde kamu düzeni kavramı temel unsurlarının yanı sıra içerik yönünden genişlemiştir. Doğa ve çevrenin korunması, estetik, ekonomik kamu düzeni kavramının sınırları içerisine dâhil edilmiştir.²⁷⁴ Onar’ın yer verdiği biçimde kolluk fonksiyonunun maddi kamu düzeninin dışında manevi alana doğru genişleyen kamu düzeninin teminini sağlaması oldukça güç bir mefhumdur. Çünkü, bireylerin vicdan ve düşüncelerinde ortaya çıkan etkinliklerin doğrudan doğruya devlet otoritesi tarafından ve maddi yaptırım kullanarak kamu düzeninin takdiri fikir ve vicdan hürriyeti dâhil olmak üzere hukuki zeminde uygun görülmemektedir. Söz konusu duruma ek olarak ise bazı hallerde kolluk manevi alana müdahale etmek durumunda kalabilir. Ancak bu durumun tek kaidesi maddi kamu düzeninin manevi bir hareket ile tehlikeye girmesinin mutlak olduğu hallerdedir.²⁷⁵

2.2.2.1. Genel Ahlak

Yargıtay’ın yer verdiği kamu düzeni tanımında, “genel ahlak” unsurunun ihlal edilmesinin, kamu düzenini sarsıcı nitelikte olduğu belirtilmektedir.²⁷⁶ Aysel Çelikel’in verdiği tanım ise genel ahlak unsurunun kamu düzeninin gerekleri bağlamında önemini ortaya koymaktadır. Bu tanıma göre, genel ahlak, toplumun düzen ve devamı için uyulması gereken kurallar bütünüdür.²⁷⁷ Ahlak, dürüstlük, iyi niyet, kamu yararı ve kamu düzeni gibi aksiyolojik ve yoruma muhtaç kavramların varlığı ve kullanılabilir olduğu alanlar toplumsal düzene katkı sağlamanın yanı sıra

²⁷³ GÖZLER, Kemal, **İdare Hukuku**, s.420-422

²⁷⁴ GÖZÜBÜYÜK, Şeref, /TAN, Turgut, **İdare Hukuku**, s.475

²⁷⁵ ONAR, S.Sami, **İdare Hukuku**, s.1480-1481

²⁷⁶ "Ahlak ve dürüstlük kurallarını toplumun temel ilke ve yargılarını adaleti, ahlak anlayışını, Anayasada yer alan temel hakları ciddi şekilde sarsan ve aykırılık oluşturan olaylar kamu düzenini ihlal eden olgulardır." Bkz. Yargıtay, HGK, E: 12-287, K: 325, T: 1998

²⁷⁷ ÇELİKEL, Aysel, **Milletlerarası Özel Hukuku**, 7. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2004, s.142, Aktaran: ATAKAN, "**Kamu Düzeni**", s. 62

sosyal devlet ilkesinin de getirilerinden kabul edilmektedir.²⁷⁸ Ahlak ve hukuk ilişkisi temelden itibaren çok kez tartışmalara konu olmuş, tartışmalar, ahlaka aykırılığın hukuka aykırılığı da içerebileceğine dair yorumları beraberinde getirmiştir.²⁷⁹

2559 sayılı, 4 Ekim 1934 tarihli, Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu 11. madde kapsamında, Polis;

Genel ahlak ve edep kurallarına aykırı olarak; utanç verici ve toplum düzeni bakımından tasvip edilmeyen tavır ve davranışta bulunanlar ile bu nitelikte söz, şarkı, müzik veya benzeri gösteri yapanları; çocuklar, kız ve kadınlar ile genç erkeklere sözle veya herhangi bir şekilde sarkıntılık edenleri, kötü alışkanlıklara ve her türlü ahlaksızlığa yönelten ve teşvik edenleri; genel ahlâk ve edebe aykırı mahiyette her türlü sesli ve görüntülü eserleri, kaydedildiği materyale bakılmaksızın üreten ve satanları; herhangi bir müracaat veya şikayet olmasa bile engeller, davranışlarının devamını durdurarak yasaklar, sanıklar hakkında tanzim olunacak hakkında tanzim olunacak evrakı derhal şikayete bağlı suçlar hakkındaki evrakı da şikayet ve müracaat vuku bulduğu takdirde adliye tevdi eder.

Yer verilen kanun hükmü bakımından, ahlak ve manevi alana ilişkin olarak her türlü ahlak dışı davranışı yahut ahlak dışı davranışlara yönlendirenleri, önlemek kolluğun görev ve yetkilerindedir.²⁸⁰

Klasik anlayış kesin olarak genel ahlak unsurunu kapsamına almazken, modern anlayışın içeriğinde ahlak unsurunun da değerlendirmeye alındığını görmekteyiz. Bu kapsam içerisinde genel ahlak unsurunun kamu düzeni kaynaklı kararlarının uygulamasına dönük olarak Fransa’da belediye başkanlarının ahlak dışı niteliği sebebiyle sinema filmlerinin gösterimlerinin yasaklanmasına ilişkin kararı somut bir örnek teşkil etmektedir.²⁸¹ Genel ahlak, maddi düzeni yani kamu düzeninin klasik anlayış içerisinde ele alınan sağlık, huzur ve güvenlik unsurlarını tehlikeye sokan, açığa vurulmuş ahlaki tutum ve davranışlar olarak nitelendirilebilir. Söz konusu tutum ve davranışların ancak sınırlı bir kısmı idari kolluğun görev alanına girmektedir. İdari kolluk ancak dışı vuruşlarda kamu düzenini ilgilendiren

²⁷⁸ HUBER, Ernst Rudolf, “Modern Endüstri Toplumunda Hukuk Devleti ve Sosyal Devlet”, Çev. Tuğrul ANSAY, AÜHFD, C.27, S.3-4, 1970, s.38

²⁷⁹ ODAMAN, Serkan, “İş Kanunu ve Borçlar Kanunu Kapsamında Ahlak Kavramı”, İktisat Fakültesi Mecmuası, S.1, s.878-879

²⁸⁰ ÖZAY, İl Han, *Günışığında Yönetim*, s.485

²⁸¹ GÖZLER, Kemal, *İdare Hukuku*, s.419

durumların varlığı halinde önleyici yetkilerini kullanabilir.²⁸² Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu'nun 8'inci maddesine göre;

Kumar oynanan umumî ve umuma açık yerler ile her çeşit özel ve resmi kurum ve kuruluşlara ait lokaller; mevzuata aykırı bir şekilde uyuşturucu madde imal edilen, satılan, kullanılan, bulundurulan yerler; mevzuata aykırı faaliyet gösteren genelevler, birleşme yerleri ve fuhuş yapılan evler ve yerler...

için kolluk re'sen icra yetkisini kullanır ve bu tip genel ahlaka aykırı yerlerin ruhsatları iptal edilir.

Genel ahlak unsurunun temel varlık nedenlerinden biri toplumun utanç duygusunun korunmasıdır. Kamu düzenine ilişkin olarak yaptırıma tabi tutulan genel ahlaka aykırılık durumu belirli suçlar ile hukuki zeminde var olmaktadır. Söz konusu suçların bir kısmı, müstehcenlik, fuhuş, kumar oynanması için yer ve imkan sağlanmasıdır. Bu noktada genel ahlakın korunması genel olarak toplumun utanç duygusunun korunmasını ifade etmektedir.²⁸³

2.2.2.2. Kamusal Estetik

Gözler, modern kamu düzeninin anlatımında yer verdiği kamusal estetik unsuruna 3 Mayıs 1985 tarihli 3194 sayılı İmar Kanununun 40'inci maddesine²⁸⁴ atıfta bulunarak, belediye ve valiliklerin estetik sebebiyle kamusal düzen içerisinde müdahalede bulunabileceklerini ifade etmiştir.²⁸⁵

Büyük ölçekler içerisinde konumlanan kent, kaotik, tanımsız ve kişiliksiz yapıların ortaya çıkmasının engellenmesi adına iyi bir tasarlama ve planlama gerektirmektedir. Modern toplumlarda halkın büyük bir çoğunluğunu barındıran kentlerin kamusal düzende aksaklıklara yol açmayacak biçimde ve sürdürülebilir gelişme kavramına bağlı mekânsal oluşum içerisinde oluşturulması önem arz

²⁸² GÖZÜBÜYÜK, Şeref / TAN, Turgut, **İdare Hukuku**, s. 474

²⁸³ ÇAKAN, Cansu, **"Genel Ahlaka Aykırı Suçlar"**, http://www.turkhukusitesi.com/makale_847.htm, "Genel Ahlaka Karşı Suçlar" başlıklı makalenin tüm hakları yazarı Cansu Çakan' a aittir ve makale, yazarı tarafından Türk Hukuk Sitesi (<http://www.turkhukusitesi.com>) kütüphanesinde yayınlanmıştır."

²⁸⁴ 3194 Sayılı İmar Kanunu 40' inci madde hususunda belirtilen kapsama göre; *Kamunun selameti için alınması gereken tedbirler:* Arsalarda, evlerde ve sair yerlerde umumun sağlık ve selametini ihlal eden, şehircilik, estetik veya trafik bakımından mahzurlu görülen enkaz veya birikintilerin, gürültü ve duman tevlimeden tesislerin hususi mecra, lağım, çukur, kuyu; mağara ve benzerlerinin mahzurlarının giderilmesi ve bunların zuhuruna meydan verilmemesi ilgililere tebliğ edilir. Tebliğde belirtilen müddet içinde tebliğe riayet edilmediği takdirde belediye veya valilikçe mahzur giderilir; masrafı % 20 fazlası ile arsa sahibinden alınır veya mahzur tevli edenlerin faaliyeti durdurulur.

²⁸⁵ GÖZLER, Kemal, **İdare Hukuku**, s.421

etmektedir. Bilsel, "...kentin kamusal mekânları toplum kesimleri ve bireylerin politik eylem alanı olma nitelikleri ile de kamusal alanın olmazsa olmaz mekânları..." olduğunu belirtmektedir.²⁸⁶ Kamusal mekânda estetik deneyimin nesnesi olan her bir ögenin hem fiziksel özelliklerinin, hem de içeriğinin estetik değer oluşturması gerekmektedir.²⁸⁷

Bireylerin konutlarının dış cephe renginde bağımsız bir karar alarak, diledikleri renge boyamaları, yasak değildir. Ancak belediyelerin kamusal estetik gerekçesiyle evlerin dış cephe renklerinin beyaz olması kararı verebilmesi mümkündür.²⁸⁸

Yusuf Şahin, kamu yararına bağlı olarak gerçekleştirilen kolluk faaliyetlerine atıfta bulunarak, kolluk faaliyetlerinin artık kamu düzeni kapsamında ele alınan kamusal estetik gerekçesiyle de yürütülebileceğini belirtmiştir. 3194 sayılı İmar Kanunu'nun kamusal estetik gerekçesi ile yapılara müdahale izni verdiğini belirten Şahin, çatısız ve sıvasız binaların bir estetik problemi değil yoksulluk problemi olduğunu ifade etmiştir. Bu nedenle kamusal estetiği, şehirde binaların görüntüsüne dair serzenişlerin kanunda yer alması olarak ifade etmiştir.²⁸⁹

Ankara Büyükşehir Belediyesi Kent Estetiği Dairesi Başkanlığı Kuruluş, Görev ve Çalışma Esaslarına Dair Yönetmelik 7'nci maddede, Kent Estetiği Dairesi Başkanlığı'nın görev ve yetkilerine yer verilmiştir. "*Kent içerisinde görüntü kirliliği oluşturan unsurları temizlemek bakım ve onarımını yaptırmak veya ilgili kurum ve kuruluşlarla yasa ve yönetmelikler çerçevesinde işbirliği yapılarak görsel kent estetiği oluşturmak ve kent estetiği kurumsal yapısının oluşturulması hususunda çalışmalar yapmak.*" Kent Estetiği Dairesi Başkanlığı'nın görev ve yetkileri arasında sayılmıştır.²⁹⁰

²⁸⁶ BİLSEL, Cana, "Yeni Dünya Düzeninde Çözülen Kentler Ve Kamusal Alan: İstanbul'da Merkezkaç Kentsel Dinamikler Ve Kamusal Mekân Üzerine Gözlemler", 2008, <https://kendineaitbiroda.wordpress.com/2009/08/01/yeni-dunya-duzeninde-cozulen-kentler-ve-kamusal-alan-istanbulda-merkez kac-kentsel-dinamikler-ve-kamusal-mekan-uzerine-gozlemler-yazar-cana-bilsel/>, alındığı tarih 22.09.2016

²⁸⁷ Tekel, Ayşe/Aslan, Sezen, "Estetik Refah Kavramı Bağlamında Ankara Esenboğa ve Konya Kent Giriş Kapılarının Değerlendirilmesi", TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, Planlama Dergisi, C.26, S.1, 2016, s.32

²⁸⁸ GÖZLER, Kemal, *İdare Hukuku*, s.519

²⁸⁹ ŞAHİN, Yusuf, "Her Derde Deva: Kamu Yararı"

http://www.ozgurtoplumundegerleri.com/res/Yusuf_Sahin_Her_Derde_Deva_Kamu_Yarari.pdf

²⁹⁰ Belediye Meclisinin 08/06/2015 Gün Ve 1084 Sayılı Kararı İle Yeniden Düzenlenen, **Ankara Büyükşehir Belediyesi Kent Estetiği Dairesi Başkanlığı Kuruluş, Görev Ve Çalışma Esaslarına Dair Yönetmelik**

2.2.2.3. İnsan Onuru

İnsan onuru²⁹¹ demokratik toplumlarda insanı insan kılan öz bir değeri ifade etmekte, maddi bütünlüğün tamamlayıcı unsurlarından kabul edilmektedir. Hukuk devleti ilkesi kapsamında, maddi hukuk devleti yaklaşımı, temel hak ve özgürlüklere işaret eden, insan onuru üzerine inşa edilmiştir. Temel hak ve özgürlüklere dönük kısıtlamalar ve toplumsal yaşamı düzenlemeye yönelik güvenlik tedbirleri insan onuruna yararır, etkileri kontrol edilebilir ve orantılı olmak zorundadır.²⁹²

İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si başlangıcında; *'bütün insanlar hür; haysiyet ve haklar bakımından eşit doğarlar.'* İfadesi yer almaktadır. Anlaşılacağı üzere insan hak ve onurunun tüm insanlar nezdinde öz bir değer olduğu ifade edilmektedir.²⁹³

Alman Anayasa Mahkemesi'nin insan onuruna ilişkin tanımı şu şekildedir: "İnsan onuru, insanın bizzat kendisinden sorumlu olması, ahlâkî bir varlık olup kendini gerçekleştirme özgürlüğüne sahip olması demektir."²⁹⁴

İnsan onuru Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin varlık nedeni olarak kabul edilmekte, insan onurunu zedeleyici, küçültücü ve zalimane davranışlar karşısında bireyin korunmasını hedefine almaktadır.²⁹⁵ Anayasamızda ise sosyal haklar "insan haysiyeti" temelinde düzenlenmiştir;

"İktisadi ve sosyal hayat, adalete, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yararır bir yaşayış seviyesi sağlanması amacıyla düzenlenir." (m. 41/1).

"...çalışanların insanca yaşamaları..." (m. 42).

"...insanlık haysiyetine yararır bir yaşam seviyesi..." (m. 45).

Modern anlayış içerisinde insan onuru kamu düzeninin bir unsuru olarak tanımlanmıştır. Ayrıca konuya ilişkin olarak, Fransız Danıştay'ının, cücelerin uzağa

²⁹¹ Sözlük karşılığı olarak diğer ifade biçimleri; *"İzzetinefis, şeref, haysiyet, özsaygı, saygınlık ve haysiyet"* olarak ifade edilmektedir.

²⁹² AKYILDIZ, Ali, **Hukuk Devleti Yargı Bağımsızlığı ve Danıştay**, Anıttepe Yayıncılık, Ankara, 2009, s.147

²⁹³ KAFADAR, M. Fatih, **"Hukuk, Sivil Toplum ve Demokrasi: İnsan Onuru"**, Umut Vakfı Araştırma Merkezi III. Hukukun Gençleri Sempozyumları Dizisi, IV. OTURUM: "İnsan Onuru Ve Demokrasi", Ekim 2013, s.3

²⁹⁴ SEYMEN ÇAKAR, Ayşen, **"Hukuki Bir Kavram Olarak İnsan Onuru"**, Umut Vakfı Araştırma Merkezi III. Hukukun Gençleri Sempozyumları Dizisi, Ekim 2013, s.3

²⁹⁵ ANAYURT, Ömer, **"Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatlarında İşkence Kavramı"**, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.12, S.1-2, 2008, s.453-454

fırlatılması biçiminde vuku bulan oyunların, belediyeler tarafından yasaklanabilmesine olanak veren kararı da somut bir örnek teşkil etmektedir. Bu bağlamda Fransız Danıştay'ının verdiği kararın gerekçesi ise insan onurunun korunmasının, kamu düzeninin gereklerinden olduğu yönündedir. Bu kararla birlikte, kolluk yetkilerinin, insan onurunu korumak maksatlı kullanılabileceği kabul edilmiştir.²⁹⁶

İnsan onuru bizzat bireyin kendisine karşı korunmasını da ihtiva etmektedir. Kişinin maddi ve manevi bütünlüğüne veya bir bütün olarak şahsiyetine karşı insanlık dışı uygulamalara karşı rıza göstermesi insan onuru karamı sebebiyle mümkün olamamaktadır.²⁹⁷

2.2.2.4. Bireylerin Kendine Karşı Korunması

Yaşam hakkı beden bütünlüğüne dokunulmazlık ilkesi bakımından bu ilkeyi bozucu nitelikte tüm unsurlara karşı kişinin korunmasını ifade etmektedir. Bunlardan ilki kamu düzeninin modern anlayış içerisinde yer verilen bireylerin kendine karşı korunmasıdır. İkinci olarak kişinin üçüncü kişilere karşı korunması, sonrasında topluma ve devlete karşı korunması ve son olarak kişinin ideolojik nedenlerle yaşam hakkına saldırma olgusu nedeniyle korunması söz konusudur.²⁹⁸

İnsan onurunun, bireyin kendi kişiliğine karşı, göstermesi gereken saygıyı kapsadığı varsayımı altında, bireyin kendisine karşı korunması, insan onurundan çıkarılabilecek bir sonuç olarak kabul edilebilmektedir. Bu noktada “insan onuru” ve “bireyin kendine karşı korunması” hukuki bakımdan bağımlı iki olgu olarak kabul edilmektedir.²⁹⁹

Hukuk nerede bir insan varlığı ve bütünlüğünü bozan veya ortadan kaldırmayı hedefleyen bir tehdit varsa, o tehdidi ortadan kaldırmayı hedeflemektedir. Bu nedendir ki, hukuk ve devlet bireyin kendine karşı korumasını da görev

²⁹⁶ GÖZLER, Kemal, **İdare Hukuku**, s.421-422

²⁹⁷ ARSLAN, Kahan Onur, “**İnsan Onuru Kavramı Ve Koruma Tedbirleri Bağlamında Temel Bir İlke Olarak İnsan Onurunun Korunması**”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.120, Eylül – Ekim 2015, s.159

²⁹⁸ SAVCI, Bahri, **Yaşam Hakkı ve Boyutları**, AÜSBF Yayınları, İnsan Hakları Merkezi Yayıncılık, Ankara, 1980, s.17

²⁹⁹ ÇAKAR, A. Seymen, “**Hukuki Bir Kavram Olarak**”, Hukukun Gençleri Sempozyumu, Bildiri Metni, s.12

edinmektedir.³⁰⁰ Kolluk yetkililerinin, bireylerin kendine karşı korunması unsurunun, kamu düzenin gereklerinden olması ön kabulü ile motor sürücülerine kask takma zorunluluğuna, otomobil sürücülerinin emniyet kemeri takması zorunluluğuna veyahut trafik içerisinde belirli yasaklara dönük aldığı kararlar, Fransa’da 28 Haziran 1973 tarihli Başbakan Kararnamesi ile Fransız Danıştay ve Yargıtayı tarafından, kamu düzeni kapsamında hukuka uygun bulunmuştur.³⁰¹

Kişinin kendisi dahi bireysel kişilik hakkının korunması kapsamında, yaşam ve yaşamını bütünlük içinde sürdürme olgusuna zarar verecek eylem ve etkinliklerde bulunamaz. Bireysel kişilik kuramı yaşam ve yarar kavramı üzerine kurulmuştur. Burada ifade edilen temel ilke beden bütünlüğünün korunması ve buna zarar verecek her olgunun uzaklığıdır. Sonuç olarak ise, birey kendisi dahi beden bütünlüğüne zarar verici, menfaatini bozucu sonuçları doğuracak yükümlülükler altına girme davranışlarında bulunamaz. Bu en basit tanımla yaşam hakkından vazgeçmektir.³⁰²

³⁰⁰ SAVCI, Bahri, **Yaşam Hakkı**, s.18

³⁰¹ GÖZLER, Kemal, **İdare Hukuku**, s.422

³⁰² SAVCI, Bahri, **Yaşam Hakkı**, s.18

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KIRIKKALE'DE KENTSEL SUÇUN KAMU DÜZENİNE ETKİLERİ ARAŞTIRMASI

3.1. ARAŞTIRMANIN AMAÇLARI

İlk olarak öncelikli amacımız Kırıkkale'de yaşayan insanların Kırıkkale kamu düzeni hakkındaki görüşlerini öğrenmek ve Kırıkkale'de kendilerini güvende hissedip hissetmediklerini saptamaktır. Bunun doğrultusunda elde edilen veriler diğer amaçların gerçekleştirilmesine imkan verecektir. Bunlardan bazılarını şu şekilde ifade edebiliriz:

Örneklem kitlenin eğilimleri belirlenerek kent genelinde uygulanan idari ve kolluk faaliyetlerinin geliştirilmesine katkı sağlamak.

Kentin sakinlerinin kent yöneticilerinden neler beklediğinin saptanması ve bu noktada yapılabileceklerin yöneticilere tavsiye edilmesi.

Cinsiyete göre görüşlerin farklılıklarının ortaya çıkarılması ve beklentilerinin saptanması.

Yaş gruplarına göre görüş farklılıklarının ortaya çıkarılması ve beklentilerinin saptanması.

3.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırma Kırıkkale'de yaşayan insanların yaşadıkları ile dair kamu düzeni hakkındaki görüşlerini öğrenip kendilerini Kırıkkale'de güvende hissedip hissetmediklerini ortaya çıkarmak için yapılmış bir araştırmadır. Yaş gruplarına ve cinsiyete göre yapılan analizler kadın-erkek ve farklı yaş gruplarındaki insanların gözüyle Kırıkkale'nin kentsel anlamda nasıl algılandığı noktasında bizlere ipucu verecektir. Araştırmanın yöntem bölümünde, araştırmada kullanılan model, evren ve örneklem, verilerin toplanmasıyla ilgili yapılan çalışmalar, verilerin işlenmesi ve araştırmada kullanılan istatistiksel teknikler ile ilgili açıklamalar yapılmıştır.

3.2.1. Araştırmanın Modeli

Yapılmış olan bu çalışma betimsel nitelikte olup, Kırıkkale ilinde yaşayan insanların Kırıkkale'nin kamu düzeni hakkındaki görüşlerini saptamak ve yaş ile cinsiyet bağlamındaki görüş farklılıklarını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu sayede insanların şehirden ve yöneticilerinden beklentilerini ortaya çıkararak yapılacak düzenlemelerin ve alınacak önlemlerin fark edilmesi de amaçlanmıştır.

Araştırmada olasılığa dayanan örnekleme yöntemlerinden “kümelere göre örnekleme” yöntemi kullanılmıştır. Küme örnekleme yönteminde, evren belirlenen birkaç kümede temsil edilmektedir. Araştırmada kümeler olarak Kırıkkale ilinde bulunan merkez mahalleleri dikkate alınmıştır.

3.2.2. Evren ve Örneklem

Küme örnekleme yöntemi kullanılan bu araştırmanın evreni 2016 İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü verileri temel alınarak Kırıkkale ili merkez ilçe nüfusu içerisinde 18 yaş üstündeki 145836 kişiden oluşmaktadır.

145836 kişilik evren içinden %95 güven aralığı ve %3.99 hata payında 600 kişi örneklem olarak belirlenmiş ve geçerli 534 anket değerlendirmeye alınmıştır. Böylece araştırmanın güven aralığı %95 ve hata payı da %4.23 biçiminde olmuştur. Örneklem kümeleme yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Bu çerçevede Kırıkkale merkez mahalleleri kümeler olarak alınmış ve mahalle nüfuslarının genel nüfusa oranına göre örneklem içinde anket uygulanmıştır. Böylece örneklem her mahallenin nüfus oranına uygun olarak belirlenmiş ve örneklemin evreni daha iyi temsil etmesi sağlanmıştır.

3.2.3. Veri Toplama Tekniği

Anket formu iki ana bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümünde araştırmaya katılanların demografik özelliklerini belirleyici sorular sorulmuştur. Anket formunun ikinci bölümü, örneklem grup içerisinde bulunan insanların Kırıkkale'nin kamu düzeni hakkındaki düşüncelerinin ve Kırıkkale'de kendilerini

güvende hissedip hissetmediklerine dair düşüncelerinin ölçülmesi amacıyla planlanmıştır. Bu çerçevede iki ana nokta tespit edilmiştir. İlk olarak insanların kamu düzeni hakkındaki görüşlerinin düzeylerinin tespit edilmesi maksadıyla bir ölçek oluşturulmuştur. Ölçeğin maddeleri bu amaçla dizayn edilmiştir. İkinci ve son olarak insanların Kırıkkale içerisindeki güven düzeylerinin tespit edilmesi için ölçek hazırlanmış ve bu bağlamda maddeler oluşturulmuştur. Kurgulanan ölçeklerin tamamı geçerlilik ve güvenilirlik analizinden geçirilmiş ve gerekli geçerlilik ve güvenilirlik düzeyi sağlanarak ölçekler örnekleme uygulanmıştır.

Anketin ikinci bölümünü oluşturan soru maddeleri için likert tipi beşli dereceleme ölçeği oluşturulmuştur. Anketin ikinci bölümünde yer alan her bir ölçek için kullanılan önermelerde; (1)Hiç Katılmıyorum/çok az, (2)Katılmıyorum/az, (3)Kararsızım-Orta, (4)Katılıyorum/fazla, (5)Tamamen Katılıyorum/çok fazla seçenekleri sunulmuş ve örneklem grubundan görüşlerine en uygun seçeneği işaretlemeleri istenmiştir. Anketler örneklem gruba yüz yüze görüşme ile uygulanmıştır.

3.2.4. Geçerlik ve Güvenirlilik

Geçerlilik, ölçülmek istenen özelliğin ne derece doğru ölçüldüğü ile ilgili bir kavramdır. Likert tipi testlerde, ölçeğin yapısal geçerliliği, “faktör analizi” yapılarak ölçülür. Sosyal bilimlerde ölçeklerin yapısal geçerliliği için faktör yük değerlerinin 0.45 ve üstünde olması iyi bir ölçü iken, çok az sayıda madde için bu sınır 0.30 kadar da indirilebilmektedir. Öte yandan tek faktörlü ölçeklerde açıklanan varyansın %30 ve daha fazla olması yeterli görülmektedir. Fakat çok faktörlü ölçeklerde bu oranın biraz daha fazla olması beklenir.

Likert tipi ölçeklerde, ölçeğin güvenilirliğinin ölçülmesinde “cronbach alfa” olarak da bilinen “alfa katsayısı” kullanılabilir. Güvenirlilik katsayısının .70 ve daha yüksek olmasının, ölçeğin güvenilirliği açısından yeterli olduğunu dile getirmektedir. Böylece alfa sayısı .80 olan bir ölçeğin verileri sonucunda elde edilen farklılık bilgilerinin %80 oranında güvenli ve %20 oranında bir hata payına sahip olduğu anlaşılmaktadır.

3.2.5. Verilerin Analizi

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan anket formu vasıtasıyla elde edilen veriler, bilgisayar ortamına, üzerinde istatistikî işlemler yapılabilecek biçimde kodlanmış ve kullanılan istatistik programı vasıtasıyla sayısal değerlere dönüştürülmüştür. SPSS 18.0 (Statistical Package for Social Sciences) istatistik paket programı kullanılmıştır. Çalışmada örneklem grubu %95 güven aralığında ve %4.23 hata payında temsil kabiliyeti olan geçerli 534 anket formu değerlendirmeye alınmıştır.

Araştırmada kullanılan anket formunun ikinci bölümünü oluşturan ölçekler likert tipi ölçek olarak dizayn edilmiştir. Örneklem grup ölçeklerde sunulan önermelere hangi ölçüde katılıp katılmadığını beşli derecelendirme çerçevesinde belirtmiştir. Elde edilen verilerin hatasız bir şekilde yorumlanabilmesi için, beşli ölçek dereceleri aralık sayısının 5'e bölünmesiyle 0.80 ($5-1=4$; $4/5=0.80$) oranında eşit aralıklara bölünmüştür. Böylece katılım düzeyleri puanları; Hiç katılmıyorum/çok az (1,00-1,80), Katılmıyorum/az (1,81-2,60), Kararsızım-Orta (2,61-3,40), Katılıyorum/fazla (3,41-4,20), Tamamen katılıyorum/çok fazla (4,21-5,00) olarak biçimlenmiştir.

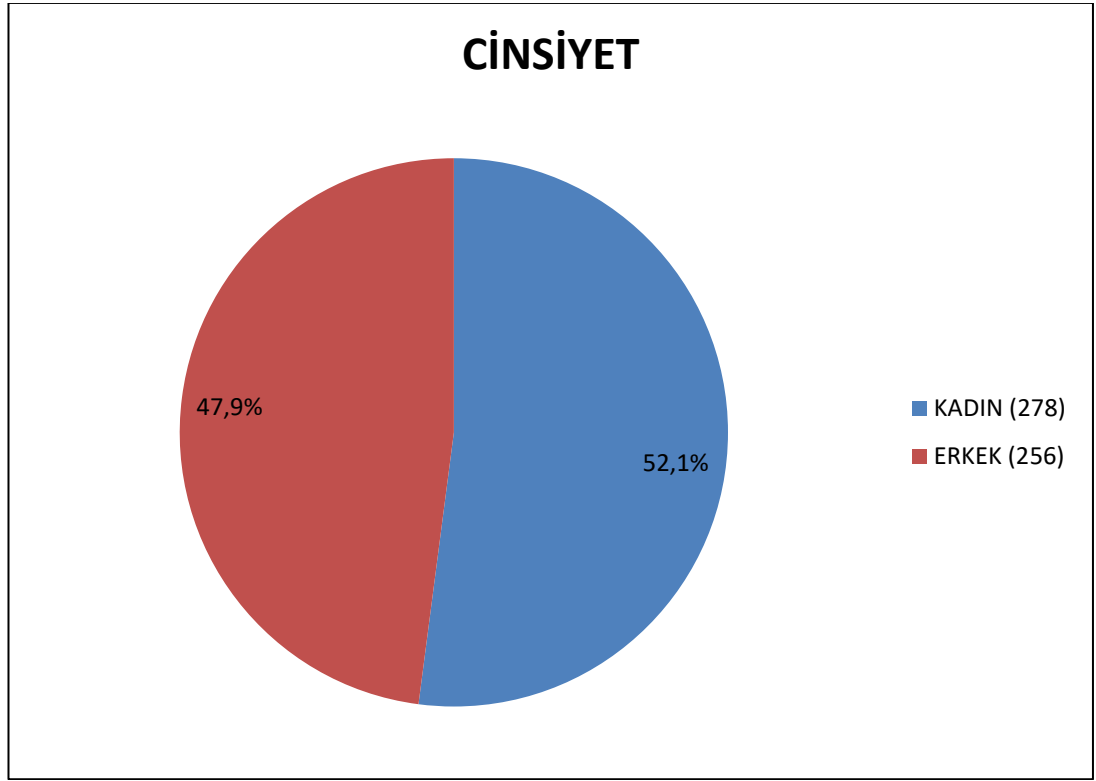
Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde öncelikle, veri toplama aracı olarak kullanılan anket formunun birinci kısmındaki verilerin değerlendirilmesi amacıyla tanımlayıcı istatistik yöntemlerinden frekans dağılımı ve çapraz tablolar kullanılmıştır. Veri toplama aracı olan anket formunun ikinci kısmını oluşturan ölçeklerde ise ölçeklerdeki ifadelerle ilişkin görüşlerin ortalama değerleri (\bar{x}) ve anlamlılık düzeyleri (p) verilmiş ve bu değerlere göre tutumlar ifade edilmeye çalışılmıştır.

Öte yandan ölçeklerin değerlendirilmesinde, değişkenler arası ilişkilerin tespitinde parametrik istatistik tekniklerinden "t test", "Anova", "Regresyon analizi", "Korelasyon analizi" ve "Faktör analizi" testlerinden faydalanılmıştır. Düz ve çapraz tablolar elde edilmiştir. Verilerin istatistiksel analizi ve yorumlarda, $p<0,05$ anlamlılık düzeyi dikkate alınmıştır.

3.3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

3.3.1. Örneklem Grubun Demografik Özellikleri

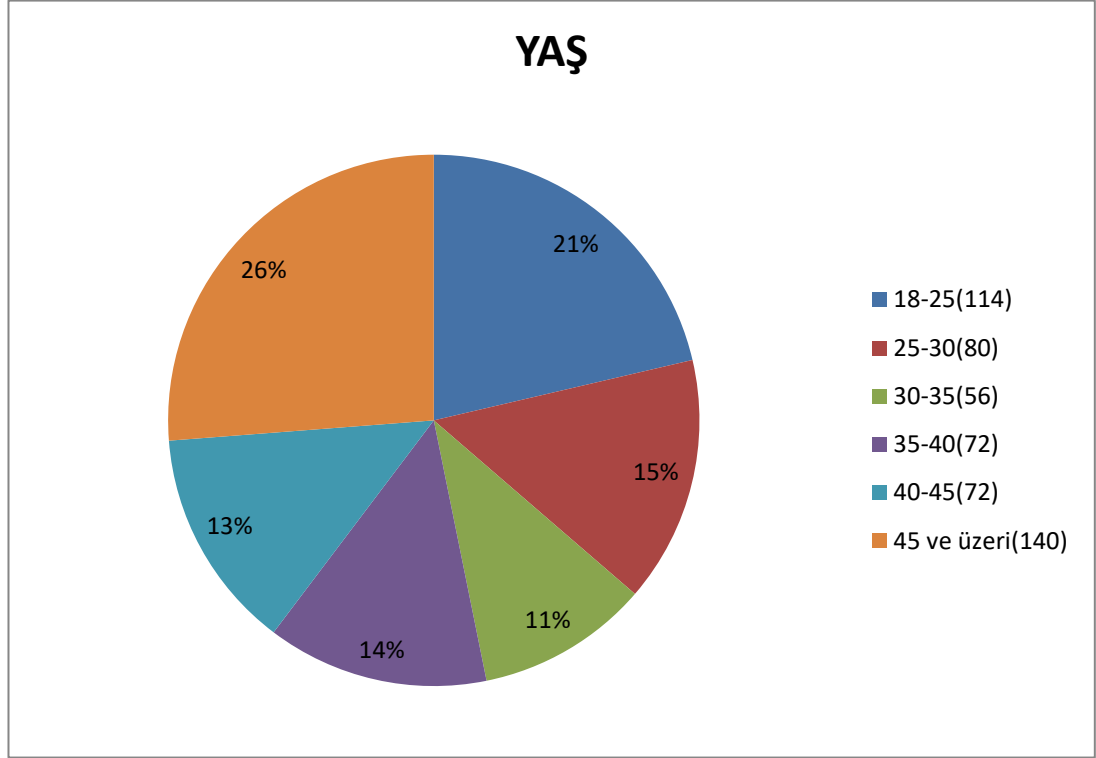
Kırıkkale’de yaşayan insanların Kamu Düzeni Hakkındaki düşüncelerini ve kendilerini güvende hissedip hissetmediklerini tespit etmek bağlamında yapılan bu araştırmada öncelikli olarak örneklem grubun demografik özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Demografik bilgiler açısından cinsiyet ve yaşa göre analizler tercih edilmiş olup tespit edilen temel demografik bilgiler ile araştırma konumuz arasında bir bağlantının olup olmadığı çalışma içinde ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Şekil 1. Görüşülenlerin Cinsiyet Durumu

Örneklem grub içerisinde yer alan insanların cinsiyet durumu ilk olarak değerlendirildiğinde öncelikli olarak belirtilmelidir ki bayan ve erkek sayıları arasında bir dengenin oluşabilmesine dikkat edilmiştir. Bu çerçevede örneklem kitlemizdeki kadınların oranı %52,1 olarak belirirken erkeklerin oranı ise %47,9 olarak belirmiştir. Böylece kadın ve erkek oranı nispeten dengede tutulmaya çalışılmıştır. Böylece cinsiyetler arası farklılıkların olup olmadığı hususunda

yapılacak istatistiklerdeki bulguların daha sağlam verilere dayandırılması sağlanmıştır.

Şekil 2. Görüşülenlerin Yaş Dağılımı

Araştırmamızın evreni Kırıkkale’de yaşayan 18 yaş ve üzeri insanlardan oluşmaktadır. Bu çerçevede 534 kişiden oluşan örneklem grubumuzun 114 kişi ile %21’i 18-25 yaş arası kişilerden, 80 kişi ile %15’i 25-30 yaş arası kişilerden, 56 kişi ile %11’i 30-35 yaş arası kişilerden, 72 kişi ile %14’ü 35-40 yaş arası kişilerden ve son olarak 140 kişi ile %26’sı 45 ve üzeri yaşlarda olan kişilerden oluşmaktadır. Örneklem grubun yoğun olarak 18-25 yaş ve 45 ve üzeri yaş aralığında olması araştırmamızdaki genç ve yaşlı nüfus arasındaki görüş farklılıklarını da ortaya çıkarmak açısından önemlidir.

3.3.2. Cinsiyete Göre Kamu Düzeni Hakkındaki Düşünceler

İçinde yaşanılan şehirdeki kamu düzeni ve kentin sorunları hakkındaki duyarlılık düzeyleri kamusal düzene dair bilinç düzeyini gösterebilir. Bu çerçevede hazırlanmış olan ölçekle Kırıkkale ilinde yaşayan insanların kamu düzenine dair bakış açıları ölçek soruları ile belirlenmeye çalışılmıştır. Bu maksatla oluşturulan

ölçek 15 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelere örneklemin vermiş olduğu puanlamaların kamu düzeni ile ilgili görüş düzeylerini göstermesi beklenmektedir. Maddelerin değerlendirilmesi beşli likert ölçeği esasına göre yapılmıştır. Değerlendirmede t testi kullanılmış ve anlamlılık düzeyi olarak tamamen katılım ve hiç katılmama orta noktası olan üç puanı ve bu noktadan eksi veya artı yönde farklılaşma esas alınmıştır.

Tablo 1. Cinsiyete Göre Kamu Düzeni Hakkındaki Düşünceler T Testi

	Cinsiyet	N	Mean	t	Sig. (2-tailed)
İlimizde kolluk kuvvetleri görevlerini layıkıyla yapmaktadır.(Polis,Zabıta)	Kadın	278	3,4712	-,356	,722
	Erkek	256	3,5078		
İlimizde sağlık görevlileri görevlerini layıkıyla yapmaktadır.	Kadın	278	3,4101	-1,276	,202
	Erkek	256	3,5313		
İlimizde eğitim görevlileri görevlerini layıkıyla yapmaktadır.	Kadın	278	3,3237	-1,140	,255
	Erkek	256	3,4297		
Mahalle muhtarı görevini layıkıyla yapmaktadır	Kadın	278	3,1799	-,954	,341
	Erkek	256	3,2891		
Belediye başkanı görevini layıkıyla yapmaktadır	Kadın	278	3,2518	-,557	,578
	Erkek	256	3,3125		
Kamu güvenliğiyle ilgili adli suçlar hemen değerlendirilmektedir.	Kadın	278	3,2734	1,893	,059
	Erkek	256	3,0938		
Trafik hizmetleri yeterli ve güvenli durumdadır.	Kadın	278	3,1223	1,759	,079
	Erkek	256	2,9375		
Kamu görevlileri vatandaşa karşı kibar ve ilgili yaklaşmaktadır.	Kadın	278	2,8921	-,886	,376
	Erkek	256	2,9844		
Gürültü ve çevre kirliliği ile ilgili çalışmalar iyi düzeydedir.	Kadın	278	2,8777	-,122	,903
	Erkek	256	2,8906		
Çevre temizliği ile ilgili çalışmalar yeterli düzeydedir.	Kadın	278	2,9424	-,103	,918
	Erkek	256	2,9531		
Binalar ve diğer inşa edilen yapılar belli bir düzen içermektedir.	Kadın	278	2,9281	2,689	,007
	Erkek	256	2,6250		
Kent yöneticilerine ulaşmak ve görüşmek zor değildir.	Kadın	278	2,9137	,362	,718
	Erkek	256	2,8750		
Toplu taşıma hizmetleri yeterli ve güvenli düzeydedir.	Kadın	278	2,8417	1,014	,311
	Erkek	256	2,7344		
Alt geçit, üst geçit ve yaya yolu yeterli ve güvenli düzeydedir.	Kadın	278	2,5755	1,427	,154
	Erkek	256	2,4141		
Tehlikeli sokak hayvanlarına karşı alınan önlemler yeterli düzeydedir	Kadın	278	2,2518	-2,526	,012
	Erkek	256	2,5469		

Örneklem grup içerisinde yer alan kişilerin cinsiyet durumlarına göre kamu düzeni hakkındaki düşüncelerinin değerlendirilmesi bağlamında ilk olarak kadın ve erkeklerin ölçek maddelerine yapmış oldukları ortalama puanların ifade edilmesi gerekmektedir.

İlimizdeki kolluk kuvvetleri görevlerini layıkıyla yapmaktadır ifadesinin sorulduğu ölçek önermesine örneklem içerisindeki kadınlar 3,47 ortalama puanlama yaparken, örneklem grup içerisinde yer alan erkekler 3,50 ortalama puanlama yapmışlardır. Yapılan puanlamalar dikkate alındığında bu önermeye ilişkin kadın ve erkeklerin düşüncelerinin genel itibarıyla katılıyorum yönünde olduğu ve cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediğini söyleyebiliriz.

İlimizdeki sağlık görevlileri görevlerini layıkıyla yapmaktadır biçimindeki ölçek önermesine örneklem içerisindeki kadınlar 3,41 ortalama puanlama yaparken, örneklem grup içerisinde yer alan erkekler 3,53 ortalama puanlama yapmışlardır. Yapılan puanlamalar dikkate alındığında bu önermeye ilişkin olarak da kadın ve erkeklerin düşüncelerinin genel itibarıyla katılıyorum yönünde olduğu ve cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediğini söyleyebiliriz.

İlimizdeki eğitim görevlileri görevlerini layıkıyla yapmaktadır biçimindeki ölçek önermesine örneklem içerisindeki kadınlar 3,32 ortalama puanlama yaparken, örneklem grup içerisinde yer alan erkekler 3,42 ortalama puanlama yapmışlardır. Yapılan puanlamalar incelendiğinde bu önermeye ilişkin kadınların daha hassas olduğunu söylemek mümkündür. Bu anlamda Kırıkkale’de yaşayan kadınların çocuklarının eğitimi noktasında eğitim görevlilerinden daha fazla bir beklenti içinde olduklarını söyleyebiliriz.

Mahalle muhtarı görevlerini layıkıyla yapmaktadır biçimindeki ölçek önermesine örneklem içerisindeki kadınlar 3,17 ortalama puanlama yaparken, örneklem grup içerisinde yer alan erkekler 3,28 ortalama puanlama yapmışlardır. Burada yapılan puanlamada kadınların daha düşük bir eğilim göstermesinin temel sebebi olarak ilde yaşayan kadınların muhtarlıklara dair ilgi düzeylerinin düşük olması gösterilebilir.

Belediye başkanı görevlerini layıkıyla yapmaktadır biçimindeki ölçek önermesine örneklem içerisindeki kadınlar 3,25 ortalama puanlama yaparken, örneklem grup içerisinde yer alan erkekler 3,31 ortalama puanlama yapmışlardır. Bu

önermede de yine kadınların belediye başkanından daha fazla beklenti içinde olduğunu görebiliyoruz. Bir Orta Anadolu kenti olan Kırıkkale’de kadınların sosyal faaliyet alanlarının kısıtlı olduğunu varsaydığımızda belediye başkanının kadınlara yönelik bir sosyal faaliyet alanı ya da sosyal tesis gibi yerler inşa ettirmesinde fayda olduğu söylenebilir.

Kamu güvenliğiyle ilgili adli suçlar hemen değerlendirilmektedir biçimindeki ölçek önermesine örneklem içerisindeki kadınlar 3,27 ortalama puanlama yaparken, örneklem grup içerisinde yer alan erkekler 3,09 ortalama puanlama yapmışlardır. Bu konuda erkeklerin daha hassas olduğu söylenebilir.

Trafik hizmetleri yeterli ve güvenli durumdadır biçimindeki ölçek önermesine örneklem içerisindeki kadınlar 3,12 ortalama puanlama yaparken, örneklem grup içerisinde yer alan erkekler 2,93 ortalama puanlama yapmışlardır. Ülke genelinde olduğu gibi Kırıkkale’de de kadınlara nazaran erkeklerin trafikte daha çok vakit geçirdiğini söyleyebiliriz. Dolayısıyla trafikte kadınlara göre erkeklerin daha sık aksaklıklarla karşılaşma ihtimali yüksektir. Bu da tıpkı bu önermede olduğu gibi erkeklerin trafik hizmetlerinden beklentisinin fazla olmasına yol açmaktadır.

Kamu görevlileri vatandaşa karşı kibar ve ilgili yaklaşmaktadır biçimindeki ölçek önermesine örneklem içerisindeki kadınlar 2,89 ortalama puanlama yaparken, örneklem grup içerisinde yer alan erkekler 2,98 ortalama puanlama yapmışlardır. Bu ortalamadan da anlaşılacağı üzere kadınlar kamu görevlilerinden daha fazla beklenti içerisindedirler.

Gürültü ve çevre kirliliği ile ilgili çalışmalar iyi düzeydedir biçimindeki ölçek önermesine örneklem içerisindeki kadınlar 2,87 ortalama puanlama yaparken, örneklem grup içerisinde yer alan erkekler 2,89 ortalama puanlama yapmışlardır. Verilen ortalama puanlar dikkate alındığında hem kadınların hem de erkeklerin gürültü ve çevre kirliliği ile ilgili görüşlerinin birbirine yakın seviyede olduğunu söyleyebiliriz.

Çevre temizliği ile ilgili çalışmalar yeterli düzeydedir biçimindeki ölçek önermesine örneklem içerisindeki kadınlar 2,94 ortalama puanlama yaparken, örneklem grup içerisinde yer alan erkekler 2,95 ortalama puanlama yapmışlardır. Cinsiyete göre verilen ortalama puanlar dikkate alındığında her iki kesimin de görüşlerinin birbirine yakın seviyede olduğunu söyleyebiliriz. Ancak bir önceki

gürültü ve çevre kirliliği ile ilgili çalışmalar iyi düzeydedir biçimindeki ölçek önermesine verilen puanlamalar da dikkate alındığında bu konuda gerek mahalli idarenin gerekse idari kolluk birimlerinin çalışmalarını artırması gerektiğini söyleyebiliriz.

Binalar ve diğer inşa edilen yapılar belli bir düzen içermektedir biçimindeki ölçek önermesine örneklem içerisindeki kadınlar 2,92 ortalama puanlama yaparken, örneklem grup içerisinde yer alan erkekler 2,62 ortalama puanlama yapmışlardır. Görüldüğü üzere bu konuya dair görüşlerde erkeklerin daha karamsar olduğu göze çarpmaktadır.

Kent yöneticilerine ulaşmak ve görüşmek zor değildir biçimindeki ölçek önermesine örneklem içerisindeki kadınlar 2,91 ortalama puanlama yaparken, örneklem grup içerisinde yer alan erkekler 2,87 ortalama puanlama yapmışlardır. Puanlamalar dikkate alındığında erkeklerin bu konuda daha fazla beklenti içerisinde oldukları saptanabilir.

Toplu taşıma hizmetleri yeterli ve güvenli düzeydedir biçimindeki ölçek önermesine örneklem içerisindeki kadınlar 2,84 ortalama puanlama yaparken, örneklem grup içerisinde yer alan erkekler 2,73 ortalama puanlama yapmışlardır. Verilen puan ortalamaları dikkate alındığında Kırıkkale’de toplu taşıma hizmetlerinin artırılması ve güvenlik düzeylerinin yoğunlaştırılmasında fayda olduğu söylenebilir.

Alt geçit, üst geçit ve yaya yolu yeterli ve güvenli düzeydedir biçimindeki ölçek önermesine örneklem içerisindeki kadınlar 2,57 ortalama puanlama yaparken, örneklem grup içerisinde yer alan erkekler 2,41 ortalama puanlama yapmışlardır. Verilen ortalama puanlar dikkate alındığında hem kadınların hem de erkeklerin oldukça düşük bir ortalama yaptıkları görülmektedir. Puan ortalamaları her iki kesim için de katılmıyorum ifadesinde bulduklarını göstermektedir. Bu dikkat çekici ortalama, Kırıkkale’de alt geçit, üst geçit ve yaya yolu sayılarının artırılması ve güvenli düzeye getirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Merkez ilçede yaya yoğunluğu dikkate alındığında bu konuyla ilgili bir çalışmanın yeterli düzeye getirilmesi kişilerin mal ve can güvenliği açısından oldukça önemlidir.

Son olarak tehlikeli sokak hayvanlarına karşı alınan önlemler yeterli düzeydedir biçimindeki ölçek önermesine örneklem içerisindeki kadınlar 2,25

ortalama puanlama yaparken, örneklem grup içerisinde yer alan erkekler 2,54 ortalama puanlama yapmışlardır. Yapılan ortalama puanlamalar dikkate alındığında her iki kesimin de oldukça düşük bir ortalama buldukları görülmektedir. Daha çok katılmıyorum aralığında görüş bildirilen bu önerme bu konuyla ilgili kapsamlı bir iyileştirme çalışması yapılması gerektiğini göstermektedir. Başboş sokak hayvanlarının yaralayıcı bir saldırıya yol açabileceği gibi aynı zamanda taşıdıkları hastalıklar noktasında da bireylere ciddi zararlar verebileceğini söyleyebiliriz. Kadınların erkeklere göre daha hassas olduğunu verilen ortalama puanlardan da görebiliyoruz. Tehlikeli sokak hayvanlarına karşı alınan önlemler yeterli düzeydedir biçimindeki ölçek önermesine dair örneklem kitlemizin yaptığı puanlamalar bu konuyla ilgili bir iyileştirme çalışmasının yapılması gerektiğini göstermektedir. Gerek mahalli idarelerin gerekse merkezi idare organlarının hayvan barınakları ve hayvan rehabilite tesisleri gibi yapılarının kapasitesini artırması ve başboş hayvanların sokaklardan toplanması noktasında geniş kapsamlı bir çalışma yapması gerektiği aşikardır.

3.3.3.Cinsiyete Göre Kırıkkale’de Kendini Güvende Hissetme Düzeyi

Cinsiyete göre kamu düzeni hakkındaki düşüncelerin belirlenmesine dair yapılan incelemeden sonra yine aynı örneklem kitlenin Kırıkkale’de kendini güvende hissedip hissetmediği ile ilgili olarak da bir ölçek hazırlanmıştır. Bu çerçevede hazırlanmış olan ölçekle Kırıkkale ilinde yaşayan insanların kendini güvende hissetme düzeylerine dair bakış açıları ölçek soruları ile belirlenmeye çalışılmıştır. Bu maksatla oluşturulan ölçek 19 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelere örneklemin vermiş olduğu puanlamaların güven duygusu ile ilgili görüş düzeylerini göstermesi beklenmektedir. Maddelerin değerlendirilmesi beşli likert ölçeği esasına göre yapılmıştır. Değerlendirmede t testi kullanılmış ve anlamlılık düzeyi olarak tamamen katılım ve hiç katılmama orta noktası olan üç puanı ve bu noktadan eksi veya artı yönde farklılaşma esas alınmıştır.

Tablo 2. Cinsiyete göre Kırıkkale’de Kendini Güvende Hissedip Hissetmeme Düzeyi

	Cinsiyet	N	Mean	t	Sig. (2-tailed)
Evinizde, mahallenizde hırsızlıklara karşı kendinizi güvende hissetme düzeyiniz	Kadın	278	2,3094	-,580	,562
	Erkek	256	2,3750		
Evinizde, mahallenizde darp olaylarına karşı kendinizi güvende hissetme düzeyiniz	Kadın	278	2,7050	,645	,519
	Erkek	256	2,6094		
Hırsızlık olaylarına karşı önlem alma düzeyiniz	Kadın	278	2,9281	,245	,806
	Erkek	256	2,8984		
Kent in ya da mahallenin sokaklarının güvenlik derecesi	Kadın	278	2,4245	,378	,706
	Erkek	256	2,3828		
Çocuklarımızı tek başlarına sokağa çıkmalarına izin verme durumunuz	Kadın	278	2,1295	-,940	,348
	Erkek	256	2,2266		
Bayanların sokakta güvenlik içinde olduklarına dair inancınız	Kadın	278	2,0072	-,693	,489
	Erkek	256	2,0781		
Arabanızın sokakta zarar göreceğini düşünme düzeyiniz	Kadın	278	2,6475	-,077	,939
	Erkek	256	2,6563		
Alışveriş yapılan yerlerin dürüst olduğuna dair düşünceniz	Kadın	278	2,6475	,516	,606
	Erkek	256	2,5938		
Polis ve zabitanın herkese eşit davrandığına dair inancınız	Kadın	278	2,7482	1,914	,056
	Erkek	256	2,5313		
Suçluların gerekli ceza ile cezalandırıldığına dair inancınız	Kadın	278	2,5971	-,039	,969
	Erkek	256	2,6016		
Park, bahçe, piknik alanı gibi yerlerin temiz ve güvenli olduğuna dair inancınız	Kadın	278	2,4964	1,047	,296
	Erkek	256	2,3750		
Sokakta başboş tehlikeli hayvanlar olmasının engellendiğine dair inancınız	Kadın	278	2,1511	-	2,773
	Erkek	256	2,4844		
Sokakta bireylerin ahlaksız hareketleri ile karşılaşma düzeyiniz	Kadın	278	2,8345	-	1,030
	Erkek	256	2,9609		
Taciz, laf atma gibi olaylara maruz kalma düzeyiniz	Kadın	278	2,8417	3,677	,000
	Erkek	256	2,3828		
Alkollü insanların sokakta serbestçe dolaşabildiğine dair gözlemleriniz	Kadın	278	2,8921	-	1,051
	Erkek	256	3,0234		
Gıda ürünü satan kasap, market, manav gibi işletmelere gıda denetimi yapıldığına dair inancınız	Kadın	278	2,3885	-,243	,808
	Erkek	256	2,4141		
Umuma açık yerlerde bulaşıcı hastalık kapma ihtimaline karşı kendinizi güvende hissetme düzeyiniz	Kadın	278	2,5180	-,563	,574
	Erkek	256	2,5781		
Trafikte kendinizi güvende hissetme düzeyiniz	Kadın	278	2,4748	,209	,835
	Erkek	256	2,4531		
Kentte dilencilerle karşılaşma düzeyiniz	Kadın	278	4,0791	1,365	,173
	Erkek	256	3,9063		

Örnekleme grubu içerisinde yer alan kişilerin cinsiyet durumlarına göre güven hissi hakkındaki düşüncelerinin değerlendirilmesi bağlamında ilk olarak kadın ve erkeklerin ölçek maddelerine yapmış oldukları ortalama puanların ifade edilmesi gerekmektedir.

Evinizde, mahallenizde hırsızlıklara karşı kendinizi güvende hissetme düzeyiniz ifadesinin sorulduğu ölçek önermesine örneklem içerisindeki kadınlar 2,30 ortalama puanlama yaparken, örneklem grubu içerisinde yer alan erkekler 2,37 ortalama puanlama yapmışlardır. Her iki kesimin de yaptığı ortalama puanlar dikkate alındığında oldukça düşük bir puanlama ile katılmıyorum noktasında bir görüş bildirdiklerini söyleyebiliriz. Kişilerin evlerinde kendilerini güvende hissetmemeleri oldukça önemli bir sorundur. Bu sorunun çözümü için idari kolluk birimlerinin devriye sayılarının artırılması, mahallelere mobese tipi güvenlik sistemlerinin kurulması gibi hususlar bir çözüm önerisi olarak değerlendirilebilir.

Evinizde, mahallenizde darp olaylarına karşı kendinizi güvende hissetme düzeyiniz ifadesinin sorulduğu ölçek önermesine örneklem içerisindeki kadınlar 2,70 ortalama puanlama yaparken, örneklem grubu içerisinde yer alan erkekler 2,60 ortalama puanlama yapmışlardır. Yine bir önceki madde olan evinizde, mahallenizde darp olaylarına karşı kendinizi güvende hissetme düzeyiniz ifadesinin sorulduğu önermede de olduğu gibi insanların evlerinde olası bir darp olayına maruz kalmak noktasındaki endişesi oldukça yüksektir.

Hırsızlık olaylarına karşı önlem alma düzeyiniz ifadesinin sorulduğu ölçek önermesine örneklem içerisindeki kadınlar 2,92 ortalama puanlama yaparken, örneklem grubu içerisinde yer alan erkekler 2,89 ortalama puanlama yapmışlardır. Önceki iki önermede insanların hırsızlık ya da darp olaylarından duyduğu endişenin boyutunun yüksek olduğunu ifade etmiştik. Bu önermede kişilerin önlem noktasında yeterli tedbir almakta başarısız olacakları ön yargısı ya da alternatifleri bilmemesi gibi hususların birer etken olduğu söyleyebiliriz.

Kentin ya da mahallenin sokaklarının güvenlik derecesi ifadesinin sorulduğu ölçek önermesine örneklem içerisindeki kadınlar 2,42 ortalama puanlama yaparken, örneklem grubu içerisinde yer alan erkekler 2,38 ortalama puanlama yapmışlardır. Her iki kesimin de yaptığı ortalamalar oldukça düşüktür ve bu konuyla ilgili kapsamlı bir iyileştirme çalışmasının yapılması gerektiğini göstermektedir. Daha

önce de ifade edildiği gibi bu sorunun çözümü için idari kolluk birimlerinin devriye sayılarının artırılması, mahallelere mobese tipi güvenlik sistemlerinin kurulması gibi hususlar bir çözüm önerisi olarak değerlendirilebilir.

Çocuklarınızı tek başlarına sokağa çıkmalarına izin verme durumunuz ifadesinin sorulduğu ölçek önermesine örneklem içerisindeki kadınlar 2,12 ortalama puanlama yaparken, örneklem grup içerisinde yer alan erkekler 2,22 ortalama puanlama yapmışlardır. Her iki kesimin de yaptığı ortalama puanlar dikkate alındığında oldukça düşük bir seyirde olduğunu söyleyebiliriz. Bu önermenin daha önceki; kentin ya da mahallenin sokaklarının güvenlik derecesi ifadesinin sorulduğu önermeyle bağlı olduğunu söyleyebiliriz. Bireyler güvenli olduğunu düşünmedikleri sokaklara çocuklarının tek başlarına çıkmasını istememektedir. Bu tutum aileler gözüyle haklı bir tutum olsa da çocukların dört duvar arasında büyümesine, ev içerisinde sadece teknolojik cihazlarla vakit geçirmesine ve dolayısıyla tam manası ile bir çocukluk yaşayamamasına sebep olabilir. Bu da yetişen nesillerin girişken, atılgan ve özgüvenli olmasında bir engel teşkil etme olasılığına sahiptir.

Bayanların sokakta güvenlik içinde olduklarına dair inancınız ifadesinin sorulduğu ölçek önermesine örneklem içerisindeki kadınlar 2,00 ortalama puanlama yaparken, örneklem grup içerisinde yer alan erkekler 2,07 ortalama puanlama yapmışlardır. Her iki kesim de söz konusu önermeye oldukça düşük bir puanlama yapmışlardır. Görünen o ki bayanların sokakta güvenlik içinde olduklarına dair önermeye hem kadınlar hem de erkekler birbirine yakın ve oldukça olumsuz bir değerlendirme yapmışlardır. Sokaklarda alınan güvenlik tedbirlerinin artırılması ve rahatsız edici hareketlerde bulunanlara güvenlik birimlerince derhal müdahale edilmesi ya da daha geniş kapsamlı bir çalışmanın yapılması gerektiği görülmektedir.

Arabanızın sokakta zarar göreceğini düşünme düzeyiniz ifadesinin sorulduğu ölçek önermesine örneklem içerisindeki kadınlar 2,64 ortalama puanlama yaparken, örneklem grup içerisinde yer alan erkekler 2,65 ortalama puanlama yapmışlardır. Her iki kesimin de birbirine yakın bir ortalama puanlama yaptıkları görülmektedir. Kişilerin araçlarının sokakta zarar göreceği hissi ve bu konudaki endişesi birbirine yakın düzeyde olduğu gibi aynı zamanda bu konuya dair yaklaşımlarının da karamsar olduğu ifade edilebilir.

Alışveriş yapılan yerlerin dürüst olduğuna dair düşünceniz ifadesinin sorulduğu ölçek önermesine örneklem içerisindeki kadınlar 2,64 ortalama puanlama yaparken, örneklem grup içerisinde yer alan erkekler 2,59 ortalama puanlama yapmışlardır. Özellikle son dönemlerde gıda ürünleri üzerinde yapılan çeşitli inceleme ve araştırmalarda zararlı katkı maddelerine rastlanılmaktadır. Örneklem kitlemizin alışveriş yapılan yerlerin dürüst olduğuna dair düşünceniz ifadesinin sorulduğu ölçek önermesine düşük puanlamada bulunması bu tarz araştırma sonuçlarının kişiler üzerindeki kaygı düzeyini artırmış olmasıyla ifade edilebilir.

Polis ve zabitanın herkese eşit davrandığına dair inancınız ifadesinin sorulduğu ölçek önermesine örneklem içerisindeki kadınlar 2,74 ortalama puanlama yaparken, örneklem grup içerisinde yer alan erkekler 2,53 ortalama puanlama yapmışlardır. Kadın ve erkeklerin yaptığı ortalama puanlamalar dikkate alındığında kadınlar kararsız-orta seviyelerinde erkekler ise katılmıyorum seviyelerinde bir görüş bildirmişlerdir. Erkeklerin kadınlara göre daha olumsuz olan bu bakış açısının temel sebebi polis ve zabıta ile kadınlardan daha çok karşılaşma ihtimalinin bulunması olarak ifade edilebilir.

Suçluların gerekli ceza ile cezalandırıldığına dair inancınız ifadesinin sorulduğu ölçek önermesine örneklem içerisindeki kadınlar 2,59 ortalama puanlama yaparken, örneklem grup içerisinde yer alan erkekler 2,60 ortalama puanlama yapmışlardır. Her iki kesimin de yaptıkları ortalama puanlama dikkate alındığında ortak görüşün katılmıyorum seviyesinde olduğu fark edilmektedir. Örneklem kitlemizin yaptığı bu ortalamadan yola çıkarak kişilerin cezaların daha fazla caydırıcı olmasını beklediğini ifade edebiliriz.

Park, bahçe, piknik alanı gibi yerlerin temiz ve güvenli olduğuna dair inancınız ifadesinin sorulduğu ölçek önermesine örneklem içerisindeki kadınlar 2,49 ortalama puanlama yaparken, örneklem grup içerisinde yer alan erkekler 2,37 ortalama puanlama yapmışlardır. İnsanların günlük hayatlarında karşılaştıkları sorun ve sıkıntıları unutmak ve hoşça vakit geçirmek için park, bahçe ve piknik alanı gibi yerleri kullandıklarını söyleyebiliriz. Ancak bu yerlerin temiz ve güvenli olması kişilerin gerek aileleri ile gerekse bireysel olarak yaptıkları ziyaretlerde kişilerin sükun ve huzuru için oldukça önemlidir. Örneklem kitlemizde hem kadınların hem de erkeklerin park, bahçe, piknik alanı gibi yerlerin temiz ve güvenli olduğuna dair

inancınız ifadesinin sorulduğu ölçek önermesine yaptığı puanlamalar oldukça düşük ve katılmıyorum seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu da mahalli idarelerin ve kolluk birimlerinin bu tarz alanlarla ilgili ıslah ve güvenlik çalışmaları yapmasının zaruri olduğunu göstermektedir.

Sokakta başıboş tehlikeli hayvanlar olmasının engellendiğine dair inancınız ifadesinin sorulduğu ölçek önermesine örneklem içerisindeki kadınlar 2,15 ortalama puanlama yaparken, örneklem grup içerisinde yer alan erkekler 2,48 ortalama puanlama yapmışlardır. Bir önceki testimizin tehlikeli sokak hayvanlarına karşı alınan önlemler yeterli düzeydedir biçimindeki ölçek önermesine verilen cevaplara paralel olarak örneklem kitlemiz bu konuda yapılan çalışmaların yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Yapılan ortalama puanlamaya baktığımızda hem kadınların hem de erkeklerin oldukça düşük ve katılmıyorum seviyesinde bir görüş barındırdıklarını söyleyebiliriz. Daha önce de ifade edildiği üzere gerek mahalli idarelerin gerekse merkezi idare organlarının hayvan barınakları ve hayvan rehabilite tesisleri gibi yapılarının kapasitesini artırması ve başıboş hayvanların sokaklardan toplanması noktasında geniş kapsamlı bir çalışma yapması gerektiği rahatlıkla söylenebilir.

Sokakta bireylerin ahlaksız hareketleri ile karşılaşma düzeyiniz ifadesinin sorulduğu ölçek önermesine örneklem içerisindeki kadınlar 2,83 ortalama puanlama yaparken, örneklem grup içerisinde yer alan erkekler 2,96 ortalama puanlama yapmışlardır. Örneklem kitlemizin yaptığı ortalama puanlamalar dikkate alındığında her ne kadar kadınlar ve erkeklerin birbirine yakın görüşte olduğunu görsek de kadınların bu konuda daha hassas ve olumsuz görüşte olduğunu söyleyebiliriz.

Taciz, laf atma gibi olaylara maruz kalma düzeyiniz ifadesinin sorulduğu ölçek önermesine örneklem içerisindeki kadınlar 2,84 ortalama puanlama yaparken, örneklem grup içerisinde yer alan erkekler 2,38 ortalama puanlama yapmışlardır. Örneklem kitlemizin yaptığı puanlamalar dikkate alındığında taciz ve laf atma olaylarına maruz kalmanın kadınlar ve erkekler noktasında her iki kesim için de rahatsız edici ve yoğun olduğunu söylemek mümkündür.

Alkollü insanların sokakta serbestçe dolaşabildiğine dair gözlemleriniz ifadesinin sorulduğu ölçek önermesine örneklem içerisindeki kadınlar 2,89 ortalama puanlama yaparken, örneklem grup içerisinde yer alan erkekler 3,02 ortalama puanlama yapmışlardır. Her iki kesimin de yaptığı ortalama dikkate alındığında

alkollü insanların sokakta serbestçe dolaşabildiğine dair gözlemlerinizi ifadesinin sorulduğu ölçek önermesine yüksek puanlama yapılmıştır. Yani bir başka ifadeyle her iki kesim de alkollü insanlara sokakta orta düzeyde rastlamaktadır.

Gıda ürünü satan kasap, market, manav gibi işletmelere gıda denetimi yapıldığına dair inancınız ifadesinin sorulduğu ölçek önermesine örneklem içerisindeki kadınlar 2,38 ortalama puanlama yaparken, örneklem grup içerisinde yer alan erkekler 2,41 ortalama puanlama yapmışlardır. Her iki kesimin de yaptığı ortalama puanlama dikkate alındığında gıda ürünü satan kasap, market, manav gibi işletmelere gıda denetimi yapıldığına dair inancınız ifadesinin sorulduğu ölçek önermesine düşük puanlama yaptıkları görülmektedir. Bir diğer ifadeyle kişilerin kasap, market, manav gibi yerlerin denetlendiğine dair inançları düşüktür.

Umuma açık yerlerde bulaşıcı hastalık kapma ihtimaline karşı kendinizi güvende hissetme düzeyiniz ifadesinin sorulduğu ölçek önermesine örneklem içerisindeki kadınlar 2,51 ortalama puanlama yaparken, örneklem grup içerisinde yer alan erkekler 2,57 ortalama puanlama yapmışlardır. Örneklem kitemizin yaptığı ortalama puanlamalar dikkate alındığında umuma açık yerlerde bulaşıcı hastalık kapma ihtimaline karşı kendinizi güvende hissetme düzeyiniz ifadesinin sorulduğu ölçek önermesine verdiği yanıtlar, güven hissi düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir.

Trafikte kendinizi güvende hissetme düzeyiniz ifadesinin sorulduğu ölçek önermesine örneklem içerisindeki kadınlar 2,47 ortalama puanlama yaparken, örneklem grup içerisinde yer alan erkekler 2,45 ortalama puanlama yapmışlardır. Örneklem kitemizin yaptığı ortalama puanlamalar dikkate alındığında Trafikte kendinizi güvende hissetme düzeyiniz ifadesinin sorulduğu ölçek önermesine oldukça düşük bir puanlama yapıldığı görülmektedir. Yani bir diğer ifadeyle kişilerin trafikte kendilerini güvende hissetme oranları düşüktür. Bu minvalde trafik ışıkları, hız kontrolü ve radar uygulamaları, yaya geçiti gibi uygulamaların yaygınlaştırılmasında ve sık aralıklarla uygulanmasında fayda olacağı söylenebilir.

Son olarak kentte dilencilerle karşılaşma düzeyiniz ifadesinin sorulduğu ölçek önermesine örneklem içerisindeki kadınlar 4,07 ortalama puanlama yaparken, örneklem grup içerisinde yer alan erkekler 3,90 ortalama puanlama yapmışlardır. Örneklem kitemizin yaptığı ortalama puanlamalar dikkate alındığında şehirde

dilencilerle karşılaşma düzeyiniz ifadesinin sorulduğu ölçek önermesine oldukça yüksek bir puanlama yapıldığı görülmektedir. Yani bir diğer ifade ile kişilerin sokakta dilencilerle karşılaşma düzeyi yüksektir. Görülüyor ki dilenci sorunu ülkemiz genelinde olduğu gibi Kırıkkale’de de var olan bir sorundur. Örneklem kitlemizin yaptığı bu dikkat çekici ortalama Kırıkkale’de dilencilerle ilgili bir çalışmanın yapılmasının gerekli olduğunu göstermiştir. Bu minvalde gerek mahalli idare kolluğu olan zabıta birimlerinin gerekse merkezi idare kolluk birimlerinin kapsamlı bir çalışma yapmasında ve bu konuda geçerli ve geniş çaplı bir adım atmasında fayda olduğunu söyleyebiliriz.

3.3.4. Yaş Gruplarına Göre Kamu Düzeni Hakkındaki Düşünceler

Bireyin yaşadığı şehirdeki düzene dair algısı yaş gruplarına göre farklılık gösterebilir. Bu çerçevede hazırlanmış olan ölçekle Kırıkkale ilinde yaşayan insanların kamu düzenine dair bakış açıları ölçek soruları ile yaş aralıklarına göre belirlenmeye çalışılmıştır. Bu maksatla oluşturulan ölçek 15 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelere örneklemin vermiş olduğu puanlamaların kamu düzeni ile ilgili görüş düzeylerini göstermesi beklenmektedir. Maddelerin değerlendirilmesi beşli likert ölçeği esasına göre yapılmıştır. Değerlendirmede t testi kullanılmış ve anlamlılık düzeyi olarak tamamen katılım ve hiç katılmama orta noktası olan üç puanı ve bu noktadan eksi veya artı yönde farklılaşma esas alınmıştır.

Tablo 3. Yaş Gruplarına Göre Kamu Düzeni Hakkındaki Düşünceler Anova Testi

		N	Mean	Std. Deviation	F	sig
İlimizde kolluk kuvvetleri görevlerini layıkıyla yapmaktadır. (Polis,Zabıta)	18-25	114	3,6316	1,09110	2,202	,053
	25-30	80	3,1500	1,26391		
	30-35	56	3,6250	1,10474		
	35-40	72	3,6667	1,06149		
	40-45	72	3,4722	1,15029		
	45 ve üzeri	140	3,4286	1,29827		
	Toplam	534	3,4888	1,18736		
İlimizde sağlık görevlileri görevlerini layıkıyla yapmaktadır.	18-25	114	3,3860	1,10916	,915	,471
	25-30	80	3,3500	1,09197		
	30-35	56	3,6071	1,09010		
	35-40	72	3,5278	1,12553		
	40-45	72	3,6389	1,21384		
	45 ve üzeri	140	3,4286	1,02587		
	Toplam	534	3,4682	1,10002		
İlimizde eğitim görevlileri görevlerini layıkıyla yapmaktadır.	18-25	114	3,2807	1,04338	1,951	,084
	25-30	80	3,3750	1,16244		
	30-35	56	3,7143	1,03948		
	35-40	72	3,1667	1,17485		
	40-45	72	3,4722	1,02052		
	45 ve üzeri	140	3,3714	1,03425		
	Toplam	534	3,3745	1,07948		
Mahalle muhtarı görevini layıkıyla yapmaktadır	18-25	114	3,3684	1,33876	2,165	,057
	25-30	80	2,9250	1,26065		
	30-35	56	3,3929	1,21623		
	35-40	72	3,3333	1,32154		
	40-45	72	3,4444	1,19728		
	45 ve üzeri	140	3,0714	1,41240		
	Toplam	534	3,2322	1,32178		
Belediye başkanı görevini layıkıyla yapmaktadır	18-25	114	3,4035	1,30159	,653	,659
	25-30	80	3,2750	1,19042		
	30-35	56	3,3571	1,27106		
	35-40	72	3,3611	1,03876		
	40-45	72	3,1944	1,29614		
	45 ve üzeri	140	3,1571	1,34256		
	Toplam	534	3,2809	1,25827		
Kamu güvenliğiyle ilgili adli suçlar hemen değerlendirilmektedir.	18-25	114	3,3333	1,03622	3,674	,003
	25-30	80	2,9500	1,10121		
	30-35	56	3,1071	,98495		
	35-40	72	3,5278	1,10022		
	40-45	72	3,3056	1,08302		
	45 ve üzeri	140	3,0000	1,13796		
	Toplam	534	3,1873	1,09688		
Trafik hizmetleri yeterli ve güvenli durumdadır.	18-25	114	3,1053	1,21472	2,778	,017
	25-30	80	2,6250	1,30602		
	30-35	56	3,1071	1,21623		
	35-40	72	3,1667	1,22187		
	40-45	72	3,2778	1,12866		
	45 ve üzeri	140	2,9857	1,15669		
	Toplam	534	3,0337	1,21389		
Kamu görevlileri vatandaşa karşı kibar ve ilgili yaklaşmaktadır.	18-25	114	2,7544	1,33411	4,123	,001
	25-30	80	2,6250	1,09516		
	30-35	56	3,3571	,94250		
	35-40	72	3,0000	1,27820		

	40-45	72	3,2500	1,07140		
	45 ve üzeri	140	2,9000	1,20132		
	Toplam	534	2,9363	1,20337		
Gürültü ve çevre kirliliği ile ilgili çalışmalar iyi düzeydedir.	18-25	114	2,7895	1,25841	1,979	,080
	25-30	80	2,6750	1,21983		
	30-35	56	3,0357	1,09485		
	35-40	72	3,1944	1,31769		
	40-45	72	3,0000	1,25597		
	45 ve üzeri	140	2,8000	1,15802		
	Toplam	534	2,8839	1,22421		
Çevre temizliği ile ilgili çalışmalar yeterli düzeydedir.	18-25	114	3,0000	1,34362	4,989	,000
	25-30	80	2,6750	1,15589		
	30-35	56	3,1071	1,05621		
	35-40	72	3,3056	1,18249		
	40-45	72	3,2500	1,21898		
	45 ve üzeri	140	2,6571	1,11091		
	Toplam	534	2,9476	1,21168		
Binalar ve diğer inşa edilen yapılar belli bir düzen içermektedir.	18-25	114	2,9474	1,33597	7,788	,000
	25-30	80	2,0750	1,21983		
	30-35	56	2,6786	1,08052		
	35-40	72	3,1667	1,35314		
	40-45	72	3,1111	1,31680		
	45 ve üzeri	140	2,7286	1,23407		
	Toplam	534	2,7828	1,30722		
Kent yöneticilerine ulaşmak ve görüşmek zor değildir.	18-25	114	3,0000	1,34362	1,540	,176
	25-30	80	2,6250	1,09516		
	30-35	56	3,0000	1,07872		
	35-40	72	2,9444	1,34152		
	40-45	72	3,0833	1,17185		
	45 ve üzeri	140	2,8000	1,24195		
	Toplam	534	2,8951	1,23590		
Toplu taşıma hizmetleri yeterli ve güvenli düzeydedir.	18-25	114	2,6842	1,30564	4,025	,001
	25-30	80	2,5750	1,14488		
	30-35	56	2,6071	1,18596		
	35-40	72	3,1111	1,29523		
	40-45	72	3,2222	1,09058		
	45 ve üzeri	140	2,6857	1,16968		
	Toplam	534	2,7903	1,22245		
Alt geçit, üst geçit ve yaya yolu yeterli ve güvenli düzeydedir.	18-25	114	2,5088	1,39687	6,598	,000
	25-30	80	2,0250	,99333		
	30-35	56	2,6786	1,34984		
	35-40	72	3,1111	1,33802		
	40-45	72	2,6389	1,32480		
	45 ve üzeri	140	2,3000	1,22739		
	Toplam	534	2,4981	1,30915		
Tehlikeli sokak hayvanlarına karşı alınan önlemler yeterli düzeydedir	18-25	114	2,4386	1,39554	3,671	,003
	25-30	80	2,2250	1,24245		
	30-35	56	2,4286	1,33290		
	35-40	72	2,7222	1,41643		
	40-45	72	2,7500	1,37123		
	45 ve üzeri	140	2,0857	1,27785		
	Toplam	534	2,3933	1,35279		
1-1,80 Kesinlikle Katılmıyorum, 1,81-2,60 Katılmıyorum, 2,61-3,40 Kararsız Orta, 3,41-4,20 Katılıyorum, 4,21-5 Tamamen Katılıyorum.						

Kişilerin yaş aralıklarına göre kamu düzeni hakkındaki görüşlerinin değerlendirilmesi bağlamında grup istatistikleri incelendikten sonra yaş aralıklarına göre yapılan puanlamalarda anlamlı bir farklılığın olup olmadığı t testi yapılarak tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede her bir ölçek maddesi irdelenmiştir.

İlimizde kolluk kuvvetleri görevlerini layıkıyla yapmaktadır ile ilimizde sağlık görevlileri görevlerini layıkıyla yapmaktadır önermelerinin olduğu maddelere dair yapılan puanlamalarda yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür. Örneklem kitlenin yaptığı puanlamalar daha çok olumlu yönde olup ağırlıklı olarak katılıyorum düzeyinde ve 3,41-4,20 ortalama puan seviyesinde gerçekleşmiştir. Örneklem kitlenin kolluk kuvvetlerine dair yaptığı bu olumlu puanlama ülkemizin son dönemlerinde artan güvenlik endişesinden dolayı artırılan tedbirlere verilen bir destek olarak da yorumlanabilir.

İlimizde eğitim görevlileri görevlerini layıkıyla yapmaktadır önermesinin olduğu maddeye dair yapılan puanlamalarda yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür. Örneklem kitlenin yaptığı puanlamalar daha çok kararsız-orta yönünde bir görüş bildirildiğini göstermiş olup genel olarak 2,61-3,40 ortalama puan seviyesinde gerçekleşmiştir. Burada dikkat çekici bir diğer ayrıntı ise 35-40 yaş aralığındaki kişilerin 3,16 ortalama puan ile en düşük puanlamayı yapmış olmasıdır. Yaş aralığı dikkate alındığında bu kişilerin çocuklarının muhtemel eğitim seviyesinin ortaöğretim düzeyinde olduğu söylenebilir. Dolayısıyla bu kişilerin çocuklarının aldığı eğitim ile ilgili orta kararda oldukları yorumlanabilir.

Mahalle muhtarı görevini layıkıyla yapmaktadır ve belediye başkanı görevini layıkıyla yapmaktadır önermelerinin olduğu maddelere dair yapılan puanlamalarda yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür. Örneklem kitlenin yaptığı puanlama dikkate alındığında her iki önerme için de katılımcıların kararsız-orta düşünce seviyesinde oldukları görülmüştür. Burada dikkat çeken bir diğer ayrıntı ise belediye başkanı ile ilgili önermeye en yüksek puanlamayı 18-25 yaş aralığındaki kişilerin 3,40 ortalama ile yapmış olmasıdır. Bu önermenin bu yaş grubu tarafından yüksek puanlanmasında belediye başkanının genç olmasının da bir faktör olduğu kabul edilebilir.

Kamu güvenliğiyle ilgili adli suçlar hemen değerlendirilmektedir önermesinin olduğu maddeye dair yapılan puanlamalarda yaş grupları arasında anlamlı bir

farklılık bulunduğu görülmüştür. 35-40 yaş aralığındaki bireylerin 3,52 ortalama puan ile katılıyorum düzeyinde bir puanlama yaptığı görülürken öte yandan 2,95 ortalama puan ile 25-30 yaş aralığındaki kişilerin daha çok kararsız-orta yönünde bir puanlama yaptığı görülmüştür. Bu farklılıkların sebebi olarak yaş gruplarına göre adli süreçlere dair duyulan takip ve gözlem isteğinin değişkenlik gösterdiği söylenebilir.

Trafik hizmetleri yeterli ve güvenli durumdadır önermesinin olduğu maddeye dair yapılan puanlamalarda yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür. Örneklem kitlenin yaptığı puanlamalar daha çok kararsız-orta yönünde bir görüş bildirildiğini göstermiş olup genel olarak 2,61-3,40 ortalama puan seviyesinde gerçekleşmiştir.

Kamu görevlileri vatandaşa karşı kibarı ve ilgili yaklaşmaktadır önermesinin olduğu maddeye dair yapılan puanlamalarda yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu görülmüştür. Örneklem kitlenin yaptığı puanlamalar incelendiğinde bu önermeye dair verilen cevaplarda 18-25 yaş arasındaki, 25-30 yaş arasındaki ve 45 yaş ve üzeri yaşlarda bulunan kişilerin en düşük puanlamaları verdiği görülmüştür. Bir diğer ifade ile kamu görevlilerinin vatandaşa karşı kibarı ve ilgili davrandığına dair önermeye örneklem kitlemizdeki en genç ve en yaşlı kişiler tarafından diğer yaş gruplarına göre daha düşük puanlama yapıldığı görülmüştür.

Gürültü ve çevre kirliliği ile ilgili çalışmalar iyi düzeydedir önermesinin olduğu maddeye dair yapılan puanlamalarda yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür. Örneklem kitlenin yaptığı puanlamalar daha çok kararsız-orta yönünde bir görüş bildirildiğini göstermiş olup genel olarak 2,61-3,40 ortalama puan seviyesinde gerçekleşmiştir.

Çevre temizliği ile ilgili çalışmalar yeterli düzeydedir önermesinin olduğu maddeye dair yapılan puanlamalarda yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu görülmüştür. Örneklem kitlemizin yaptığı puanlama incelendiğinde yaş grupları arasında en düşük puanlamayı 2,65 ile 45 yaş ve üzeri bir yaşta olan kişilerin yaptığı fark edilmiştir. Yani yaş gruplarının bu önermeyle ilgili farklı düşündüğünü söylemekle beraber en olumsuz görüşe sahip olanların ise en yaşlı kişiler olduğunu ifade edebiliriz.

Binalar ve diğer inşa edilen yapılar belli bir düzen içermektedir önermesinin olduğu maddeye dair yapılan puanlamalarda yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu görülmüştür. Örneklem kitlenin yaptığı puanlama incelendiğinde 35-45 yaş arası orta yaş olarak değerlendirilebilecek kesimin 18-35 yaş aralığındaki genç yaştakilere ve 45 ve üzeri yaştaki kişilere göre daha olumlu olduğu söylenebilir. Bir diğer ifadeyle genç ve ileri yaşta olanların orta yaşta olanlara göre bu önermeye verdiği puanlama daha olumsuz yönde gerçekleşmiştir. Bunun altındaki sebep yaşlıların ulaşım zorluğu yaşayabilmesi gençlerin ise daha geniş alanlar isteme ihtimalinin olması şeklinde yorumlanabilir.

Kent yöneticilerine ulaşmak ve görüşmek zor değildir önermesinin olduğu maddeye dair yapılan puanlamalarda yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür. Örneklem kitlenin yaptığı puanlamalar daha çok kararsız-orta yönünde bir görüş bildirildiğini göstermiş olup genel olarak 2,61-3,40 ortalama puan seviyesinde gerçekleşmiştir.

Toplu taşıma hizmetleri yeterli ve güvenli düzeydedir önermesinin olduğu maddeye dair yapılan puanlamalarda yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu görülmüştür. Bunun bir sebebi olarak örneklem kitledeki kişilerin arabalarının olup olmaması noktasında bir puanlama yapma ihtimalinin yüksek olmasıdır. Çünkü kişilerin yaptığı puanlamalara bakıldığında en düşük ortalama en genç yaş aralıklarının verdiği görülmüştür. Buradan hareketle henüz genç yaşta olanların diğer yaş gruplarına göre kişisel araçlarının olma ihtimalinin daha düşük olduğunu ve diğerlerine göre toplu taşıma hizmetlerine daha çok gereksinim duyduklarını söyleyebiliriz.

Alt geçit, üst geçit ve yaya yolu yeterli ve güvenli düzeydedir önermesinin olduğu maddeye dair yapılan puanlamalarda yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu görülmüştür. Örneklem kitlenin yaptığı puanlamalar dikkate alındığında en genç ve en yaşlı kişilerin en düşük puanlamayı verdiği görülmektedir. Dolayısıyla ulaşım kolaylığı ve trafik güvenliği açısından alt geçit, üst geçit ve yaya yollarının sayılarının artırılması, mevcut olanların ise güvenliğinin sağlanmasına ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

Tehlikeli sokak hayvanlarına karşı alınan önlemler yeterli düzeydedir önermesinin olduğu maddeye dair yapılan puanlamalarda yaş grupları arasında

anlamli bir farklılık bulunduğu görülmüştür. Örneklem kitlenin yaptığı puanlamalar incelendiğinde 45 yaş ve üzerindeki kişilerin en düşük puanlamayı yaptığı görülmektedir. Dolayısıyla yaşlılık sebebiyle tehlikeli sokak hayvanlarından korunmakta zorlanacak olan kişilerin diğer yaş gruplarına göre bu konuda daha karamsar ve endişeli olduğunu söyleyebiliriz.

3.3.5. Yaş Gruplarına Göre Kırıkkale’de Kendini Güvende Hissetme Düzeyi

Kişilerin yaşadığı Şehirdeki güven hissine dair algısı yaş gruplarına göre farklılık gösterebilir. Bu çerçevede hazırlanmış olan ölçekle Kırıkkale ilinde yaşayan insanların Kırıkkale’de kendilerini güvende hissetme düzeyine dair bakış açıları ölçek soruları ile yaş aralıklarına göre belirlenmeye çalışılmıştır. Bu maksatla oluşturulan ölçek 19 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelere örneklemin vermiş olduğu puanlamaların kamu düzeni ile ilgili görüş düzeylerini göstermesi beklenmektedir. Maddelerin değerlendirilmesi beşli likert ölçeği esasına göre yapılmıştır. Değerlendirmede t testi kullanılmış ve anlamlılık düzeyi olarak tamamen katılım ve hiç katılmama orta noktası olan üç puanı ve bu noktadan eksi veya artı yönde farklılaşma esas alınmıştır.

Tablo 4. Yaş Gruplarına Göre Kırıkkalede Görüşülenlerin Kendilerini Güvende Hissetme Durumu Anova Testi

		N	Mean	Std. Deviation	F	sig
Evinizde, mahallenizde hırsızlıklara karşı kendinizi güvende hissetme düzeyiniz	18-25	114	2,3509	1,29657	4,974	,000
	25-30	80	2,0500	1,18962		
	30-35	56	2,7143	1,13961		
	35-40	72	2,7778	1,42633		
	40-45	72	2,4722	1,43372		
	45 ve üzeri	140	2,0571	1,21010		
	Toplam	534	2,3408	1,30519		
Evinizde, mahallenizde darp olaylarına karşı kendinizi güvende hissetme düzeyiniz	18-25	114	2,8246	1,26383	3,092	,009
	25-30	80	2,3250	1,13377		
	30-35	56	3,1786	3,85231		
	35-40	72	2,9722	1,39387		
	40-45	72	2,6111	1,42962		
	45 ve üzeri	140	2,3714	1,16510		
	Toplam	534	2,6592	1,74122		
Hırsızlık olaylarına karşı önlem alma düzeyiniz	18-25	114	3,1754	1,27776	1,571	,166
	25-30	80	2,7750	1,32144		
	30-35	56	3,0714	1,20389		
	35-40	72	2,9167	1,47036		
	40-45	72	2,6944	1,53493		
	45 ve üzeri	140	2,8286	1,46883		
	Toplam	534	2,9139	1,39554		
Kentin ya da mahallenin	18-25	114	2,4035	1,30159	1,266	,277

sokaklarının güvenlik derecesi	25-30	80	2,2250	1,17973		
	30-35	56	2,5714	1,05928		
	35-40	72	2,6667	1,38401		
	40-45	72	2,3889	1,44919		
	45 ve üzeri	140	2,3143	1,21789		
	Toplam	534	2,4045	1,27365		
Çocuklarımızı tek başlarına sokağa çıkmalarına izin verme durumunuz	18-25	114	2,4035	1,18784	3,621	,003
	25-30	80	2,2250	1,09052		
	30-35	56	2,0000	1,04447		
	35-40	72	2,1111	1,25098		
	40-45	72	1,7222	1,02397		
	45 ve üzeri	140	2,3000	1,29582		
Toplam	534	2,1760	1,19210			
Bayanların sokakta güvenlik içinde olduklarına dair inancınız	18-25	114	2,0702	1,30159	,733	,599
	25-30	80	1,8500	1,09197		
	30-35	56	2,0714	,93141		
	35-40	72	2,1111	1,22825		
	40-45	72	1,9444	1,16146		
	45 ve üzeri	140	2,1286	1,22235		
Toplam	534	2,0412	1,18551			
Arabanızın sokakta zarar göreceğini düşünme düzeyiniz	18-25	114	2,9298	1,26014	1,430	,212
	25-30	80	2,5250	1,25259		
	30-35	56	2,6071	1,27463		
	35-40	72	2,6667	1,50117		
	40-45	72	2,5556	1,30965		
	45 ve üzeri	140	2,5571	1,26532		
Toplam	534	2,6517	1,30608			
Alışveriş yapılan yerlerin dürüst olduğuna dair düşünceniz	18-25	114	2,6667	1,30802	,193	,965
	25-30	80	2,6750	1,15589		
	30-35	56	2,5000	1,06173		
	35-40	72	2,5833	1,21898		
	40-45	72	2,6111	1,26219		
	45 ve üzeri	140	2,6286	1,17738		
Toplam	534	2,6217	1,20473			
Polis ve zabitanın herkese eşit davrandığına dair inancınız	18-25	114	2,4737	1,31842	2,179	,055
	25-30	80	2,5250	1,33098		
	30-35	56	2,5714	1,24838		
	35-40	72	3,0556	1,27698		
	40-45	72	2,7778	1,30246		
	45 ve üzeri	140	2,6000	1,30742		
Toplam	534	2,6442	1,30980			
Suçluların gerekli ceza ile cezalandırıldığına dair inancınız	18-25	114	2,4737	1,38392	2,467	,032
	25-30	80	2,3750	1,20521		
	30-35	56	2,3571	1,15095		
	35-40	72	2,8333	1,26714		
	40-45	72	2,5556	1,41311		
	45 ve üzeri	140	2,8286	1,25774		
Toplam	534	2,5993	1,29962			
Park, bahçe, piknik alanı gibi yerlerin temiz ve güvenli olduğuna dair inancınız	18-25	114	2,3333	1,36107	,848	,516
	25-30	80	2,3750	1,24651		
	30-35	56	2,4286	1,24838		
	35-40	72	2,7222	1,37608		
	40-45	72	2,4722	1,43372		
	45 ve üzeri	140	2,4000	1,36134		
Toplam	534	2,4382	1,34448			
Sokakta başıboş tehlikeli hayvanlar olmasının engellendiğine dair inancınız	18-25	114	2,2632	1,43935	2,268	,047
	25-30	80	2,4250	1,43884		
	30-35	56	2,0357	1,15938		
	35-40	72	2,5556	1,45243		
	40-45	72	2,6111	1,56147		
	45 ve üzeri	140	2,1143	1,25283		
Toplam	534	2,3109	1,39309			
Sokakta bireylerin ahlaksız	18-25	114	3,1754	1,47093	3,875	,002

hareketleri ile karşılaşma düzeyiniz	25-30	80	3,3000	1,47897		
	30-35	56	2,5714	1,35991		
	35-40	72	2,7222	1,37608		
	40-45	72	2,8889	1,51570		
	45 ve üzeri	140	2,6571	1,25676		
	Toplam	534	2,8951	1,41959		
Taciz, laf atma gibi olaylara maruz kalma düzeyiniz	18-25	114	3,0351	1,48103	6,262	,000
	25-30	80	3,0750	1,46499		
	30-35	56	2,4643	1,43925		
	35-40	72	2,4167	1,47036		
	40-45	72	2,5833	1,52676		
	45 ve üzeri	140	2,2143	1,26824		
Toplam	534	2,6217	1,46093			
Alkollü insanların sokakta serbestçe dolaşabildiğine dair gözlemleriniz	18-25	114	3,1228	1,48229	,836	,524
	25-30	80	2,9250	1,44761		
	30-35	56	2,7143	1,54584		
	35-40	72	2,9444	1,53723		
	40-45	72	3,0833	1,39162		
	45 ve üzeri	140	2,8714	1,33488		
Toplam	534	2,9551	1,44110			
Gıda ürünü satan kasap, market, manav gibi işletmelere gıda denetimi yapıldığına dair inancınız	18-25	114	2,6491	1,24077	3,050	,010
	25-30	80	2,2000	1,10694		
	30-35	56	2,3929	1,09010		
	35-40	72	2,5833	1,32951		
	40-45	72	2,5278	1,31054		
	45 ve üzeri	140	2,1571	1,14597		
Toplam	534	2,4007	1,21609			
Umuma açık yerlerde bulaşıcı hastalık kapma ihtimaline karşı kendinizi güvende hissetme düzeyiniz	18-25	114	2,6140	1,31370	,680	,639
	25-30	80	2,5250	1,16895		
	30-35	56	2,5357	1,19033		
	35-40	72	2,6667	1,21028		
	40-45	72	2,6389	1,36666		
	45 ve üzeri	140	2,4000	1,18017		
Toplam	534	2,5468	1,23757			
Trafikte kendinizi güvende hissetme düzeyiniz	18-25	114	2,5614	1,19019	1,794	,112
	25-30	80	2,2250	1,11350		
	30-35	56	2,5000	1,09545		
	35-40	72	2,7500	1,28644		
	40-45	72	2,4444	1,26590		
	45 ve üzeri	140	2,3714	1,20157		
Toplam	534	2,4644	1,20102			
Kente dilencilerle karşılaşma düzeyiniz	18-25	114	4,1754	1,39687	1,386	,228
	25-30	80	3,8750	1,47875		
	30-35	56	3,7857	1,51014		
	35-40	72	3,8889	1,47806		
	40-45	72	4,2778	1,24722		
	45 ve üzeri	140	3,9143	1,57080		
Toplam	534	3,9963	1,46375			
1-1,80 Kesinlikle Katılmıyorum/çok az, 1,81-2,60 Katılmıyorum/az, 2,61-3,40 Kararsız Orta, 3,41-4,20 Katılıyorum/fazla, 4,21-5 Kesinlikle Katılıyorum/çok fazla.						

Kişilerin yaş aralıklarına göre kamu düzeni hakkındaki görüşlerinin değerlendirilmesi bağlamında grup istatistikleri incelendikten sonra yaş aralıklarına göre yapılan puanlamalarda anlamlı bir farklılığın olup olmadığı t testi yapılarak tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede her bir ölçek maddesi irdelenmiştir.

Evinizde, mahallenizde hırsızlıklara karşı kendinizi güvende hissetme düzeyiniz önermesinin olduğu maddeye dair yapılan puanlamalarda yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu görülmüştür. Örneklem kitlenin yaptığı puanlamalar incelendiğinde 45 yaş ve üzerindeki kişilerin en düşük puanlamayı yaptığı görülmektedir. Dolayısıyla yaşlılık sebebiyle hırsızlık olaylarından korunmakta zorlanacak olan kişilerin diğer yaş gruplarına göre bu konuda daha karamsar ve endişeli olduğunu söyleyebiliriz. Genel olarak yaş düzeyi farklılığı ile ilgili kişilerin kendilerini korumasında farklılık arz edecek bir fiziki yapıda olabileceği öngörülebilir. Bu sebepten dolayı yaş grupları arasında evinizde, mahallenizde hırsızlıklara karşı kendinizi güvende hissetme düzeyiniz önermesine verilen yanıtların farklılık içermesinin doğal olduğu söylenebilir.

Evinizde, mahallenizde darp olaylarına karşı kendinizi güvende hissetme düzeyiniz önermesinin olduğu maddeye dair yapılan puanlamalarda yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür. Örneklem kitlenin yaptığı puanlamalar daha çok kararsız-orta yönünde bir görüş bildirildiğini göstermiş olup genel olarak 2,61-3,40 ortalama puan seviyesinde gerçekleşmiştir. Bunun yanında 25-30 yaş aralığı ile 45 ve üzeri yaş aralığındaki kişilerin yaptıkları ortalama puanları dikkate aldığımızda daha düşük bir güven düzeyinde olduklarını söyleyebiliriz. 25-30 yaş aralığındaki kişilerin 2,32 ortalama ile, 45 ve üzeri yaş aralığındaki kişilerin 2,37 ortalama ile diğer yaş gruplarının aksine güven hissini biraz daha düşük olduğunu görebiliyoruz.

Hırsızlık olaylarına karşı önlem alma düzeyiniz önermesinin olduğu maddeye dair yapılan puanlamalarda yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür. Örneklem kitlenin yaptığı puanlamalar dikkate alındığında kişilerin daha çok kararsız-orta yönünde bir görüş bildirdiğini söyleyebileceğimiz gibi genel olarak 2,61-3,40 ortalama puan seviyesinde bir puanlama yaptıklarını söyleyebiliriz. Bunun sebebi olarak kişilerin önlem alma konusundaki bilinç düzeylerinin düşük olduğu gösterilebilir.

Kentin ya da mahallenin sokaklarının güvenlik derecesi önermesinin olduğu maddeye dair yapılan puanlamalarda yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür. Örneklem kitlenin yaptığı puanlamalar daha çok katılmıyorum/az yönünde bir görüş bildirildiğini göstermiş olup genel olarak 1,81-

2,60 ortalama puan aralığında gerçekleşmiştir. Bu sonuçtan da anlaşılacağı üzere örneklem kitleden hareketle kentte yaşayan kişilerin kentin ya da mahallenin sokaklarının güvenlik derecesi hakkında olumsuz bir görüşte olduğunu söyleyebiliriz. Bu sonuç kentin genelinde ve mahallelerde bir takım güvenlik önlemlerinin alınması gerektiğini ifade etmektedir.

Çocuklarınızın tek başlarına sokağa çıkmalarına izin verme durumunuz önermesinin sorulduğu maddeye dair yapılan puanlamalarda yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu görülmüştür. Bunun sebebi olarak örneklem kitlemizdeki yaş gruplarının geniş aralıkta olmasından dolayı katılan kişilerin çocuklarının farklı yaş aralıklarında olma ihtimali gösterilebilir. Katılımcıların çocuklarının yaşlarının birbirinden farklı olması verdikleri cevapların da farklı olmasını doğrudan etkileyen bir faktör olarak kabul edilebilir.

Bayanların sokakta güvenlik içinde olduklarına dair inancınız önermesinin sorulduğu maddeye dair yapılan puanlamalarda yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür. Örneklem kitlenin yaptığı puanlamalar daha çok katılmıyorum/az yönünde bir görüş bildirildiğini göstermiş olup genel olarak 1,81-2,60 ortalama puan aralığında gerçekleşmiştir. Bu sonuçlar da kentte yaşayan her yaş grubundaki insanların, bayanların sokakta güvenlik içinde olduklarına dair inanç düzeyinin zayıf olduğunu göstermektedir.

Arabanızın sokakta zarar göreceğini düşünme düzeyiniz önermesinin sorulduğu maddeye dair yapılan puanlamalarda yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür. Her yaş grubundaki insanların araçlarını sokağa bırakırken ortalama olarak aynı hassasiyette ve endişe düzeyinde olduklarını söyleyebiliriz.

Alışveriş yapılan yerlerin dürüst olduğuna dair düşünceniz önermesinin sorulduğu maddeye dair yapılan puanlamalarda yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür. Yaş gruplarının bu önermeye dair yaptığı puanlamalar dikkate alındığında birbirlerine yakın bir ortalama elde edildiğini söyleyebiliriz.

Polis ve zabitanın herkese eşit davrandığına dair inancınız önermesinin sorulduğu maddeye dair yapılan puanlamalarda yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür. Bu önermeye dair yapılan puanlamalar dikkate

alındığında en düşük puanlamayı 18-25 yaş arasındaki kişilerin yaptığını söyleyebiliriz. Bir diğer ifadeyle 18-25 yaş aralığındaki kişilerin polis ve zabıtaban diğer yaş gruplarına göre daha fazla beklenti içerisinde olduklarını söyleyebiliriz.

Suçluların gerekli ceza ile cezalandırıldığına dair inancınız önermesinin sorulduğu maddeye dair yapılan puanlamalarda yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür. Ancak örneklem kitlemizdeki yaş gruplarının yaptığı ortalama puanlamalar dikkate alındığında suçluların gerekli ceza ile cezalandırıldığına dair inanç düzeyinin ortalamanın altında olduğunu söyleyebiliriz.

Park, bahçe, piknik alanı gibi yerlerin temiz ve güvenli olduğuna dair inancınız önermesinin sorulduğu maddeye dair yapılan puanlamalarda yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür. Önermeye yapılan puanlamalar dikkate alındığında her yaş grubu için oldukça düşük bir ortalamanın gerçekleştiğini ve katılmıyorum seviyesinde bir eğilim olduğunu söyleyebiliriz. Bu durum da park, bahçe, piknik alanı gibi yerlerin temiz ve güvenli hale getirilmesi noktasında daha fazla çalışma yapılmasının gerekli olduğunu göstermektedir.

Sokakta başıboş tehlikeli hayvanlar olmasının engellendiğine dair inancınız önermesinin sorulduğu maddeye dair yapılan puanlamalarda yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür. Örneklem kitlemizdeki yaş gruplarının sokakta başıboş tehlikeli hayvanlar olmasının engellendiğine dair inancınız önermesine oldukça düşük puanlama yaptıkları görülmektedir. Bu durum örneklem kitlemizden yola çıkarak kentteki insanlarda sokaktaki başıboş tehlikeli hayvanların engellenmediğine dair genel bir kanaat olduğunu göstermektedir. Bunun sebebi kentte yaşayan insanların başıboş tehlikeli hayvanlarla çok sık karşılaşması olarak gösterilebilir. Dolayısıyla daha önce de ifade edildiği üzere gerek mahalli idarelerin gerekse merkezi idare organlarının hayvan barınakları ve hayvan rehabilite tesisleri gibi yapılarının kapasitesini artırması ve başıboş hayvanların sokaklardan toplanması noktasında geniş kapsamlı bir çalışma yapması gerektiği rahatlıkla söylenebilir.

Sokakta bireylerin ahlaksız hareketleri ile karşılaşma düzeyiniz önermesinin sorulduğu maddeye dair yapılan puanlamalarda yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu görülmüştür. Örneklem kitlenin yaptığı ortalama puanlamalar incelendiğinde 18-25 aralığındaki kişilerin 3,17 ortalama puanlama ile 25-30 yaş

aralığındaki kişilerin ise 3,30 ortalama puanlama ile diğer yaş gruplarına göre daha yüksek puanlama yaptıkları görülmektedir. Buradaki farklılıkların temel sebebi kişilerin sokakta ne kadar vakit geçirdikleriyle alakalı olabilir. Dolayısıyla farklı yaş grubundaki insanların sokakta vakit geçirme süreleri de farklılık gösterebileceğinden sokakta bireylerin ahlaksız hareketleri ile karşılaşma düzeyiniz önermesinin sorulduğu maddeye dair yapılan puanlamalarda yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunması normal karşılanabilir.

Taciz, laf atma gibi olaylara maruz kalma düzeyiniz önermesinin sorulduğu maddeye dair yapılan puanlamalarda yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu görülmüştür. Örneklem kitlenin yaptığı ortalama puanlamalar incelendiğinde 18-25 yaş aralığındaki kişileri ile 25-30 yaş aralığındaki kişilerin diğer yaş gruplarına göre daha yüksek puanlama yaptığı görülmektedir. Bir diğer ifadeyle 18-25 yaş aralığındaki kişiler ile 25-30 yaş aralığındaki kişilerin diğer yaş gruplarına göre taciz ve laf atma gibi durumlara daha fazla maruz kaldığını söyleyebiliriz. Örneklem kitlemizdeki en büyük yaş grubu olan 45 ve üzeri yaş aralığında bulunan kişiler ise haliyle en düşük puanlamayı yapmışlardır. Bir diğer ifadeyle 45 ve üzeri yaş grubunda olan kişilerin diğer yaş gruplarına göre taciz ve laf atma durumuna maruz kalma düzeyi daha düşüktür.

Alkollü insanların sokakta serbestçe dolaşabildiğine dair gözlemleriniz önermesinin sorulduğu maddeye dair yapılan puanlamalarda yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür. Örneklem kitlenin yaptığı ortalama puanlamalar incelendiğinde tüm yaş gruplarının daha çok 2,61-3,40 puan aralığında ve orta seviyede bir görüş bildirdikleri görülmektedir. Yaş gruplarının ortalama puanlarının birbirine yakın seviyede gerçekleşmesine dair örneklem kitlemizden hareketle insanlar arasında alkollü insanların sokakta serbestçe dolaşabildiğine dair gözlemlerde ortak bir kanaat olduğunu söylemek mümkündür.

Gıda ürünü satan kasap, market, manav gibi işletmelere gıda denetimi yapıldığına dair inancınız önermesinin sorulduğu maddeye dair yapılan puanlamalarda yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür. Örneklem kitlenin yaptığı ortalama puanlamalar incelendiğinde en düşük puanlamayı 2,15 ortalama puan ile 45 ve üzeri yaş grubunda olan insanların yaptığı görülmektedir. 18-25 yaş aralığındaki katılımcıların ise 2,64 ortalama puan ile en

yüksek puanlamayı yapmış olması dikkat çekicidir. Buna göre gıda ürünü satan kasap, market, manav gibi işletmelere gıda denetimi yapıldığına dair inanç düzeyi en yüksek olan yaş grubu 18-25 yaş aralığındaki katılımcılar iken bu konuda en karamsar olan yaş grubu 45 ve üzeri yaş grubunda olan insanlardır diyebiliriz.

Umuma açık yerlerde bulaşıcı hastalık kapma ihtimaline karşı kendinizi güvende hissetme düzeyiniz önermesinin sorulduğu maddeye dair yapılan puanlamalarda yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür. Örneklem kitlenin yaptığı ortalama puanlamalar incelendiğinde 45 ve üzeri yaş grubundaki katılımcıların yaptığı ortalama puanlamanın diğer yaş gruplarına göre daha düşük olduğu görülmektedir. Dolayısıyla 45 yaş ve üzerindeki kişilerin umuma açık yerlerde bulaşıcı hastalık kapma endişesi diğer yaş gruplarına göre daha fazladır diyebiliriz. 35-40 yaş aralığındaki kişilerin ise 2,66 ortalama puanlama yaptığı dikkate alındığında umuma açık yerlerde bulaşıcı hastalık kapma endişesi diğer yaş gruplarına göre daha az gerçekleşmiştir diyebiliriz

Trafikte kendinizi güvende hissetme düzeyiniz önermesinin sorulduğu maddeye dair yapılan puanlamalarda yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür. Örneklem kitlenin yaptığı ortalama puanlamalar incelendiğinde yaş gruplarının daha çok 1,81-2,60 aralığında bir eğilim gösterdiğini dolayısıyla trafikte kendinizi güvende hissetme düzeyiniz önermesinin sorulduğu maddeye dair katılmıyorum/az değerlendirmesinde bulunduğu görülmektedir. Kişilerin yaya veya bir vasıta ile trafikte kendisini güvende hissetmemesi, üzerinde düşünülmesi gereken bir konu olup kişilerin can ve mal güvenliği açısından oldukça önemli bir meseledir. Kaldırımların genişletilmesi, yaya yolu sayısının artırılması, işaret, işaretçi veya tabelaların sayısının artırılması, trafik denetimlerinin artırılması gibi birçok tedbir kişilerin kendisini trafikte güvende hissetmesini sağlayacak bir takım düzenlemeler olarak öne sürülebilir.

Son olarak kentte dilencilerle karşılaşma düzeyiniz önermesinin sorulduğu maddeye dair yapılan puanlamalarda yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür. Örneklem kitlenin yaptığı ortalama puanlamalar incelendiğinde yaş gruplarının hemen hepsinin yüksek bir puanlama yaptıkları görülmektedir. Bir başka deyişle örneklem kitlemizdeki farklı yaş grubundan olan katılımcıların tamamı şehirdeki dilencilerle karşılaşma düzeyini fazla bulmaktadır.

Kentte dilencilerin faaliyet göstermesinin yasak olduğu ve mahalli idare kolluğu olan zabitanın bunu engellemekle mükellef olduğu göz önüne alındığında buna rağmen insanların dilencilerle yoğun olarak karşılaşması bu konuyla ilgili çalışmaların yetersiz olduğunu göstermektedir. Şehir halkının maddi ve manevi olarak istismar edilmesi suretiyle gelir elde edilmeye çalışılan dilencilik faaliyetleri, kişilerin cadde ve sokaklarda rahat bir şekilde dolaşabilmesini de engellemektedir. Dolayısıyla dilencilik faaliyetinde bulunan kişilerin engellenmesi, bu faaliyetlere dair yaptırımların caydırıcı olması ve tekrarına sebep olan hususların tespit edilmesinde kamu huzuru açısından fayda olacağı söylenebilir.

SONUÇ

Kent yalnızca fiziksel bir mekan değil insan üzerinde psikolojik, kültürel, ekonomik ve sosyal etkileri olan bir yaşam alanıdır. Kentin, içinde yaşayan insanlardan bağımsız düşünölemeyeceği bir gerçektir. İnsanın doğaya müdahalesi sonucu kendi eliyle meydana getirdiği kentin, yine insan üzerinde yaşamsal etkileri olan bir olgu haline geldiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Kent; dönemden, toplumdan bilhassa insanın kendisinden izler taşır. Değişik zamanlarda var olmuş kentlerin kalıntıları incelendiğinde o dönemde yaşamış olan insanların hayat tarzından, ibadetlerinden, ekonomik ve sosyal durumlarından çıkarımlarda bulunulabilir. İnsan, kendi eliyle var ettiği kentte kendinden izler bırakır.

Dolayısıyla kent; sadece fiziksel mekan olarak açıklanabilecek bir kavram değil bilakis insanda ve insanın yaşamına dair dinamiklerin tümünde var olan, dönemden ve toplumdan bağımsız olmayan, toplumun ve insanın tarifinden çıkarımlar sunan adeta yaşayan bir varlık gibi ifade edilebilir.

Kentleşme ise kent nüfusunun ve kent sayısının artması ile kentsel mekanın ve insan ilişkilerinin değişmesi süreci olarak tanımlanabilir. Ancak kentleşme sürecinin dinamikleri dikkate alındığında oldukça önemli ve karmaşık sonuçlar içerdiğini söylemek mümkündür.

Çeşitli itici ve çekici sebeplerin varlığından dolayı kırdan kente göç hareketleri ile meydana gelen kentleşme, kentin yapısında ve insan ilişkilerinde bir değişime yol açmakta ve meydana getirdiği heterojen topluluk içerisinde etkileşimlere sebep olmaktadır. Şüphesiz kentlerdeki suç olgusu bu etkileşimlerden bağımsız değildir.

Kırda herkesin birbirini tanması üzerine kurulmuş olan ortam ve sosyal kontrol, kentteki kalabalık ve karmaşık insan topluluğu üzerinde etkisini gösterememektedir. Bu da kentte kıra oranla daha fazla sapmanın ortaya çıkması sonucunu doğurmaktadır. Gelir dağılımındaki farklılıklar, göç ve göcün yarattığı

sorunlar, göreli yoksunluk, ayrışma, yalnızlık hissi gibi nedenler kentteki suç varlığını tetikleyen temel sebepler arasında gösterilmektedir.

Kentte meydana gelen suç olgusu sadece ekonomik ya da fiziksel zararları açısından irdelenmemelidir. Kentte yaşayan bireylerin suça maruz kalma korkusu ve kentsel mekana dair duyduğu güvensizlik hissi kente bakışını etkilemekte ve artan suçluluk kamu düzeninin sarsılmasına neden olmaktadır.

Karmaşık bir yapı içeren kentte; bireylerin ve genel olarak toplumun her alanda belli bir düzen ve sükun içerisinde olması, güvenlik endişesinin yokluğu, ahlaki kuralların ve bunlara bağlı olarak toplumsal huzurun varlığı anlamlarına gelen kamu düzeni kavramının önemi giderek artmaktadır.

Kentlerde sürekli olarak artan suç oranları, kamu düzeninin korunması noktasında kent güvenliği kavramının önemini de artırmaktadır. Kentsel yaşamın kalitesinde bireylerin güvenlik hissini artırılması öncelikli hale gelmiş olup bu bağlamda kent güvenliğinin sağlanmasına dair çalışmaların artırılması gerektiği söylenebilir. Dolayısıyla varlık nedeni kamu düzeninin sağlanması olan kolluk birimleri, kentsel suçu önlemek ve kentin güvenliğini sağlamak noktasında birincil faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kentsel suçun kamu düzenine etkilerinin incelendiği bu araştırmamızda Kırıkkale örneğinden hareket edilmiş ve çıkarımlar yapılmıştır. Kamu düzeni hakkındaki görüşlerin ve güven hissi düzeyi ile ilgili görüşlerin ölçülmesi adına önermelerin bulunduğu anket çalışması Kırıkkale il merkezinde yaşayan ve 18 yaş üzerinde olan 534 kişiye uygulanmıştır.

Yapılan çalışmaya göre bireylerin Kırıkkale kamu düzeni hakkındaki görüşleri dikkate alındığında bazı hususlarda önemli düzeyde rahatsızlık duydukları tespit edilmiştir. Kişilerin önermelere yaptıkları puanlamalar dikkate alınarak bu konuda çeşitli çıkarımlarda bulunulacaktır.

İlk olarak en düşük puanlama ile dikkat çeken ‘tehlikeli sokak hayvanlarına karşı alınan önlemler yeterli düzeydedir’ önermesi açıklanmalıdır. Örneklem kitlemizden yola çıkarak Kırıkkale’de yaşayan bireylerin sokakta tehlikeli hayvanlarla karşılaşma düzeylerinin yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Başiboş sokak hayvanları, yaralayıcı bir saldırıya neden olabilecekleri gibi aynı zamanda taşıdıkları

hastalıklar ile de insan sağlığını tehdit etmektedirler. Bu durum kamu düzeni kavramı içerisinde açıkladığımız ‘genel sağlık’ ve ‘güvenlik’ ilkeleri ile ilgili hususlarla çelişmekte ve kamu sağlığını tehdit etmektedir. Gerek mahalli idarelerin gerekse merkezi idare birimlerinin konuyla ilgili çalışma yapması gerektiği aşikardır. Hayvan barınakları ve hayvan rehabilite tesisleri gibi yapıların kapasitesinin artırılması ve sokaklardaki başıboş tehlikeli hayvanların toplanması gibi çalışmalar yapılmalıdır.

‘Gürültü ve çevre kirliliği ile ilgili çalışmalar iyi düzeydedir’ önermesine dair yapılan puanlamalarda da yine bireylerin çevre kirliliği ile ilgili durumdan şikayetçi oldukları anlaşılmaktadır. Çevre kirliliği, sonuçları açısından insan sağlığı için oldukça önemli olan bir problemdir. Kirliliğin neden olduğu bakteri ve virüs üremesi zararlı haşeratların da etkisiyle insanları hasta edecek hatta öldürecek boyutlarda sonuçlar doğurabilir. Bu durum yine kamu düzeninin ilkelerinden biri olan genel sağlık kavramıyla çelişmektedir. Dolayısıyla özellikle mahalli idarelerin kontrolünde olan katı atık ve çöp toplama yönetimi iyileştirilmeli, vaktinden önce çöp çıkaran ya da kirliliğe sebep olan kişi veya kuruluşlara yaptırımlar uygulanmalıdır. Çöp toplama alanları ve sokaklar sürekli ve düzenli olarak ilaçlanmalıdır.

‘Binalar ve inşa edilen diğer yapılar belli bir düzen içermektedir’, ‘toplu taşıma hizmetleri yeterli ve güvenli düzeydedir’, ‘alt geçit, üst geçit ve yaya yolu yeterli ve güvenli düzeydedir’ önermelerine dair yapılan puanlamalarda da örneklem kitlemizden hareketle Kırıkkale’de yaşayan bireylerin olumsuz görüşler belirttiklerini görmekteyiz. Tamamı kamu düzeni ilkelerinden güvenlik kavramıyla ilgili olan bu önermelere dair yapılan puanlamalarda düşüklük olması bireylerin Kırıkkale’nin kamu düzeni hakkındaki endişelerini de göstermektedir. Dolayısıyla imar ile ilgili planlama faaliyetlerinin artırılması, toplu taşıma hizmetlerinin iyileştirilmesi ve denetimlerinin artırılması, alt geçit, üst geçit ve yaya yolu gibi düzenlemelerin artırılması, trafik işaret ve işaretçilerinin sayısının artırılması gibi çalışmaların yapılması gerektiği anlaşılmaktadır.

Bireylerin Kırıkkale kamu düzeni hakkındaki görüşlerini açıkladıktan sonra Kırıkkale’de kendilerini güvende hissedip hissetmeme düzeylerinin de açıklanması kentsel suçun kamu düzenine etkileri bağlamında tespitlerin yapılması adına gerekli görülmektedir. Güven hissi, kamu düzeninin özellikle güvenlik ilkesiyle alakalı olup daha önce de açıklandığı üzere kent hayatında birincil öneme sahip bir konu haline

gelmiştir. Bu minvalde anket çalışmamızın ikinci bölümünde kişilerin Kırıkkale’de kendini güvende hissedip hissetmeme düzeyi ile ilgili 19 önerme sorulmuş ve yaptıkları puanlamaların incelenmesi sonucu bazı hususlarda bir takım tespitler yapılmıştır.

‘Kentin ya da mahallelerin güvenlik derecesi’, ‘evinizde mahallenizde hırsızlıklara karşı güvende hissetme düzeyiniz’, ‘evinizde mahallenizde darp olaylarına karşı kendinizi güvende hissetme düzeyiniz’ önermelerine yapılan puanlamalar incelendiğinde kişilerin oldukça düşük bir ortalama yaptıkları gözlemlenmiştir. Kişilerin yaşadıkları ortamda güven içinde olduklarını hissetmeleri kamu düzeni açısından vazgeçilmez bir gerekliliktir. Gerek mülki idare yetkililerinin gerekse mahalli idare yetkililerinin bu konuyla ilgili kentin genelinde ve mahallelerde mobese gibi güvenlik sistemlerinin yaygınlaştırılması, kolluk birimlerinin devriyelerinin sıklaştırılması, mahallelere kolluk birimlerine ait küçük çapta da olsa karakollar inşa edilmesi, mahalle bekçilerinin görevlendirilmesi gibi çalışmalar yapılması gerektiği anlaşılmaktadır.

‘Park, bahçe, piknik alanı gibi yerlerin temiz ve güvenli olduğuna dair inancınız’ önermesine dair yapılan puanlamalar incelendiğinde örneklem kitlemizin oldukça düşük bir ortalama yaptıklarını görmekteyiz. İnsanların gündelik hayatın verdiği stresten ve sorunlardan uzaklaşmak için gerek ailece gerekse bireysel olarak tercih ettikleri park, bahçe, piknik alanı gibi yerlerde bile bir endişe içinde olduklarını görebiliyoruz. İnsanların sosyal bir alanda bile bir sağlık ve güvenlik endişesi içinde olması kente karşı olumlu düşüncelerini yok edebileceği gibi kente olan bağlılıklarını da azaltacaktır. Daha çok mahalli idarelerin görev alanında yer alan park, bahçe ve piknik alanı gibi yerlerin düzenli olarak ilaçlanması, temizlenmesi ve güvenliğinin sağlanması adına kolluk birimlerince sürekli denetlenmesi gibi bir takım çalışmalar yapılması gerektiği anlaşılmaktadır.

‘Alkollü insanların sokakta serbestçe dolaşabildiğine dair gözlemlerinizi’ önermesine dair yapılan puanlamalar dikkate alındığında örneklem kitlemizin bu konudaki rahatsızlık düzeyinin ve endişesinin epeyce fazla olduğu anlaşılmaktadır. Alkollü insanların yaya veya trafikte iken sebep olabilecekleri kazanın yanı sıra alkolün etkisiyle suça yönelebilecekleri de dikkate alındığında oldukça olumsuz sonuçlar doğabileceğini söylemek mümkündür. Dolayısıyla alkollü mekanların

denetiminin yapılması, alkol satışlarının ve tüketiminin kamusal alanda yapılmaması, trafikte sık sık alkol testine dair kontrollerin yapılması gibi önlemlerin alınması gerektiği anlaşılmaktadır.

‘Gıda ürünü satan kasap, market, manav gibi işletmelere gıda denetimi yapıldığına dair inancınız’ önermesine yapılan puanlamalar dikkate alındığında örneklem kitlemizin oldukça karamsar ve endişeli olduğu anlaşılmaktadır. İnsanların gıda gereksinimlerini karşıladıkları kasap, market ve manav gibi işletmelere güven duymamaları oldukça önemli bir konudur. Dolayısıyla gerek mülki idare gerekse mahalli idare kolluk birimleri tarafından gıda denetimlerinin sıklaştırılması, esnaf odaları gibi kuruluşların bu konuda bilinçlendirme çalışmaları yapması, hijyen veya ölçü kurallarına uymayanlara ciddi yaptırımların uygulanması gibi bir takım çalışmaların yapılması gerektiği anlaşılmaktadır.

‘Kentte dilencilerle karşılaşma düzeyiniz’ önermesine dair yapılan puanlamalar anket çalışmamızda yer alan 34 sorudan en çok olumsuz puanlamayı alan önerme olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneklem kitlemizin en çok muzdarip olduğu ve şikayetçi olduğu husus dilencilerle karşılaşma düzeyidir denilebilir. Bu sebepten dolayı dilencilerin toplanması ve dilencilik faaliyetinde bulunan kişilerin caydırıcı yaptırımlara tabi tutulması gibi çalışmaların bir an önce yapılması gerektiği anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak; kentsel suçun kamu düzenine dair etkilerinin en çok bireylerin güvenlik algısında ve kendisini güvende hissedip hissetmemesi ile ilgili sonuçlar doğurduğunu görmekteyiz. Kırıkkale örneğinden hareketle insanların kamu düzeni hususunda kentten en çok güvenlik ile ilgili hususlarda beklenti içerisinde oldukları görülmektedir.

İçerisinde yaşanan kente dair güven hissini düşük olması kente olan bağlılık konusunda da olumsuz etkilere sebep olacaktır. Şüphesiz bir kentin her türlü açıdan gelişmesi o kentte yaşayan insanların çabalarıyla doğru orantılıdır. Bu sebepten dolayı insanların kente olan bağlılıklarını yitirmesine sebep olabilecek güvenlik endişesi ortadan kaldırılmalıdır.

Öte yandan insanların kentten kaynaklı sebeplerden dolayı sağlık yönünden de endişe içinde olduklarını görmekteyiz. Çevre kirliliği, umuma açık alanların temizliği, katı atık toplama gibi konularda örneklem kitlemizin olumsuz görüşler

belirttiği gözlemlenmektedir. Buradan da anlaşıldığı üzere kamu düzeni hakkındaki meydana gelen aksaklıklar güvenlik endişesinden sonra sağlık endişesine de sebep olmaktadır.

Kırıkkale’de kentsel suçun kamu düzenine dair etkilerinin en çok güvenlik ve sağlık konularında bir endişeye sebep olduğu, bu hususların Kırıkkale’de yaşayan insanların kente olan bağlılıklarını yitirmesine sebep olabileceği, kentin mülki idare ve mahalli idare yetkililerine duyulan güvenin azalması durumunun ortaya çıkabileceği, temizlik ve güvenlik hususlarında kolluk birimlerinin faaliyetlerinin artırılması gerektiği, aksi taktirde kentsel suçun artarak devam edebileceği, bütün bunların kentte yaşayan insanların dirlik ve esenlik içerisinde olması ve kamu düzeninin sağlanması adına zaruri gereklilik ihtiva ettiği anlaşılmıştır.

KAYNAKÇA

- Akarıslan, Hüseyin, *Avrupa Konseyi Siber Suçlar Sözleşmesi (Türkçe)*, (Erişim)
<http://www.bhd.org.tr/dokumanlar/Avrupa%20Konseyi%20Siber%20Suçlar%20Sozlesmesi%20TR.docx> , 12.12.2016.
- Akarıslan, Hüseyin, *Bilişim Suçları, Bilişim Yoluyla İşlenen Suçlar ve Adli Bilişim Ayrımı*, T.C. Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2011, s. 12
- Akarıslan, Hüseyin, *Bilişim Suçları*, Seçkin, Ankara, 2012.
- Akdeniz, Yaman, *Çağdaş İnternet Yönetimi*, Nisan 2004, (Erişim)
http://www.policy.hu/akdeniz/beyaz_kitap_sura.pdf, 12 Aralık 2016.
- Akıncı, Hatice – Alıç, Emre A. ve Er Cüneyt, “Türk Ceza Kanunu ve Bilişim Suçları”, *İnternet ve Hukuk*, Ed. Yeşim Atamer, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, No: 51, 2004.
- Akıntürk, Turgut - Karaman, Derya Ateş, *Medeni Hukuk*, Beta Yayınları, İstanbul, 2011, s.178.
- Akıpek, Jale – Akıntürk, Turgut, *Türk Medeni Hukuku, Birinci Cilt: Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, Beta Yayınları, İstanbul, 2007.
- Alaca, Bahattin, *Ülkemizde Bilişim Suçları Ve İnternetin Suça Etkisi (Antropolojik Ve Hukuki Boyutları İle)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2008.
- Alıkaşifoğlu, Müjgân, *İnternet Kullanımı ve Çocuk ve Ergen Sağlığı* Türk Pediatri Kurumu TBMM Sunusu, 2012, (Erişim)
https://www.tbmm.gov.tr/arastirma_komisyonlari/bilisim_internet/docs/Turk_Pediatri_Kurumu_.internet%20Kullanimi%20ve%20cocuk-Ergen-sagligi.pdf , 12 Aralık 2016.
- Alkan, Mustafa, Canbay, Cafer, “İnternet Alan Adları Yönetimi, Mevcut Sorunlar Ve Çözüm Önerileri”, (Erişim)
<https://www.btk.gov.tr/File/?path=ROOT%2F1%2FDocuments%2FSayfalar>

%2FArastirma_Raporlari%2FInternet_Alan_Adlari_Yonetimi_Mevcut_Sorunlar_ve_Cozum_Onerileri.pdf, 12 Aralık 2016.

Apaydın, Cengiz, “Bilişim Sistemine Girme Suçu”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Yıl:7, Sayı:24, Ocak 2016

Arpacı, Abdülkadir, *Kişiler Hukuku Gerçek Kişiler*, Beta Yayınları, İstanbul, 2010.

Avcı, Artun, *Türkiye’de İnternet ve İfade Özgürlüğü*, İstanbul, Legal, 2013.

Avşar, Zakir, Öngören, Gürsel, *Bilişim Hukuku*, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Yayın No:270, İstanbul, 2010.

Aydın, Ahmet Hamdi, **Suç Önlemenin Önemi ve Etkisi**, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Sayı 16, Özel Sayı I, 2014.

Aydın, Sedat Erdem, *AIHM İctihatları Kapsamında Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2014.

Bahtiyar, Ziya, *Virüsler ve Güvenlik*, Pusula Yayınları, İstanbul, 2003.

Başalp, Nilgün, *Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması*, Yetkin Yayınları, 2004.

Başlar, Yusuf, “Koruyucu Programları Etkisiz Kılmaya Yönelik Hazırlık Hareketleri Suçu”, *Dergi Park, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 2015.

Bayındır, Sinan, “Eser Sahibinin İzni Olmaksızın Eseri Umuma İletim Suçu”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı: 113, 2014.

Bilgen, Tülay, *Türk Ceza Kanununda Banka Veya Kredi Kartlarının Kötüye Kullanılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.

Bikirli, Alper Yükselen, *5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Düzenlenen Bilişim Suçları*, Ankara, (Erişim),

https://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjwspOoo_PQAhVBaRQKHWa7DBUQFggrMAI&url=http%3A%2F%2Fwww.taa.gov.tr%2Findir%2Falper-yukselen-bikirli-yargitay-8-ceza-dairesi-uyesi-c2F5ZmF8NzhjNTMtOWRjZDAtMWZINDItNGRhZDYuZG9jeHwyMTc

%2F&usg=AFQjCNEE1ErXJyI_OAW_Mrll1PRm7qXkgw, 12 Aralık 2016.

- Börteçin, Ege, “İnternet Nasıl Çalışıyor?”, Bilim ve Teknik Dergisi, Ekim 2013.
- Çakır, Hüseyin ve Sert, Ercan, “Bilişim Suçları Ve Delillendirme Süreci”, **Örgütlü Suçlar ve Yeni Trendler**, Polis Akademisi Yayınları, 2011
- Çekiç, Burak, **İnternet Aracılığıyla İşlenen Suçlar**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.
- Çetin, Hakan, **Türkiye’nin Otonom Sistem Seviyesinde İnternet Haritasının Çıkarımı ve İncelenmesi**, T.C. Muğla Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2009.
- Değirmenci, Olgun, **Bilişim Suçları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2002.
- Demir, Esra Peker, **İnternet Aracılığı ile Kişilik Haklarına Saldırı**, T.C. İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2014.
- Demir, Önder, “İnternet Servis Sağlayıcısının Cezai Sorumluluğu”, **İzmir Barosu Dergisi**, 2000, Sayı:3.
- Deryal, Yahya, **Medeni Hukuk Bilgisi**, Seçkin Kitabevi, Ankara, 2010, s. 88.
- Dilek, Halil İbrahim, **Bilişim Suçları ve Türk Hukuk Sistemindeki Yeri**, T.C. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- Doğan, Pınar Bahar, “Çatışan İki Değer: Haber Verme Hakkı ve Kişilik Hakkı”, **Ankara Barosu Dergisi**, Sayı 4, 2014.
- Dokurer, Semih, **Bilişim Suçları Laboratuvarlarında Çocuk Pornografisi İncelemeleri**, s. 3, (Erişim) <http://www.dokurer.net/files/documents/cocukpornincelemeleri.pdf>, 12 Aralık 2016.
- Durak, Yasemin, “İnternet Yoluyla Kişilik Haklarına Saldırı ve Hukuki Korunma”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 22, Sayı 1, 2014,

- (Erişim) <http://www.mutlakbutlan.com/2016/12/internet-yoluyla-kisilik-haklarına-saldiri-ve-hukuki-korunma.html> , 12 Aralık 2016.
- Dural, Mustafa – Ögüz, Tufan, *Türk Özel Hukuku Cilt 2 Kişiler Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2012.
- Dülger, Murat Volkan – Mодоğlu, Gözde, *Bilişim Suçları, Soruşturma Ve Kovuşturma Yöntemleri İle İnternet Ve İletişim Hukuku Uygulama Rehberi*, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi Ortak Yayını, Ankara, 2014.
- Dülger, Murat Volkan, *Bilişim Suçları*, Ankara, Seçkin Yayınları, 2004.
- Dülger, Murat Volkan, *Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku*, Seçkin Yayınları, 2012.
- Dülger, Murat Volkan, *Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Mevzuatı*, Ankara, 2015.
- Dülger, Murat Volkan, *Suçların Birleşmesine İlişkin Tanımlar, Sorunlar Ve Çözüm Önerileri*, 25 Mart 2015, (Erişim) <http://www.hukukgunlugu.org/suclarin-birlesmesi/> , 12 Aralık 2016.
- Elit Hukuk, *Yeni Bir Bilişim Suçu: Zararlı Yazılım ve Yasak Cihaz*, (Erişim) <http://www.elithukuk.com/yeni-bir-bilisim-sucu-zararli-yazilim-ve-yasak-cihaz/>, 20.01.2017.
- Erdoğan, Yavuz, “Bilişim Sistemine Girme ve Kalma Suçu”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 12, Özel Sayı, 2010.
- Erdoğan, Yavuz, *Türk Ceza Kanunu’nda Bilişim Suçları (Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi ve Yargıtay Kararları İle)*, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2012.
- Ergüç, Seher, *Türk Bankacılık Sisteminde İnternet Bankacılığı İle Yapılan Dolandırıcılıklar Ve Bilişim Suçları Hukuku*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2008.
- Ergün, İsmail, *Siber Suçların Cezalandırılması ve Türkiye’de Durum*, 2008.
- Erkan, Boğaç - Murat, Songür, *Açıklamalı Bilgisayar ve İnternet Terimleri Sözlüğü*, 1999.

- Fırat, Muhammed Sabır, “Hukuk Devleti Açısından İnternette İnsan Hakkı ve Kişilik Haklarına Saldırı Sorunu”, *Hacettepe HFD*, 5(2), 2015.
- Gökçen, Ahmet, Kamu Barışına Karşı Suçlar, *Yeni Türk Ceza Adaleti Tanıtım Sitesi*, (Erişim), www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/118.doc, 22.01.2017.
- Gözüşirin, Mesih, **5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Bilişim Suçları Ve Bilişim Suçları İle Mücadeleye İlişkin Model Önerisi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kara Harp Okulu, Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2011.
- Güler, Niyazi – Bayzan, Şahin ve Güneş, Abdülhamit, *İnternette Çocuklara Yönelik Riskler Ve Ailelerin Bilinçlendirme Faaliyetlerindeki Rolü*, (Erişim) http://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/45841666/icits2016_makale_tam_metin_24NISAN.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAJ56TQJRTWSMTNPEA&Expires=1481654665&Signature=7SpotRR40CmlcqnL15EIy%2BMkcOA%3D&response-content-disposition=inline%3B%20filename%3DInternette_Cocuklara_Yonelik_Riskler_ve.pdf, 12 Aralık 2016.
- Güngör, Necmi Murat, **Yeni Türk Ceza Kanunu Kapsamında Bilişim Suçları ve Emniyet Genel Müdürlüğü Uygulamaları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, İstanbul, 2007.
- Güran, Sait – Akünel, Teoman – Bayraktar, Köksal – Erdener, Yurtcan – Kendigelen, Abuzer – Beller, Önder – Sezer, Bülent, *İnternet ve Temel Hukuk Metni*, İstanbul 2002.
- Hafızoğulları, Zeki – Güngör, Devrim, “Türk Ceza Hukukunda Suçların Tasnifi”, **TBB Dergisi**, Sayı 69, 2007.
- Haşiloğlu, Selçuk Burak, **Elektronik Posta İle Pazarlama**, Beta Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, 2007.
- Hekim, Hakan ve Başbüyük, Oğuzhan, “Siber Suçlar ve Türkiye’nin Siber Güvenlik Politikaları”, **Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi**, C: 4, S: 2, 2013.
- Helvacı, Serap, *Gerçek Kişiler*, İstanbul, 2013.

Helvacioğlu, Aslı Deniz, “Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi-Temel Hükümlerin İncelenmesi”, Yeşim Atamer (Ed.), **İnternet Ve Hukuk**, Bilgi Üniversitesi Yayınları No: 51, İstanbul, 2004, s.279.

<http://bilisimci2007.blogcu.com/kamusal-alan-ve-kamusal-alan-olarak-internet/2652009>

İçel, Kayıhan ve Ünver, Yener, Kitle İletişim Hukuku, Beta Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, 2012.

İlbaş, Çığır ve Köksal, Mehmet Ali, **Türkiye’de Bilişim Suçları 1990-2011**, 2015, (Erişim) <http://docplayer.biz.tr/15849702-Adli-bilisim-uzm-cigir-ilbas-av-mehmet-ali-koksal.html>, 12.01.2017.

İnan, Aslan, **İnternet El Kitabı**, İstanbul, 1999.

İnternette Zorbalık - Katlanmak zorunda değilsiniz, Şikâyet edin, (Erişim) <http://www.guvenliweb.org.tr/guvenlik/node/154>, 10.Ocak.2016

İşgüzar, Hasan, “3444 Sayılı Kanunla Değiştirilen Borçlar Kanununun 49. Maddesine Göre Kişilik Hakkının İhlali Nedeniyle Manevi Tazminat Davasının Şartları”, **Ankara Barosu Dergisi**, S. 6, Aralık, 1990.

Kalkota, R and Whinston A.B., (1996), “Frontiers Of Electronic Commerce”, Massachussets, Addison,Wesley. Kalkota ve Whinston, 1996, akt., Karaçetin, Murat, **İnternet Üzerinden Alışverişe Yönelik Tutumlar: Bir Araştırma**, T.C. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Burdur, 2015.

Karaca, Ayşe ve Beyaznar, Bahar, “İnternette Müstehcenlik: Nerede başlar ve nerede biter?”, **Akademik Bilişim’10**, 63.

Karakehya, Hakan, “Türk Ceza Kanunu’nda Bilişim Sistemine Girme Suçu”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı: 81, 2009.

Karakehya, Hakan, “Kumar Oynanması İçin Yer Ve İmkân Sağlama Suçu”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, 2014, s. 705, (Erişim) e-dergi.marmara.edu.tr/maruhad/issue/download/5000001567/5000000627, 24.01.2017.

- Kara Kılıçarslan, Seda, *Kişilik Hakkına Saldırıda Üstün Nitelikte Özel ve Kamusal Yarar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T. C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.
- Karagülmez, Ali, *Bilişim Suçları ve Soruşturma Kovuşturma Evreleri*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2011.
- Karahasan, Mustafa Reşit, *Tazminat Davaları*, İstanbul, 1976.
- Kaymas, Serhat, İnternet ve Ulusal Kamu Politikaları: İnternet Yönetiminde Türkiye için Alternatif Öneriler, *İletişim: araştırmaları*, 5(2), 2007, (Erişim) <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/23/1820/19198.pdf> , 29.Eylül 2016.
- Ketizmen, Muammer, *Türk Ceza Hukukunda Bilişim Suçları*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.
- Kılıçoğlu, Ahmet, *Şeref ve Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırlardan Hukuksal Sorumluluk*, Ankara, 1993.
- Kılıçoğlu, Mustafa, *Sorumluluk Hukuku*, C.1, Sözleşme Dışı Sorumluluk, Ankara 2002.
- Kızıltan, Burak, **5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Bilişim Sistemine Girme, Sistemi Engelleme ve Bozma Suçları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2006.
- Koç, Serhat ve Kaynak, Selva, “Bilişim Suçları Bağlamında Yeni Medya Olarak İnternet ve Kişisel Güvenlik”, **Akademik Bilişim’10 - XII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri**, Muğla Üniversitesi, 10 - 12 Şubat 2010.
- Korkmaz, İbrahim, “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Hakkında Bir Değerlendirme”, *TBB Dergisi*, Sayı 124, 2016.
- Kurt, Levent, (2005b), *Tüm Yönleriyle Bilişim Suçları ve Türk Ceza Kanunundaki Uygulaması*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2005.
- Kurt, Levent, *Açıklamalı-İçtihatlı Tüm Yönleriyle Bilişim Suçları ve Türk Ceza Kanundaki Uygulaması*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2005a.
- Leiner, M. Berry-Vinton G. Cerf-David D. Clark-Robert E. Kahn-Leonard Kleinrock -Daniel C. Lynch-Jon Postel-Larry G. Roberts-Stephen Wolff, “A Brief History of the Internet”, *ACM SIGCOMM Computer Communication*

Review, 39/5, October 2009, (Erişim)
<http://www.cs.ucsb.edu/~almeroth/classes/F10.176A/papers/internet-history-09.pdf>, 10 Kasım 2016.

Mahmutoğlu, Fatih Selami, “Türk Ceza Kanununda Yer Alan Bilişim Alanındaki Suçlar ve Karşılaşılan Sorunların Yargı Kararları Işığında Değerlendirilmesi”, *Dergi Park, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt: 71, Sayı: 1, 2013.

Memiş, Tekin, “*Hukuki Açıdan Kitlelere E-posta Gönderilmesi*”, *AÜEHFD*, S. 1-4, 2001.

Milli Eğitim Bakanlığı, *Bilişim Teknolojileri İnternet ve E-Posta Yönetimi*, Ankara, 2011.

Nacar, Fatma Burcu, *Avrupa Birliği Ülkeleri Ve Türkiye’de Bilişim Suçlarının Ceza Hukukundaki Uygulamaları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2010.

Noyan, Erdal, *Ceza Hukuku 1*, Ankara, Şubat 2005.

Odabaşı, Arda, “*Bilgi Toplumu mu, Gözetim Toplumu mu?*”, *Bilim ve Ütopya*, İstanbul, 1999.

Oğuz, Habip, *İnternet Ortamında Kişilik Haklarının İhlali ve Korunması*, Adalet Yayın Evi, Ankara, 2012a.

Özcan, Mehmet, *Siber Terörizm ve Ulusal Güvenlik: İnternet ve Hukuk*, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2002.

Özdilek, Ali Osman, *İnternet ve Hukuk*, Papatya Yayıncılık, Ankara, 2002.

Özel, Cevat, *Bilişim Suçları İle İletişim Faaliyetleri Yönünden Türk Ceza Kanunu Tasarısı*, Yeşim Atamer (Ed.), İnternet ve Hukuk, İstanbul, Bilgi Üniversitesi Yayınları No: 51, 2004.

Özel, Sibel, *Uluslararası Alanda Medya ve İnternette Kişilik Hakkının Korunması*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2004.

Özen, Muharrem ve Özocak, Gürkan, “Elektronik Deliller ve Bilgisayarlarda Arama ve El Koyma Tedbirinin Hukuki Rejimi (CMK M. 134)”, *Ankara Barosu Dergisi*, Sayı: 1, 2015.

- Özen, Mustafa, “Hakaret Suçu ve İnternetle İşlenmesi”, *TBB Dergisi*, Sayı 75, 2008.
- Özgenç, İzzet, *Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi*, Genel Hükümler, Ankara, 2005.
- Özkan, Tezcan, **Siber Terörizm Bağlamında Türkiye’ye Yönelik Faaliyet Yürüten Terör Örgütlerinin İnternet Sitelerine Yönelik Bir İçerik Analizi**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağustos 2006.
- Öztan, Bilge, **Medeni Hukukun Temel Kavramları**, Turhan Kitabevi, Ankara 2000.
- Öztan, Bilge, **Şahsın Hukuku Hakiki Şahıslar**, Filiz Kitabevi, Ankara, 1997.
- Parlar, Ali – Hatipoğlu, Muzaffer, “**Türk Ceza Kanunu Yorumu**”, Cilt: 4, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2008.
- Peker Demir, Esra, **İnternet Aracılığıyla Kişilik Haklarına Saldırı**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014.
- Remzi, Mehmet, Aydın, Sezer ve Ispartalı, Murat, **Medeni Hukuk**, İkinci Sayfa Yayınları, İstanbul, 2010.
- Sarsıkoğlu, Şenel, “Ceza Muhakemesinde Delil ve İspat Hukuku Açısından Elektronik Delil (E-Delil) Kavramı”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Yıl:6, Sayı:22, Temmuz 2015.
- Sırabaşı, Volkan, **İnternet ve Radyo-Televizyon Aracılığıyla Kişilik Haklarına Tecavüz**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2007.
- Sokullu-Akıncı, Füsun, **Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesinde Yer Alan Maddi Ceza Hukukuna İlişkin Düzenlemeler ve Özellikle İnternette Çocuk Pornografisi**, (Erişim)
www.journals.istanbul.edu.tr/iuhfm/article/download/1023004153/1023003747 , 12.12.2016.
- Soysal, Tamer, “Elektronik Posta Yoluyla Kişilik Haklarına Elektronik Posta Yoluyla Kişilik Haklarına Müdahaleden Doğan Hukuki Sorumluluk”, **Ankara Barosu Dergisi**, Yıl: 65, Sayı: 1, Kış 2007.

- Soysal, Tamer, “İnternet Servis Sağlayıcılarının Hukuki Sorumlulukları,” **TBB Dergisi**, 2005.
- Soysal, Tamer, İnternet Alan Adları Sistemi Ve Tahkim Kuruluşlarının UDRP Kurallarına Göre Verdikleri Kararlara Eleştirel Bir Yaklaşım-I, **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 21, Yıl: 2006/2.
- Söyler, Yasin, **Kamu Hukuku Açısından İnternet İçeriğinin Düzenlenmesi Ve Bu Alanda Devletin İdari Yaptırım Uygulama Yetkisi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2013.
- Şamlı, Rüya, “Türk ve Dünya Hukukunda Bilişim Suçları”, **Akademik Bilişim’10 - XII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri**, 10 - 12 Şubat 2010 Muğla Üniversitesi.
- Taner, Fahri Gökçen, Ceza Hukukunda Şantaj Suçu, **TBB Dergisi**, 92, 2011.
- Taşçı, Ufuk ve Can, Ali, “Türkiye’de Polisin Siber Suçlarla Mücadele Politikası: 1997-2014”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 25, Sayı: 2, Sayfa: 229-248, Elazığ, 2015.
- Taşkın, Şaban Cankat, **Bilişim Suçları**, Beta Yayınevi, Bursa, 2008.
- tbmm.gov.tr, (2015), “Sanal Ortamda İşlenen Suçlar Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri Komisyonu Raporu (1/676).
- TBMM Mevzuat Bilgi Sistemi, **6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu** Madde 30 (Yürürlük Tarihi: 07.04.2016), Alt Komisyon Gerekçesi, (Erişim) http://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/faces/maddedetaylari?_afWindowMode=0&_afLoop=2428696326380301&psira=122834&_adf.ctrl-state=uecwm0504_34, 20.01.2017.
- Tekeli, Ömer, “Bilişim Suçlarıyla Mücadelede Polisin Yeri”, **Sayder Dış Denetim Dergisi**, Sayı 183, 2011.
- Tepe, İlker, **Modern Ceza Hukuku Anlayışında İnternet Suçluluğu Ve Türk Ceza Hukukundaki Yansımaları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya, 2009.

- Tepe, İlker, “Modern Ceza Hukuku Teorisinde İnternet ve İnternet Suçluluğunun Konumu”, Veli Özer Özbek (Ed.), **Ceza Hukuku Dergisi**, Ankara, Yıl:4 Sayı:9, 2009.
- Yılmaz, Tuğsan, **Bilgisayar Yazılımlarının İzinsiz ve Yetkisiz Olarak Kullanımı**, (Erişim) <http://www.tugsanyilmaz.av.tr/fikri-haklar-ve-bilisim-hukuku/bilgisayar-yazilimlarinin-izinsiz-ve-yetkisiz-olarak-kullanimi>, 22.01.2017.
- Yokuş Sevük, Handan, “Haberleşme Hakkının Kullanımının Türk Ceza Kanunu Hükümleri İle Korunması (TCK M.124, TCK M.298/1)”, (Erişim) www.dicle.edu.tr/Contents/a3dba4dd-975a-47d3-98c3-76e3fd469268.pdf, (06.02.2017).
- Tunçbilek, Burak, **Bilişim Suçları ve Üniversite Lisans Öğrencilerinin Bilişim Suçlarına Yönelik Görüşleri**, Gazi Üniversitesi Bilişim Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2012.
- Turan, Metin ve Külcü, Özgür, “Türkiye’de Bilişim Suçlarının Tanımlanması ve Yaşanan İhlallere Yönelik İçerik Analizi”, **Türk Kütüphaneciliği Dergisi**, 28(1), 2014.
- Turan, Metin, “Kişisel Verilerin Korunması”, **Türkiye Kalkınma Bankası Yayını e-dergi**, Nisan- Haziran 2016.
- Turhan, Oğuz, **Bilgisayar Ağları ile İlgili Suçlar (Siber Suçlar)**, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Hukuk Müşavirliği Planlama Uzmanlığı Tezi, Ankara, 2006.
- Tümerdem, Murat, **İnternette Kişilik Hakkı İhlâlinden Kaynaklanan Manevi Tazminat**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.
- Türk Ceza Kanunu Madde Gerekçeleri, **Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar**, İkinci Kitap, Dokuzuncu Bölüm, (Erişim) www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/maddegerekce.doc , 12 Aralık 2016.
- Uğur, Hüsamettin, “Suçta Ve Cezada Kanunîlik İlkesi Ve Anayasa Mahkemesi Kararları Karşısında Yaptırımsız Kalan Bazı Suçlar”, **TBB Dergisi**, 91,

2010, (Erişim) <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2010-91-662>, 12 Aralık 2016.

Uslu, Tolga, *İnternet Güvenliği ve Risk Yönetimi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007.

Uzunay, Yusuf ve Koçak, Mustafa, “Bilişim Suçları Kapsamında Dijital Deliller”, **7. Akademik Bilişim Konferansı**, Gaziantep, 2-4 Şubat 2005.

Üzülmez, İlhan, *Yeni Türk Ceza Kanunu'nun Hürriyete Karşı İşlenen Suçlar Sistemi Çerçevesinde Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları*, Ankara, Turhan, 2007.

Yalçın, Filiz, *İnternet Pazarlamasında Müşteri Memnuniyeti: Günün Fırsatları Üzerine Bir Uygulama*, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2012.

Yaman, Dilara, “Fikir Ve Sanat Eserleri Kanunu'nda Düzenlenen Bir Eserden Kaynak Göstermeksizin İktibasta Bulunma Suçu (M. 71/1-III)”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 12, Özel Sayı, 2010, Basım Yılı: 2012.

Yargıtay 4. H.D. , 15.02.2001, 2000/10596 E. , 2001/1501 K. , **Yargıtay Kararları Dergisi**, C.27, S.8.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu E. 2009/11-193, K. 2009/268, 17.11.2009, (Erişim) <http://www.turkhukuk sitesi.com/serh.php?did=6165> , 13 Aralık 2016.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu E. 2009/11-193, K. 2009/268, 17.11.2009, (Erişim) <http://www.turkhukuk sitesi.com/serh.php?did=6165> , 13 Aralık 2016.

Yazıcıoğlu, Yılmaz, *Bilgisayar Suçları, Kriminolojik, Sosyolojik ve Hukukî Boyutları ile*, 1997.

Yenidünya, Ahmet Caner, Değirmenci, Olgun, *Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Bilişim Suçları*, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2003.

Yetim, Servet, “Siber Suçlar, Yargılama Yetkisi Ve Yeni Bir Model Önerisi”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, S: 17, 2014.

Yılmaz, Davut, *Hacking Bilişim Korsanlığı ve Korunma Yöntemleri*, Hayat Yayınları, 2005.

Yılmaz, Sacit, “5237 Sayılı TCK’nın 244. Maddesinde Düzenlenen Bilişim Alanındaki Suçlar”, *TBB Dergisi*, 92, 2011.

Yüksel, Mehmet, “Mahremiyet Hakkı ve Sosyo-Tarihsel Gelişimi”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 58-1, 2003.

Zevkliler, Aydın - Acabey, M. Beşir, Gökyayla, M. Emre, *Medeni Hukuk*, Türkmen Kitabevi, Ankara, 2000.

“İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi Ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun”, **Resmi Gazete**, Kanun No: 5651, Sayı: 26530, 23 Mayıs 2007, (Erişim) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/05/20070523-1.htm> , 12.12.2016.

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu.

5235 Sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun, (Erişim) <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5235.pdf> , 12 Aralık 2016.

5237 Sayılı Ceza Kanunu Madde 103, *Çocukların Cinsel İstismarı*, (Erişim) <http://www.turkhukuk sitesi.com/mevzuat.php?mid=3934>, 12 Aralık 2016.

5237 Sayılı Ceza Kanunu Madde 104, *Reşit Olmayanla Cinsel İlişki*, (Erişim) <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/5237.htm> , 12 Aralık 2016.

5237 Sayılı Ceza Kanunu Madde 226, *Müstehcenlik*, (Erişim) <http://www.turkhukuk sitesi.com/mevzuat.php?mid=5174> , 12 Aralık 2016.

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Madde Gereçleri Madde 107, s.51, (Erişim) www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/maddegerekce.doc , 12 Aralık 2016.

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, Madde 107, (Erişim) <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.aspx?MevzuatKod=1.5.5237&MevzuatI liski=0&sourceXmlSearch&Tur=1&Tertip=5&No=5237> , 12 Aralık 2016.

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, Madde 124, (Erişim) <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.aspx?MevzuatKod=1.5.5237&MevzuatI liski=0&sourceXmlSearch&Tur=1&Tertip=5&No=5237>, 12 Aralık 2016.

5236 Sayılı Kabahatler Kanunu, II. Kısım: Çeşitli Kabahatler, “Kumar”.

- 5651 Sayılı *İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun*, (Erişim) <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.aspx?MevzuatKod=1.5.5651&MevzuatI liski=0&sourceXmlSearch=&Tur=1&Tertip=5&No=5651> , 12 Aralık 2016.
- 6698 Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, Madde 3: Tanımlar, (Erişim) <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6698.pdf> , 12 Aralık 2016, s. 12301.
- 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, Madde 2, (Erişim) <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.aspx?MevzuatKod=1.5.6698&MevzuatI liski=0&sourceXmlSearch=&Tur=1&Tertip=5&No=6698> , 12 Aralık 2016.
- “Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”, **Resmi Gazete**, Kanun No: 6518, Sayı: 28918, 19 Şubat 2014, (Erişim) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/02/20140219.pdf>, 25.01.2017.